

ניצוצי אור תשורה

משמחת הנישואין של
יעקב ורייזל
מנקר

כ"ג סיון ה'תשס"ו

תוכן העניינים

9	שער כתבי קודש
35	שערי הגהה.....
55	שערי הפצת המעיינות.....
87	שערי אבות.....

פתח דבר

אנו מודים לד' על כל הטוב אשר גמלנו ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי בתנו מרת רייזל תחי' עב"ג הת' יעקב שי' בן הנכבדים הרה"ח ר' צבי גדלי' וזוגתו מרת מרים שיחיו למשפחת מנקה, בחודש השלישי הוא חודש סיון, בשלושה ועשרים יום בו, תשס"ו.

התודה והברכה לקרובינו, ידידינו ומכירינו אשר הואילו לשמוח אתנו ולברך את החתן ואת הכלה ואת כולנו בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בשמחה ובטוב לבב מתכבדים אנו להגיש למשתתפים בשמחת הנישואין, לזיכרון טוב, תשורה מיוחדת זו הכוללת מהני מילי מעלייתא, ניצוצי אור מארכיונו המופלא, רב הכמות והאיכות, של סב הכלה, איש האשכולות הנודע לתהילה, הרה"ח הנעלה רב הפעלים שזכה לשמש בקודש עשירות בשנים כמזכיר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע וכ"ק אדמו"ר זי"ע נשיא דורנו, הלוא הוא הרב ד"ר ניסן מינדל ע"ה.

רובם של ניצוצי האורה המתפרסמים בזה הם כתבי קודש של כ"ק רבנו נשיאינו, וכמה מהם, לחביבותא דמילתא – הגהות והערות על מאמרים בענינים שונים, בלה"ק ובאנגלית, מפרי עטו של הרר"נ מינדל ע"ה.

ועל אלו נוספו עוד אי אלו ענינים אודות הארכיון ואודות שייכות המשפחה לבית רבנו ולפעולות שונות בהפצת המעינות חוצה.

הא-ל הטוב הוא יברך את כאו"א מהמשתתפים בשמחתנו, בתוך כלל אחב"י יחיו, בברכות מאלופות מנפש ועד בשר, ויהי רצון שנזכה זעהן זיך מיט'ן רבי'ן דא למטה אין א גוף ולמטה מעשרה טפחים והוא יגאלנו.

מוקיריהם ומכבדיהם
הרב שלום דובער ופרידא שפירא

יום ב', כ"ג סיון, תשס"ו
ברוקלין, נ.י.

שער כתבי קודש

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

שאלה אלה הם השני שזיוס כאן לא צידת
כ לוד קוד וכל אלקים את האור
כ לוד, אסאפ דסאד היאוס שפאד
סמ וכל אלקים כ לוד.

תשובה דהם הפאמן אפדאפ-הוד פלית העדא
אמן הצאפא אים. וסאפ דסאד את אים
זה צוכת שולת: דסאד, חזת דסאד אים
דיוס הפאמן ופדאפ אים ופדאפ הפאמן:
אם כוח אים דכ אם אים אים ופדאפ
דסאד ופדאפ הפאמן הפאמן
ואפאפאפ אפפאפאפ אפפאפאפ אים אים
דסאד הפאמן הפאמן הפאמן
ואפאפאפ אים.

~~דסאד~~ אים אים הפאמן אפפאפאפ, כ
אם אים צוכת אפפאפאפ קוד אפפאפ
צוכת אים זה ופדאפ אפפאפאפ
פאמן.

דסאד: אם אפפאפאפ הפאמן
דסאד אים אים אים אים, כ
זה שפדאפ אפפאפאפ אים הפאמן.
אם אפפאפאפ אפפאפאפ, כ
פאמן אפפאפאפ אפפאפאפ.
דסאד ופדאפאפאפ.

שער כתבי קודש

הדבר זה אופרה הוא
 דברים יחד: ~~ואז~~ ואז אפס האדם
 (אז) ואז אפסן לאז אפס האדם
 אפסן אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 ואפסן, ואפסן אפסן ואפסן

דבר
 כדור ~~ואז~~ ואז אפסן
 דבר ~~ואז~~ ואז אפסן
 כדור ~~ואז~~ ואז אפסן
 כי אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 וכן האדם
 כי אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן

3
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

דבר ~~ואז~~ ואז אפסן
 ואפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 הוא אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן

ואז אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 ואפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 ואפסן ~~ואז~~ ואז אפסן

אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 ואפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 ואפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 ואפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 ואפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 אפסן ~~ואז~~ ואז אפסן
 ואפסן ~~ואז~~ ואז אפסן

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

[illegible]

שער כתבי קודש

שמות הנ"ל בחרטום לאנגלית ע"י הרב"ח דר. נסן ע"ה מנחל, עם הנהגות בכת"ק אדמו"ר

Question:

What is the meaning of the words, 'And G-d saw that it was good' (better: 'perfect' or 'useful') which are repeated in the Bible in connection with the various acts of Creation? What do they imply? Is it not understood, without saying, that whatever G-d created is good and useful?

Answer

The entire Creation comprises four so-called 'kingdoms': the inanimate, vegetation, animal and Man.

The first three may be termed the 'passive' division of the Creation, since they are governed by the laws of nature, over which they have no power or influence whatever.

Man, on the other hand, may be termed the 'active' part of Creation, for he has been given the ability to oppose the laws of nature, and even subdue them.

To explain it more fully: the inanimate forms of Creation are clearly 'passive' since they have not even the power of locomotion.

In the animal kingdom, to be sure, we find some very 'intelligent' and apparently 'inventive' animals. For example, the ants are known to be very industrious, and ingenious in providing their food for the winter, and are said to be excellent dairy farmers, of a sort; the bee builds its honey-comb in a truly architectural fashion; the silk-worm spins its silken cocoon very delicately, and so on. But all these actions are really involuntary, ~~directed~~ dictated and directed by peculiar natural instincts. Nature is the dominating factor, and the animal is simply ^{its} passive tool.

Man alone has the choice of action, and need not be governed over by any natural instincts. He can resist the forces of Nature. Moreover, he has the power to harness the ^{or} forces of Nature and apply them to his advantage, ^{and then} He can improve the world he lives in, develop Nature's blessings, discover new ones. Our sages have long realized that, and pointed it out to us in their saying: 'G-d has made Man His partner in the work of Creation'.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - ב"ג סיון ה'תשס"ו

2

Now, since Man has been given these Divine faculties and powers to be an active partner in the Creation, to rule over the forces of Nature, which are created in connection with the various laws to develop, improve and invent them, Man might be inclined to assume that: a) his discoveries and inventions are new and original creations; and b) that G-d created a 'faulty' Universe.

To dispense of any such absurdity, the Torah tells us that 'G-d saw that it was perfect (or useful)'.

G-d truly created a perfect ~~universe~~ world, embodying in it all the possible qualities and forces that man will ever discover. And He indeed saw His work in its entirety, in its perfect state, as only G-d alone, the Creator, could visualise it.

באופן זה, מאז ה'תשס"ו, נראה כי
ה'תשס"ו הוא שנה טובה ומוצלחת
לכל ישראל ולכל העולם.
אשר ה'תשס"ו הוא שנה טובה ומוצלחת
לכל ישראל ולכל העולם.

שער כתבי קודש

"G-D CREATED WORLDS AND DESTROYED THEM" ()

Questions:

WHY SHOULD G-D HAVE CREATED WORLDS AND DESTROYED THEM? CAN WE SAY THAT G-D WAS NOT 'SATISFIED' WITH THE WORLDS HE HAD CREATED? BESIDES, HOW IS IT POSSIBLE FOR G-D TO CREATE 'UNSATISFACTORY' WORLDS?

Answers

The world we live in clearly operates on a system of 'good and evil'. Man, the choicest of all creatures, to whom G-d entrusted the whole world he lives in, is dominated by two contradictory spiritual forces - the good inclination, and the - the evil inclination.

Man's natural inclinations are similar to any other animal's - they are instinctively selfish and bad. But G-d gave him divine powers to combat and subdue the ~~evil~~ animal instincts within him, and to attain a high spiritual level based upon selflessness and the desire to attain spiritual plane, which is the very opposite of the 'earthly' and natural.

Such a system of good and evil was of course necessary in this world, for G-d in His infinite wisdom and goodness desired that man should by his own free will ~~and~~ choose to do good, against the strongest temptation to the opposite direction. G-d could have created a world wherein man should not have had any evil temptation at all, and do nothing but good. But such a world would be altogether different from ours, for man would cease to be man, but would be an 'angel'. This is not the kind of ~~this~~ world that G-d intended this world to be!

The question now arises, a) how is it possible for ~~such a world~~ 'evil' ~~to be created~~ to be a product of the good G-d?

There is a classical example that explains this apparent contradiction: (this is quoted in the 'Tanya', and was originally employed by Rabbi Israel Baal Shem Tov (?) the founder of Chassidism)

A king had a son who professed to be absolutely devoted and loyal to his father. Wishing to test the love and devotion of his son, the king orders a ^{try to} woman of a doubtful reputation to tempt him and steal his affection.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקה - כ"ג סיון ה'תשס"ו

2

Now suppose the prince rejects her overtures and withstands the temptation, proving his unshakable loyalty to his father the king, the king is highly pleased. He rewards his son, not forgetting also to give a rich present to that woman who was instrumental in proving beyond doubt the prince's loyalty.

Suppose, on the other hand, that the prince fails to resist the woman's temptations and becomes a victim of her apparent charms, the king punishes his son for his failure. But can he honestly be angry with or punish that woman, who after all was doing what the king had ordered her to do?

Similarly, when G-d created the world, it was His intention that man should find himself in such a world where he would have to prove himself a loyal 'prince' in the face of the strongest temptations, in order that he may deserve the great reward that G-d had stored up for the righteous.

In that original intention of G-d, 'evil' was not really bad at all; ~~xxxxxxxxx~~ it was not an end in itself, but merely to show man the good way road to follow. But if man would see 'evil' in that light only, the purpose ~~xxxxxxxxx~~ of giving man ~~the~~ free choice of action and reward him for doing good, would be lost again, since man would not be tempted by such evil.

It was therefore necessary for G-d to clothe evil in such a way, as to appear to man as something independent. Evil in that state means ruin and destruction.

Let's illustrate the aforesaid with an example: We see a missionary at work shall we say in Williamsburg. He is the incarnation of evil, of course. He is trying to ensnare young Jewish children and convert them; ~~he~~ he uses all sorts of tricks and foul play. But he, ~~like~~ like any other human being, owes his existence to G-d. Further, ~~xxxxxxx~~ he is not recognized as evil, for if his actions and work belied his treachery and deceit, his whole mission would fail. Thirdly, he is there to tempt Jewish children, but not to succeed (like the 'woman' in the example given above); on the contrary, he is to prove that the Jewish children are sufficiently well brought up to stand their own ground, and cling all the firmer to their religion and heritage. But, and here is the important point, that missionary has within him the power and potentiality to succeed! (If he didn't have it, there would be no point at all in his existence). If he succeeds - it means destruction! He destroys the young and innocent Jewish souls.

That is what is meant by "G-d created worlds and destroyed them, saying these I like and these I don't". The worlds of evil (actually perpetrated) are in a state of ruin and destruction; ~~they~~ they are created and destroyed by G-d, for He has given 'evil' free license, but these are the world that G-d 'does not like', ~~and~~ for G-d likes only 'good'.

[illegible]

שער כתבי קודש

[illegible]

שער כתבי קודש

[illegible]

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

מנחם מענדל שניאורסאהן

Office Address:

Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

בי"ה, כ"ה אייר תשי"א
ברוקלין.

HYacinth 3-9250

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ וכו'
מוה"ר שי

שלום וברכה!

קבלתי הפ"נ בעד מר בן שי.
ולכשאהי' על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע אזכירו לעורר ר"ר עליו להמציא לו,
ובטח יודיע מזמן לזמן מהמבט מצבו בעבודת ה'
לימוד התורה וקיום המצות, וחי"ח מראש.

בברכת חלמה דה"ץ ודבריו
של מנחם מענדל שניאורסאהן

כפ"ה ה' (הד"א)
להתאחדות חסידים.
וה' בועז זצ"ל י"ח
התשס"ה, דבר א"י.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

שומר הכחוב בפרשת שבוע, אם בחוקותי חלכו - ופירש"י אף תהיו עמלים
בחורה - ונחתי גשמיכם בעתם וכו', ובאו כל חברות האחרות הממורות שם
בחורה.

ומתמידיו של רבי עקיבא יש ללמוד:
היו לו לרבי עקיבא שני סוגים של תלמידים! התלמידים שלפני ל"ג
בעומר והתלמידים של ל"ג בעומר ואילך. שני הסוגים הי' להם אותו הרב -
רבי עקיבא, ואלה ואלה היו ולמדו באותו זמן ובאותם התנאים עצמם.
אף על פי כן מהתלמידים של הסוג הראשון לא נשאר זכר, ואף שמוחם
לא נודעו, בה בשעה שהתלמידים מהסוג השני, אף שמספרם הי' קטן מחבריהם,
הצליחו באופן מפליא, ונותרו שמוחם מפורסם יום ששם בבורח, וזכרם
דוקמים לעד. ויתן 1000 פר' תלמידים אצל.
מה גרם להבדל בחכמית שבין שני הסוגים האלה בתלמידיו של רבי עקיבא?
התלמידים מהסוג השני שמו לבם והקרישו כוחם ללמוד תורה ללא
מתוך אהבת ישראל, חיו בשלום ורעות, ונהגו כבוד זה בזה. משא"ם חבריהם,
מהסוג הראשון, שלא שמו לבם, וכלן לא הצליחו ולא זכו שחתי' להם
תורת חיים לסם חיים.

דורשים ותובעים מתלמידי הישיבות בכלל, ובפרט מהתלמידים שלימודם
הוא ביראת שמים ותיקון המדות ברות החסידות, תהיה חלוי בהם עצמם: אם
תהיו עמלים בחורה וחדורים ברות אהבת ישראל, אם תנהגו כבוד זה בזה ותחיו
או הצליחו ותעלו מעלה מעלה
באהבה ואחוה שלום ורעות, והי' שמכם לכבוד ולתפארת לישיבתכם ולכבוד
ולתפארת לישראל סבא.

השי"ת יצליח אהכם שיהי' לכם הרצון העז ללמוד תורה כדבעי, כרצון
מתלמידי מסדר הישיבה, כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר ברך
את כל אחד ואחד מתלמידיו וחולכי בעקבותיו, והמשיך להם כוחות להצליח
בלימוד התורה שמתמססם ובכל עניניהם בחיים בכלל, והוריקם ומוריקם
יוכלו לומר ראו גידולים שגדלו; זהו פרי חינוך טהור ולימוד טהור;
למדו כדבעי! לכן הצליחו מתמססם בהצלחה מופלגה.

(כמבין בן הדין מלך לא יאמינו)

ויום זה - ל"ג בעומר - מורה על מידת בלימוד התורה וממשיך גם
לזה, ולימוד ברצון נמרץ באהבת ישראל שהוא הכנה וכלי לאהבת השם
ואהבת התורה; ואז ישפיע השי"ת, מידו המלאה והרחבה, ברכה והצלחה מרובה
לכל אחד ואחד מכם, להוריקם ולכל סביבתכם.
יתן השי"ת שיהי' בהצלחה מרובה.

שער כתבי קודש

צילום גובתי"ק ב"ק אדמו"ר - הגהה על שיחת ט"ז תשי"ב

בס"ד רשמתך דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א
שאמר לתלמידים הנוסעים בשליחות ה"מרכז לעניני חינוך"
בכניסתם לחדר, יום ד' פ' פנחס, ט"ז תמוז, ה'תשי"ב

^לידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, בשם כ"ק אבנ"ר הזקן, אשר איש הישראלי צריך להיות "כרח' חזמן", ופירשו ^{הנהגה} ~~הנהגה~~ פרשת השבוע.

פרשת השבוע היום היא פ' פנחס. אחד מחידושי הענינים בפ' פנחס הוא גדר הנחלה.

—ענין הקרבנות ומנין ישראל יש גם בפרשיות אחרות, ובארוכה, אבל סדר
הבחלה בכלל, ובחלת ארץ ישראל בפרט, מקומם העקרי הוא בפי פנחס.

$$\begin{array}{ccc} \bullet & \bullet & \bullet \\ \bullet & \bullet & \bullet \end{array}$$

חלוקת הארץ היתה על פי הגורל, כמאמר הכתוב, אך בגורל יחלק את הארץ.
בגמרא ומדרש² מובאר כי החלוקה היתה על פי הגורל ועל פי האורים והתומים.

ולכאורה אינו טוב, כיון ~~הוא~~ חלוקת ארץ ישראל בגשמיות הוא לעומת
סדר חילוק ארץ ישראל ברוחניות, נמצא אשר ~~הוא~~ מחסום החילוק כעבודה הוא

על פי הגורל, וזה צריך הסבר, מאחר שסדר העבודה צריך להיות על פי שכל ולא א הגורל, שהוא למעלה מסעם ודעת?

אמנם יסוד העבודה הוא קבלת עול דוקא, שהוא למעלה מסו"ד. אבל זה הוא רק במסגרת. אבל כהתחלת העבודה, כאשר האדם צריך לגשת אל המעשה אשר יעשה.

באיזה אופן לעשותו, מה ^{מותר} ומה ^{אסור}, הרי כל זה ^{צריך} להיות דוקא על פני ידועת התורה שהוא בשכל והשגה. ומהו אי"כ ענין הגורל בחלוקת עניני העבודה

ובירור המעשה?

ועוד יותר יקשה להכין אומרו אך בגורל יחלק את הארץ, שבא למעט,

ומשמעותו שהחלוקה צריכה להיות אך ורק על פי הגורל, ולכאורה אפכא מסתברא,

שצריך להיות אך ורק על פי טעם ודעת

$$\begin{pmatrix} \vdots \\ \vdots \\ \vdots \end{pmatrix} \quad u$$

והנה כאחד ממאמריו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק ובמאמרים לנשיאינו
שלאחריו, מבואר ענין אך בגורל יחלק את הארץ בנפש ועבודת האדם, ועל פי

המבואר שם מתורצת הקושי הנ"ל:

אמת שהגורל הוא למעלה מסעם ודעת, וחלוקת הארץ היתה צריכה להיות
 אך על פי הגורל. כי החלוקה ^{היא} ~~שמה בעל~~ שלמסלה מסעם ודעת.

והביאור בזה הוא, ובהקדמה:

הגם אשר כל איש הישראלי מחו

אדם בישראל עניינים מיוחדים השייכים אליו בפרט,

וּכְסִבּוֹאֵר בִּאֵגָה"ק בְּתִנְיָא מַה שְּׁמוֹצְאִים אֲנוּ כְּמֵה

זהירים שפי במצות פרשיות. ^אמובן אשר זהירים היו בכל המצות, אלא שבנינים מיוחדים היו זהירים שפי. משום שבנינים אלו היו שייכים אליהם בפרט, ובם

ועל ידם היתה גם המסכת שאר המצות ועליהן.

עניני תורה ומצות, * וחילוק זה ~~הוא~~ אינו ענין של סעם ודעת, שיוכל להשיג

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

בשכלו שייכותו המיוחדת לעצמם אלו בפרט. י"א הוא ענין הגורל.

: : :

~~בייגה יכיל אדם בישראל לדעת איזה ענינים שייכים אליו בפרט.~~
הנה בכללות, אם נבאם שבקיום איזו מצוה נתקל בהעלמות והסתרים יותר מכפי הרגיל, סימן ~~הנה~~ הוא כי מצוה זו שייכה אליו מספס ביותר, שאלמלא סך לא היתה נוגעת אליו ביותר, לא הי' מוצא העלמות והסתרים כל כך בקיומה. ואם גם אינו רואה בשכלו כלל הסייכות שיש לו לענין ההוא, ואזכרה, רואה הוא כי מצוה זו באה אליו בייגיעה יוצאת מדרך הרגיל, או שבמקצוע זה בתורה אין לו מתייגות, א געשמאק, והצלחה, אף על פי כן ענין זה דוקא שייך אליו ביחוד, ועל ידי ענין זה יתעלה גם כללות שער עניניו בתורה ומצות, ~~אז~~ ומשום כך היצח"ר עומד לשטן לו בחוזק ~~בלידך~~ ^{פ"א}. ובטילא לא יביח ידו מהענין להתעסק בענינים אחרים הכאים לו בקלות יותר, ואזכרה יתאסף יותר בענין ההוא, כי ענין ההוא שייך אליו בפרט ונוגע אליו ביושר. ^{פ"א} אזה גופא שאינו מסיג בשכלו שייכות ונגיעה זו אליו, הוא מההעלמות וההסתרים ~~בענין~~ ^{7232e}.

: : :

ובזה יובן ענין אך בגורל יחלק את הארץ, בגורל שהוא למעלה מסעם

ודעת.

כי היו בארץ ישראל חלקים שונים: הר שפלה ועמק, שדה לבן, שדה פרדס, וכו'. וחלוקת הארץ על פי הגורל למטה, שלזה נפל לחלקו בהר, ולזה בשפלה ובעמק, ולזה שדה לבן, ולזה שדה פרדס, הוא לעומת שייכותו הפרטית של כל אחד ואחד לחלקו בארץ ישראל הרוחנית, שנשתלשלה ~~ממממממממממממ~~ בחלתו בחלוקת ארץ ישראל הגשמית.

וזהו ענין אך בגורל יחלק את הארץ, כי שייכות כל אחד ואחד לחלקו הפרטי אינה על פי סעם ודעת, אלא ענין שלמעלה מסעם ודעת, שדוגמתו למטה הוא ענין הגורל.

: : :

כיון שגילו לנו דבר זה, והתורה היא נצחית בכל זמן ~~בכל~~ ^{בכל} ענין

זה נוגע לנו ביחוד.

לכל אחד מאתנו יש ענין כיחוד השייך אליו בפרט, ועל אף ההעלמות וההסתרים שיש לו בענין זה, צריך הוא להשתדל ²⁴⁷ בענין זה, כיון שהוא שייך אליו בפרט, וכו' ועל ידו תהי' המשכה ועלי גם לשאר עניניו.

: : :

ובהנוגע לנסיעותיכם בפרט:

נסיעה מהבית בכלל, ומכתלי הישיבה בפרט, הרי זהו ענין שקשור בו בשול תורה, ועוד זאת, אשר בדרך קשה לקיים כל הידורי מצוה שרגילים בהם בבית ובשיבה.

שער כתבי קודש

2

נוסף על זה, הגב במסך נסיעתו צריך יהי לרדת ממדרגתו ולהתלבס בעיניים פתוחים, שכן כוונת הנסיעה היא לקרב את הרחוקים, לעת עתה, מתורת הוי ועבודתו, ובמילא צריך יהי לבא במגע ומשא עם אנשים של נחות דרגא. ואחר כל זה יש ספק אם יצליח.

ומכיון שכן, שאף יטעון הטוען, מה לו ולצרה הזאת, מוטב שיטב R_0
שבועות אלו בין כתיב הישיבה ויעלה מעלה מעלה בעבודת התפלה לימוד החסידות
ולייסוד הנגלה עם כל ההידורים.

דעו נא, כי עבודה מיוחדת זו שייכה אליכם בפרט, ובה ועל ידה תוסיפו
 כח ועוז ככל ענייניכם דתורה ומצות והידורי מצוה, גם אחר כך בשובכם

לישיבה, במסך השנה כלה. (אין שם לב לי)

והגם אשר על פי שנים ודעת יבירת, ולא רק שאין השכל משיגה, אלא שהיפוכו של דבר נראה ספקס יותר, פקסססססססססס היינו לשבת כישיבה שבועות אלו, אף על פי כן העמים כיוון מיוחד הדיור לך שבעים ענין זה של ססס לסטול הדרך, מחזר לי' אפות לה הישיבה, כדי לשלש פסך שבועות אחדים בהתדלות לקרב לבם של ישראל לאביבים שבסמס.

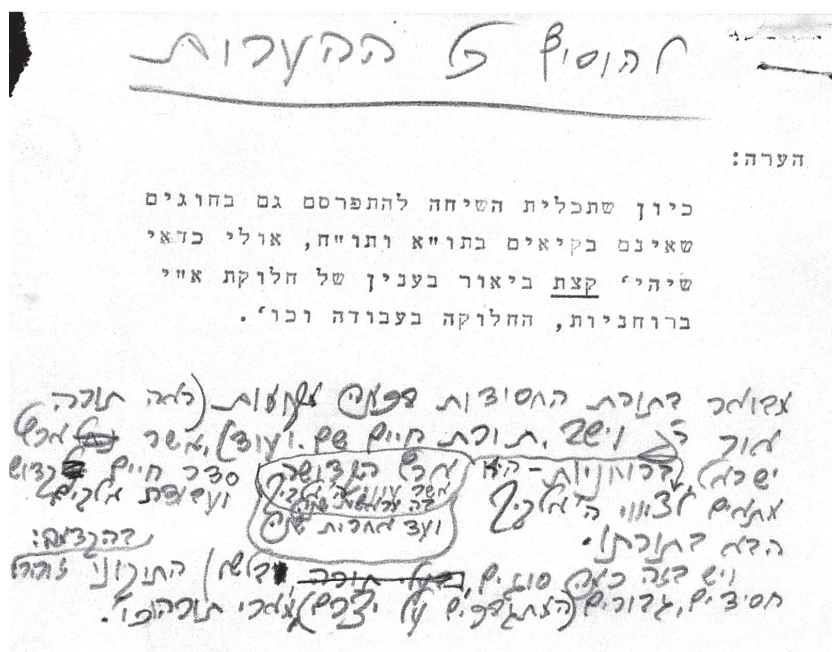
כי ענין זה שייכות מיוחדת לו אליכם, וזה יוסיף לכם כח בכל ענינים. על ידי זה שתשיבו לב בנים אל אביהם שבשמים, לתורה ומצות, ישלח לכם אבינו שבשמים הצלחה בעניניכם הפרטיים והכלליים במסך כל השנה כלה.

• • •

צאתכם לשלום, ויהי נסיעתכם בשמחה. קחו עמכם בר מצוה ותורה אור
ומואז שבתורה זו תורת ההסידות, צידה לדרך, ותאירו הדרך אשר תלכו בה.
והדרך אשר תשובו בה.

ובכל מקום בואכם תמסרו פ"ש חסידותית, ותביאו פ"ש של שמחה.
צאתכם לשלום ותצי דרככם צלחה.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - ב"ג סיון ה'תשס"ו

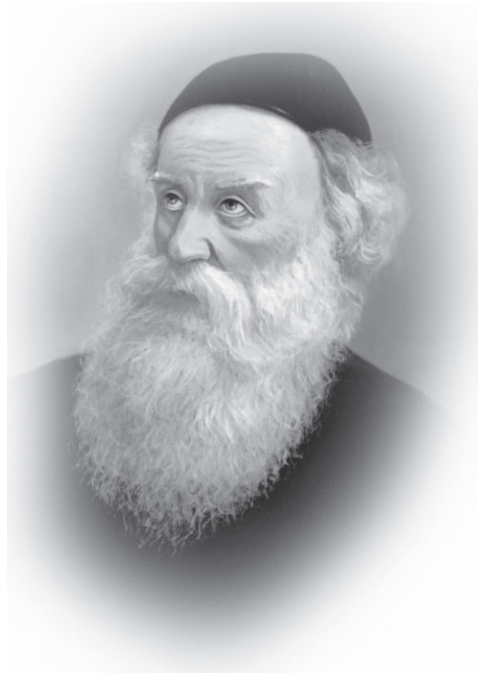

שערי הגהה

מעט מזעיר ממאמרי המזכיר הרה"ח
הרב ד"ר ניסן מינדל ע"ה עם הגהות כ"ק
אדמו"ר זי"ע נשיא דורנו

התניא

מיזוג של
שכלתניות ומסתורין

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

שלושה שמות נודעו לו לספר אשר לפנינו, וכולם הולמים אותו יפה. ולא עוד אלא שכל שם מהשמות הללו מגדיר במדה ידועה ובאופן מיוחד את מהותו של הספר או את תכליתו, ואלו הם:

א. **לקוטי אמרים** - והוא השם שקרא לו מחברו על שם שעניניו "מלוקטים" מפי ספרים ומפי סופרים¹. בשם זה נדפס לראשונה בסלאוויטא, בשנת תקנ"ז². בתוך כך מדגיש המחבר, בענותנותו היתרה³, שלא בא כמחדש אלא כמלקט. אבל דעת לנכון נקל, שאף אמנם עקרי תורתו מבוססים על אדני התורה, שבכתב ובעל-פה, ועל יסודות הקבלה והחקירה והמוסר, הרי יש בספר זה הרבה מהחידוש בתפיסתו של המחבר ובהשקפת עולמו, ובעיקר בכוח היוצר שלו שהצליח לעשות מזיגה יפה של זרמי המחשבה ביהדות המסורתית - ההלכה והקבלה, החקירה והמוסר, ועל כולנה תורת החסידות הכללית של הבעל-שם-טוב - עד שיצר שיטה שלמה ומקיפה, שיטה **עיונית ומעשית** כאחת, היא שיטת חב"ד.

ב. **תניא** - על שם פתיחת הספר, המתחיל "תניא" (בספ"ג דנדה) משביעין אותו⁴. וכו'.

הרבי מחק את המילה "כל" והעיר: (זהו **אולי שייך לומר עה"כ [על הכתוב] כי קרוב אליך גו'**)

ואם תמצא לומר תמצית כל הספר, אף שאין הדבר מתגלה לפנינו עד שמגיעים אנו לפרקים י"ג ו"ד, בהם המחבר מפרש את הברייתא הנ"ל, ובתוספת ביאור בפרקים כ"ט-ל"ד.

ג. **ספר של בינונים** - על שם שעיקר משנתו היא תורת האדם ה"בינוני". שם זה בא כשם לוי לשמו העיקרי של הספר בהוצאה ראשונה: "חלק ראשון הנקרא בשם ספר של בינונים". אולם גם שם זה כולל כל חלקי הספר ולא רק חלקו הראשון⁵. ואף בשם זה יש לראות דיוק והדגשה

1. "הקדמת המלקט", **לקוטי אמרים - תניא**, הוצאת אוצר החסידים, ה'תש"ד, ברוקלין, נ.י. דף ד' ע"א.

2. ראה רשימת דפוסי תניא, שם ע' ר"ב.

3. כידוע הופיע ספר לקוטי אמרים בעילום שם המחבר, בין על השער, בין בהסכמות, על כל שבע הוצאות ראשונות של דפוסי תניא משנת תקנ"ז עד תקס"ו, ועד בכלל. ורק אחרי הסתלקותו של המחבר פרסמו בניו את שם אביהם על השער וצרפו גם הסכמתם, בהוצאה שמינית, שקלוב תקע"ד.

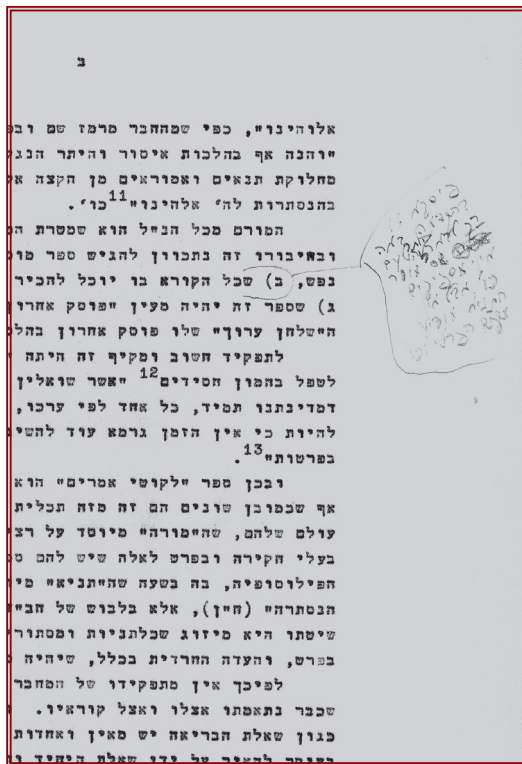
4. בגמרא שלפנינו, נדה ל, ע"ב, לא מובא בשם ברייתא, אלא בתור דרשה - דרש ר' שמלאי. אבל

ביבמות עא, ב מובא בשם ברייתא (התניא, במקום והאתמר) ובכמה מקומות (ויקרא רבה פ' י"ד, ז; ילקוט שמעוני ר"פ תזריע; ירושלמי פסחים, פ' תמיד נשחט ח"ג; ועוד). משמע שר' שמלאי הי' תנא. והמחבר נקט גרסת "תניא" כי תניא אותיות איתן, ומבואר בכמה מקומות בחיבוריו כי "איתן הוא עצם הנשמה שדבוקה בהעצמות, חלק אלק ממעל" (ראה **קונטרס לימוד החסידות**, הוצאת אוצר החסידים, ברוקלין, תש"ז ע' 5).

5. ראה "הערות", **לקוטי אמרים** הוצאת הנ"ל, ע' רטו, א.

6. שם.

שערי הגהה

שהמחבר נותן דעתו בעקר לא על דמותו של הצדיק, שדגלה בו החסידות הכללית ולא על הרשע שתורת המוסר עוסקת בגינויו, אלא עיקר משנתו של הספר ערוכה מסביב לדמותו של האדם ה"בינוני", שהיא "מדת כל האדם"⁷.

נעמוד תחילה על תכליתו של הספר, זאת אומרת הכוונה והמטרה שהיו לפני המחבר בחיבורו זה, אשר השקיע בו כל כך הרבה יגיעה⁸.

והנה בהקדמתו ("הקדמת המלקט") מסביר המחבר מהי מטרתו בספר זה. הוא אינו בו הרבי תיקן: בא לפסול את "ספרי המוסר והיראה" שקדמו לו, ואף על פי כן מוצא חובה לחבר ספר משלו.

הסיבה היא לו הרבי תיקן: לא בספרים אלא בקוראים, "שהקורא קורא לפי דרכו ולפי השגתו ותפיסת שכלו כאשר הוא שם, ואם שכלו ודעתו מבולבלים ובחשיכה יתהלכו בעבודת ה', בקושי יכול לראות את האור כי טוב הגנוז בספרים, אף כי מתוק האור לעינים ומרפא לנפש"⁹. אשר לספרים, מחלק המחבר את "ספרי היראה" לשני סוגים: "ספרי היראה הבנויים ע"פ שכל אנושי בודאי אינן שוין לכל נפש, כי אין השכלים והדעות שוות ואין שכל

אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל [ומתעורר]¹⁰ שכל חברי; ואידך, "אפילו בספרי היראה אשר יסודותם בהררי קודש מדרשי חז"ל, אשר רוח ה' דבר בם ומלתו על לשונם... הרי אין כל אדם זוכה להיות מכיר מקומו הפרטי שבתורה"¹¹. אין המחבר מפרש לאיזה "ספרי היראה" הבנויים על שכל אנושי" נתכוון, וזהו קו אופייני בו¹², אבל עצם החלוקה בין אלה הבנויים על שכל אנושי ובין אלו אשר "יסודותם בהררי קודש", אומר דרשני.

9. "הקדמת המלקט", דף ג' ע' ב.

10. ראה לוח התיקון בהוצאת לק"א הנ"ל, דף ר, א.

11. "הקדמת המלקט", שם.

12. כיוצא בזה אינו מפרש למי מתכוון בבקורת שלו ב"שער היחוד והאמונה", סוף ע' פג, א.

7. תניא, ריש פ' י"ד.

8. "עשרים שנה כתב רבינו את ספרו לקוטי אמרים, הוסיף וגרע ודייק בכל תיבה ותיבה, עד אשר צרפו וזקקו בחסר ויתיר ויתן רשות להעתיקו ולהפיצו ברבים" - קצורים והערות לספר לקוטי אמרים, הוצאת אוצר החסידים, ברוקלין תש"ח, ע' קכא, א. וראה שם בארוכה.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

בסגנון מדרשי פותח המחבר בקושיות ועומד ברייתא זו למשנה במסכת אבות (פ"ב) "ואל תהי וגם על עצם הברייתא האומרת לאדם לראות את עצ אינה עצה טובה, כי אם באמת יחשיב את עצמו לר עצבות (שהמחבר מגנה ביותר¹⁸) ולא יוכל לעבוד מיסודות העבודה האמתית בשיטת המחבר¹⁹ , ואם לידי קלות. להלן בספר²⁰ יפרש את קושיותיו לשמש כעין מסגרת והקדמה להגדרת המושג של "בי המחבר מביא את החלוקה המצויה בתלמוד ת למשנה סוגים, צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו, רש לו, ובינוני, עם פירוש הגמרא שצדיק וטוב לו צדיק ורע לו הוא צדיק שאינו גמור, ולעומת זה צדיק ורע לו - שהרע שבו כפוף לטוב, וכו'²¹. על מקומו²², אבל כאן מציין המחבר שההגדרה בת זה שמעשיו שקולים, מחצה זכויות ומחצה עונות, ועובש, לפי שאדם נידון אחר רובו, ואם רוב מע מאחר שזוכה בדין, ולהיפך נקרא רשע, ומחצה על "אבל לענין אמתת שם התואר והמעלה" אי אפשר ל אם יש בידו מקצת עבירות, "שהרי בשעה שעושה ע ואם אחיך עשה תשובה, נקרא צדיק גמור". וגם מהות מדרגת הבינוני מחצה זכויות ומחצה עונות, רבה לומר שהוא בינוני²³.

זהו צד הדין
זהו צד הרחמים
זהו צד המעלה
זהו צד המעלה
זהו צד המעלה
זהו צד המעלה

ואחרון בעבודת ה' באהבה ויראה, "מיוסד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיק ובלבבך לעשותו, לבאר היטב איך הוא קרוב מאד" (כמובא על שער הספר),

הרבי הוסיף את המספר 13 וכתב: **וגם הם דברי המחבר** (היינו שגם השער של ספר התניא נכתב על-ידי אדמו"ר הזקן בעצמו וביחס למילים "כמובא בשער הספר" כתב: כ"ז - הערה 13

כשם שראה את **השלחן-ערוך** שלו פוסק אחרון בהלכה, ב"נגלה" דתורה.

ובכן ספר "לקוטי אמרים" הוא מעין "מורה נבוכים" במטרתו, אף שכמובן

ויש עוד סוג ב[ס]פרי יראה ומוסר הנכנסים בגדר "הנסתרות לה' אלוקיני", כפי שהמחבר מרמז שם, ובפרט על הסבוכה שבהם, וזה לשונו: "והנה אף בהלכות איסור והיתר הנגלות לנו ולבנינו מצאנו ראינו מחלוקת תנאים ואמוראים מן הקצה אל הקצה ממש... וכ"ש וק"ו בהנסתרות לה' אלוקיני"¹³ כו'.

הרבי מחק את הקטע האחרון וכתב: **זה טעם השייך בסוג הב'.**

המורם מכל הנ"ל הוא שמטרת המחבר היא להאיר דרך בעבודת ה', ובחיבורו זה נתכוון להגיש ספר מוסר ויראה שיהי' (א) שווה לכל נפש, ו(ב) שיהי' מעין, פוסק

הרבי סימן לבטל את הערה 13 (בהתאם לתיקון במקום זה ב'פנים')

13. "הקדמת המלקט", ג, ב - ד, א.

שיערי הגהה

הרבי מחק את שלושת המילים "במטרתו, אף שכמובן", וכתב: **אלא שהוא מכוון לנבוכים איך "לשית עצות בנפשם בעבודת השם"13 ולא לנבוכים איך "להעתיק מהקדמת המו"נ"14**.

(13) הקדמת המלקט ד, א.

(14)

שונים הם זה מזה תכלית שנוי בתכנם ובצורתם ובתפיסת עולם שלהם, שה"מורה" מיוסד על שכלתניות מובהקת, ומכוון כלפי בעלי חקירה ובפרט לאלה שיש להם ספיקות כיצד להתאים את הדת עם הפילוסופי, בה בשעה שה"תניא" מיוסד על אדני הקבלה וה"חכמה הנסתרה" (ח"ן) אלא בלבוש חב"ד - חכמה, בינה, דעת. זאת אומרת, שישתו היא מיזוג שכלתניות ומסתורין, ומכוונת כלפי קהל החסידים בפרט,

הרבי הוסיף: **"כל אחד ואחד מאנ"ש"**

והעדה חרדית בכלל, שיהי' ספר השווה לכל נפש.

לפיכך אין מתפקידו של המבחר לעמוד על עקרי הדת והאמונה, שכבר נתאמתו אצלו ואצל קוראיו. ובמקום שנוגע בשאלות יסודיות כגון שאלת הבריאה יש מאין ואחדות הבורא¹⁴ וכדומה, הרי כוונתו בעיקר להאיר על ידן שאלת היחיד וחובתו לבורא ותיקון העולם בכלל, ואיך שקרוב הדבר מאד וכו'.

ספר ה"תניא" הוא ספר מוסרי בעיקר. וככל ספרי המוסר מחייב הוא את העיון וההתבוננות במיקדמים הכרחיים לחיים דתיים שלימים, וכמו שהדגיש, למשל, בעל חובת הלבבות. אבל יחד עם זה שונה ה"תניא" מכל ספרי המוסר שקדמו לו בכמה שנים, שלא כאן המקום לעמוד עליהם. ונדגיש רק שינוי עקרוני אחד והוא, שעם כל ההדגשה בספרי המוסר על ביטול החומר ומיאוסו ומעלת הטוב וחובת האדם לבורא מתוך הבנה והכרה וכולי, עדין נשארת חובת האדם לבורא בתחומה החיצוני, ואם נוגעת ללב עדין

14. התניא כמאה אלף חסידים לסוף המאה ה-18.

16. "הקדמת המלקט", ד, א.

17. כידוע נכנסו בהם גם סילופים וזיופים על ידי מנגדים בכוונה לעשותם פלסטר.

14. בפרקים כ', כא', לג', ובפרט בשיעור היחוד והאמונה.

15. לפי י' צימברג, "געשיכטע פון יידישער ליטעראטור", כרך 7 חלק ב' ע' 24, היו לו לבעל

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

כרשע, שלכאורה אינה עצה טובה, כי באם באמת יהי' בעיניו רשע, הרי יבוא לידי עצבות (שהמחבר מגנה ביותר²⁰) ולא יוכל לעבוד את ה' בשמחה (שהשמחה מיסודות העקריים בעבודת ה' בשיטת המחבר²¹), ואם לא ירע בעיניו יבוא לידי קלות. להלן בספר²² יתרץ את קושיותיו שבראש הספר, שמטרתן לשמש כעין מסגרת והרבי מחק את המילה **מסגרת** ואת **הוא"ו** המחברת אותה למילה הבאה הקדמה להגדרת המושג של ה"בינוני".

המחבר מביא את החלוקה המצוי' בתלמוד המחלקת את האישים לחמשה סוגים, צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, רשע ורע לו, ובינוני, עם פירוש הגמרא שצדיק וטוב לו הוא צדיק גמור, צדיק ורע לו הוא צדיק שאינו גמור, וכו'. פירושו הוא יבוא על מקומו²³, אבל המחבר מציין מיד שההגדרה בתלמוד שהבינוני הוא זה שמעשיו שקולים, מחצה זכויות ומחצה עוונות, זהו רק לענין שכר ועונש, לפי שאדם נידון אחר רובו, ואם רוב מעשיו זכויות נקרא צדיק, מאחר שזוכה בדיון, ולהיפך נקרא רשע, ומחצה על מחצה נקרא בינוני. "אבל לענין אמתת שם התואר והמעלה" אי אפשר לתאר אדם בתור צדיק אם יש בידו מקצת עבירות, "שהרי בשעה שעושה עוונות נקרא רשע גמור, ואם אח"כ עשה תשובה, נקרא צדיק גמור". וגם מהגמרא מוכח שאין מהות מדרגת הבינוני מחצה זכויות ומחצה עוונות, "שאם כן איך טעה רבה לומר שהוא בינוני"²⁴?

לא נוגעת לעצם הנשמה. תפיסתו של בעל התניא, לעומת זה, היא שמעמידה את עבודת האדם בתחום **פנימיות הנפש**.

כיון שכך, רואה המחבר חובה, מיד בהתחלת חיבורו, לעמוד על תכונת הנפש, מהותה וכוחותיה הפנימיים והחיצוניים. לעומת השקפת בעל חובת הלבבות שאין יחס אמתי לאלקים בלי דעת אלקים, מדגיש בעל התניא שאין יחס אמתי לבורא בלי דעת עצמו, על יסוד "מבשרי אחזה אלוך". "דע את עצמך" קודם ל"דע את אלקי אביך ועבדה".

משום כך מתחיל המחבר את חיבורו בברייתא (נדה ל, ב) "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, ה' בעיניך כרשע". וכבר מרומז בשבועה זו ענין של "פיו כח" מלמעלה שניתן לנשמה בטבעה ובתולדתה¹⁸, ועוד ששבועה זו ניתנת לכל אחד ואחד, וכפי פירושו של המחבר¹⁹ מכוונת הברייתא הרבי הוסיף: **בעיקרה** כלפי האדם ה"בינוני", שהיא "מדת כל האדם". הרי עקרי משנתו של "ספר הבינונים" כבר נרמזים בברייתא זו, כנזכר לעיל.

בסגנון מדרשי הרבי מחק את שני המילים הללו **פוחת-המחבר** הרבי תיקן: **המחבר פוחת** בקושיות ועומד על הסתירה שבין ברייתא זו למשנה במסכת אבות (פ"ב) "ואל תהי רשע בפני עצמך", וגם על עצם הברייתא האומרת לאדם לראות את עצמו

18. ראה "הגהות וביאורים" לאדמו"ר הצמח צדק, ב"קצורים והערות לספר התניא" הנ"ל, ע' מח.

19. לקר"א פ' יג', דף יח, א.

20. שם פרק כו, כז, לא; אגרת הקדש דף קטז, ב.

21. שם פ' כו, לא, לג; אגרת התשובה דף ק', א;

אגרת הקדש שם.

22. בפרקים יג' ויד'; כט-לד.

23. הגדרת "צדיק" בפ' י'; "רשע" - יא'; "בינוני" - יב'-יג'.

24. לקר"א, דף ה, א.

שערי הגהה

המזכיר הרב מינדל ע"ה בביקור אצל אנ"ש באירופא

הדואליזם שבעולם הקטן הוא האדם, שהמחבר מתחיל לטפל בה בפרק הראשון וממשיך בפרקים הבאים. מאין באה לו לאדם שניות זו?

בדרך-כלל, תולים בעלי המוסר שניות זו בעצם טבעו של האדם בתור נשמה בגוף. הגוף והנפש שני הפכים הם המנגדים זה לזה ונלחמים זה בזה: הגוף הוא מקור החושניות שבאדם, והנפש היא בעל הכוחות העליונים והמוסריים.

השקפה זו, שהיא בדרך-כלל משותפת לכל השיטות הדתיות והמוסריות, אם כי בצורות שונות, לא הביאה לידי נזירות או סגפניות מופרזות בעולם היהדות, כדרך שנטתה לזה שיטת אפלטון והשיטות שהלכו בעקבותיה. חכמי התלמוד לא גינו את הגוף כאשר הוא גוף, או את החושניות כאשר היא חושניות, ואדרבה, ראו את

לפי הגדרתו של המחבר²⁵ הבינוני לא עבר עבירה מימיו, לא במחשבה ולא בדיבור ולא במעשה, אבל בטבעו הוא "כרשע" (ולא רשע ממש), מאחר שהרע בקרבו הוא בתקפו בתולדתו, רק שאין לו שליטה וממשלה להתפשט באברי הגוף²⁶. נפצע שה"בינוני" של בעל התניא עולה במדרגתו אפילו על ה"צדיק" שבתלמוד והוא "צדיק גמור" שחכמי התלמוד מזכירים הרבי הוסיף: לענין שכר ועונש.

על כל פנים, כבר בפרק ראשון נוגע המחבר באותה בעי' ישנה נושנה היא שאלת השניות באדם, הרע והטוב שבו, שבעצם היא חלק מבעיית הדואליזם שבעולם בכלל.

נניח לפי שעה את שאלת הדואליזם בעולם הגדול, שהמחבר דן בה באריכות להלן בספרו²⁷, ונייחד את הדיבור על שאלת

25. שם ריש פ' יב'.

26. שם, פ' יג, דף יח, א.

27. שם, פ' ו, כד, כו, לג, מח, מט, נב, נג.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

ייצר-הרע ככוח המתעורר בחומר ובגוף, אבל עדיין השאירו מקום להתגדר בו.

ג.

בשאלה זו של השניות שבאדם כרוכה גם השאלה היסודית היא שאלת הבחירה החופשית או חופש הרצון. בימי הביניים היתה השאלה בעיקרה שאלה תיאולוגית, כיצד לתרץ את הסתירה שבין ידיעה ובחירה, שהרי ידיעת הבורא לכאורה שוללת חופש הבחירה, וגם כיצד להתאים את חופש הרצון עם שיטת הסיבתיות של אריסטו שמלכה בכיפה, וכו'. כידוע הרס"ג והרמב"ם סילקו את הסתירה בהצביעם על ההבדל המוחלט שבין ידיעת ה' וידיעת האדם, שידיעת ה' לא מחייבת את המעשה.

מאוחר יותר נסתבכה שאלת חופש הרצון מצד חוקרי הפסיכולוגיה החדשה שנטו לכלול את השכל והרצון בתוך מסגרת החוויה הכללית של האדם, חינוכו והשפעת הסביבה וכו', באופן שהחלטותיו נכרעות, או על כל פנים מושפעות, מסיבות חיצוניות מצד אחד והאינסטינקטים שלו מצד שני, עד שהקיצוניים של כללי שיטה זו שללו לגמרי את חופש הרצון באדם והעמידו כל מזימותיו ומעשיו על אהבת עצמו, האנוכיות שלו.

מאידך גיסא, שיטת הסיבתיות נתערעה עד היסוד על-ידי המדעי המפורסם וורנר הייזנברג, ושוב אין מכירים בעולם המדע החדש בעקרון ההכרחיות. אבל שאלת חופש הרצון עדיין מנסרת בעולם, בייחוד מפני הספיקות שהטילו בה חוקרי

הטוב אפילו ביצר-הרע, שאילולא הייצר לא בנה אדם בית ולא נשא אישה ולא הוליד בנים ולא נשא ולא נתן²⁸, ודרשו בכל לבבך - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע²⁹.

אשר לעצם מהות הנפש וכוחותי, אין מעניינינו כאן להיכנס לפרק מסובך זה בעולם המחשבה האנושית בכלל או היהודית בפרט. (והרי משנת הנפש היא מרובי תורתו של ספר התניא והספרות החב"דית). נציין רק שבדרך-כלל ההשקפה השלטת בימי הביניים היתה זו שנפש האדם כוללת שלוש בחינות, הנפש הצמחנית הרבי הקיף את המילה הזו בעיגול וכתב: **ראה בח' פרקים להרמב"ם פ"א בבחי' הובא בקצורים והערות ע' פה. ועוד**, החיונית והשכלית, והוגי המחשבה תלו את החושניות בשתי הבחינות התחתונות המקושרות בגוף קישור אמיץ. בעולם המחשבה היהודית הבדילו בין נפש רוח ונשמה. הצד השווה שבכל השיטות היסודיות (היהודית, הניאואפלטונית, האריסטוטלית וכו') שמקור השניות שבאדם נובע מהמחלוקת הדואליסטית שבין הגוף והנפש, ומתפקידו המוסרי של האדם הוא להגביר את הנפש על הגוף.

חכמי התלמוד פיתחו את רעיון שני היצרים וסמכו דבריהם על המקרא. יש שראו אותם כמלאכים, יש שראו אותם ככוחות נפשיים המתעוררים בנפש ובגוף המעוררים לפעולות טובות או רעות, ויש שראו אותם ככוחות ומלאכים כאחד³⁰, ואין כאן מקומו. אולם בדרך-כלל ראו את ייצר-הטוב כבן לוותיה של הנשמה ואת

30. עיין בזה **מורה נבוכים**, ח"ב, פ"ו. הרבי הוסיף: **קיצורים והערות לתניא ע' מח, פא.**

28. **בראשית רבה**, פ"ט, ז.

29. ברכות, פ' ט, משנה א.

שיערי הגהה

הפסיכולוגיה, הטוענים, ולכאורה בצדק, אין חבוש מתיר את עצמו, והרי האדם אסור בכבלי הטבע והחומריות מבית ומבחוץ: מבית - האינסטינקטים הטבעיים, ומחוץ - השפעת החינוך והסביבה.

ובקשר עם זה ראוי לציין את החידוש שנתחדש בבית-מדרשו של האריז"ל³¹, שהשניות שבאדם נמשכת לא כל-כך משתי הרשויות שבו, הנשמה והגוף, אלא **משתי הנפשות** שבאדם, הנפש האלוקית והנפש הבהמית, שתיהן נלחמות על הגוף לעשותו "מרכבה" כל אחת לעצמה ולהוציא את זולתה. לשון אחר, המלחמה שבאדם היא בין הנשמה האלוקית מצד אחד והגוף והנפש הבהמית מצד שני.

בא בעל התניא והרחיב את הדיבור בשטח זה של "פולמוס הרבי תיקן: **מלחמת הנפשות**", והוא מגולל לפנינו שיטת פסיכולוגיה מקיפה, שאף שאינה מקורית לו, הואיל הרבי מחק את המילים **"שאינה מקורית לו-הואיל"** וכן את הו"ו שבראש המילה הבאה והחליף אותה ב**"שי"** ויסודותיה נעוצים בקבלת האריז"ל כפי שנתבארה על ידי תלמידו המובהק ר' חיים ויטל, אבל בהיקפה צורתה ומסקנותיה יש בה הרבה מן החידוש והיא המהווה את הבסיס לכל שיטתו החב"דית.

31. לפלא שלא עמדו על זה חוקרי הקבלה.

על ההערה הבאה ציין הרבי **סימן שאלה**

32. בנוסח שלפנינו נמצא "דכתיב", וראה לוח התיקון ע' ר, א, שצ"ל "וכדכתיב". והדיוק בזה הוא כי אין הראי' מהפסוק, שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, ואין הפסוק משמש אלא רמז ואסמכתא. ובעומק יותר יש לומר שלפי תפיסתו של בעל התניא ב"נסתר דתורה" מוצא הוא לעתים תכופות תוכן מיוחד במקראות שהוא מצטט ונותן להם גוון

מיוחד, ולדוגמא הפסוק "וישוב אל ה' וירחמהו, שמצטט בפ' מה (דף סד, ב), שמהפך את הנושא לנשוא ומפרט "לעורר רחמים רבים על ה'".

33. ישע' נז, טז.

34. ויקרא יז, יא.

35. בלוח התיקון: "אומות העולם", וכן להלן, ומחמת הצנזורה שינו לע"ג.

36. לק"א, סוף פ' א. הרבי ציין להעביר את הערה 36 לאחר הערה 35

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

זה כל ישראל, כמו רחמנות וכדומה, באות מנפש הבהמית! וכן ההדגשה שבנפש האלקית באיש הישראלי היא חלק אלוך ממעל ממש, יש בזה הרבה מהחידוש, כפי שמתבאר ומתברר להלן בספר, שמתוך כך מתקבלת הגדרה מיוחדת של מהות הנפש הזאת ותכונתה.

מכאן, לדוגמא, התפיסה המיוחדת בתורת החסידות החב"דית בענין אהבת ישראל, שהמחבר הקדיש לענין זה פרק מיוחד בספרו, הוא הפרק הידוע פרק ל"ב. פרק זה הוא לכאורה "יוצא דופן", כיון שהמשכו של פרק ל"א הוא פרק ל"ג, כמו שנראה בעליל. אבל כאן מצא המחבר מקום להתגדר בו הרבי מחק את שתי המילים האחרונות וכתב במקומן: **להרחיב הביאור** בענין אהבת ישראל. ביחס לקטע הבא כתב הרבי: **צ"ע איך יגיבו ע"ז הסוג דקוראי הדואר** ולא לחינם הקדיש לזה פרק ל"ב, כדי להדגיש עד כמה צריכה להיות אהבת ישראל בל"ב ונפש ממש, כיון שנפש האלקית היא חלק אלוך ממעל ממש, "בשגם שכולן מתאימות ואב אחד לכולנה ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בה' אחד, רק שהגופים מחולקים" (וראה שם בארוכה).

בהמשך משנתו של התניא מתברר שנפש האלקית כלולה מעשר בחינות, כנגד עשר ספירות עליונות **שנשתלשלו** מהן, הנחלקות לשתיים, שכל ומדות. השכל כולל חכמה, בינה, דעת (חב"ד), והמדות, חסד, גבורה, תפארת, וכו'. ועוד יש לכל נפש אלקית שלשה לבושים, שהם מחשבה, דבור ומעשה של תרי"ג מצוות התורה,

האריז"ל וחכמי התלמוד שאף הם תמכו יסודותיהם במקרה מלא דיבר הכתוב ואם עדין טחו עיניהם של מבקרים מראות את כנות הדברים, הרי השואה שנתגוללה על עמנו בימינו אנו מצד האומה "הנאורה" ביותר בעולם, וכל שאר האומות עומדות מנגד, תוכיח. אבל מה זהו הוא בהנוגע לאומות העולם, שבא בתור מאמר מוסגר בספר התניא.

הרבי סימן את הקטע מ "**משא"כ נפשות**" **עד סופו**. וכתב: **כ"ז [=כל זה] אינו שייך ונוגע להמאמר**.

נמשיך:

ונפש השנית בישראל היא חלק אלוך ממעל ממש, כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים³⁷, ואתה נפחת בקרבי כי, וכמ"ש בזוהר מאן דנפיח מתוכי נפיח...

כמה דיוקים יש לדייק בדברי המחבר הנ"ל, המוצאים ביאורם הנרחב בספר התניא ושאר ספרי היסוד של תורת חב"ד להמחבר ולהבאים אחריו. לדוגמא, הדעה שמצד שורש הנפש, או הנפשות, יש שויון גמור הרבי סימן X, לאות מחיקה, על המילה **"גמור"** לכל בני ישראל, אחד צדיק ואחד רשע, אחד תלמיד חכם ואחד עם הארץ, והיא אחד מיסודות תורת הבעש"ט, שכידוע לא היתה רוח הרבניים נוחה הימנו ושמשה כאחד הגורמים להתנגדות מצד מנגדי החסידות הבעש"טית. עוד חידוש, שגם המדות הטובות שבטבע הרבי הקיף את המילה **"בטבע"** וכתב: **ההדגשה בתיבה זו - עיין אגה"ק סי"ב. ושלא להכנס לכל ביאור זה - טוב להשמיט חידוש**

35א. משלי יד, לד.

37. בראשית ב, ז. ועיין רמב"ן שם.

38. לקר"א ריש פ' ב.

שיערי הגהה

את המילים "כוחות" ... הטבעיים" וכתב: **אין חילוק זה** (האהבה המסותרת שבלב כל איש הישראלי והיראה הכלולה באהבה זו). אף הוא נותן כמה הוראות והדרכות מעשיות ומועילות איך להגביר את הנפש האלוקית על הנפש הבהמית על-ידי **התבוננות** ושמחה ואיך להרחיק בשתי ידיים את העצבות וטמטום הלב, ושאר מניעות ובלבולים פנימיים וחיצוניים.

וזהו גם הדיוק בדבריו "הבחירה היכולת והרשות נתונה לכל אדם" כו'. זאת אומרת, לא די לו לאדם לדעת הרבי סימן להוציא את המילה "**לדעת**" שיש לו **בחירה** חפשית, אלא יש לו גם **היכולת**, כי המוח שליט על הלב (כמ"ש בר"מ פ' פינחס) בתולדתו וטבע יצירתו. שכן נוצר האדם בתולדתו שכל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאוותו שבלבו שלא למלאות משאלות לבו במעשה דבור ומחשבה, ולהסיח דעתו לגמרי מתאוות לבו אל ההפך לגמרי, ובפרט אל צד הקדושה, כדכתיב וראיתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך⁴⁰, פי' כמו שהאור יש לו יתרון ושליטה וממשלה על החושך, שמעט אור גשמי דוחה הרבה מן החושך, שנדחה ממנו מאליו וממילא, כך נדחה ממילא סכלות הרבה של הקליפה וס"א שבחלל השמאלי (כמארז"ל אלא אם כן נכנס בו רוח שטות וכו') מפני החכמה שבנפש האלקית שבמוח^{40א}.

ולא רק הבחירה והיכולת אלא גם **הרשות** נתונה לכל אדם, כי אין הרע ענין ותכלית לעצמו וממנו, כי לא תצאנה הרעות והטוב, ובלשון המחבר "אך נפש הבהמית שמהקליפה רצונה להפך ממש לטובת

וזה לעומת זה עשה האלקים, שגם נפש הבהמית כלולה מעשר בחינות, שכל ומדות, הנ"ל, ושלשה לבושי' - מחשבה דבור ומעשה בעיני עולם הזה הגשמי והחומרי.

ומכאן השניות באדם, שניות לא בין עולם המחשבה ועולם המעשה, או בין השכל והרגש, או אפילו בין נפש וגוף, אלא מלחמה הרבי מחק את המילה **מלחמה** בין הנפש האלקית והנפש הבהמית הנלחמות זו בזו לכבוש את העיר הקטנה זו הגוף.

נמצא שהמלחמה היא כאן בין שכל ושכל, השכל האלקי והשכל האנושי, שהשכל האלקי מקורו באין-סוף והשכל האנושי מקורו בגוף ובנפש הבהמית. ואם השכל האנושי מושפע ומשוחד מצד האנוכיות הטבעית של האדם, לא כן השכל האלקי שמקורו למעלה מהטבע, בנפש האלקית שהיא חלק אלוך ממעל ממש. ומכאן חופש הרצון הגמור "בפועל ממש, במעשה דבור ומחשבה, שבהם הבחירה היכולת והרשות נתונה לכל אדם לעשות ולדבר ולחשוב גם מה שהוא נגד תאוות הלב והפכה ממש³⁹.

כידוע, תורת חב"ד היא תורת "הבכך" שבכל דבר, הלכה למעשה". הרבי תיקן ל: **חוקרת ודורשת אתה"בכך" שבכל דבר, ההלכה למעשה**. משום כך אין המחבר מסתפק בהוכחתו שהבחירה החפשית נתונה לכל אדם. הוא מנתח את כוחות הנפש האלקית לכל פרטיהם ופרטי פרטיהם, את כוחות' **המקיפים** הרבי סימן את המילה "**המקיפים**" וכתב: **אין עד"ז בתניא** (הרצון והעונג), כוחות' **הפנימיים** (השכל והמדות), וכוחות' **הטבעיים** הרבי סימן

40. קהלת ב, יג.

39. שם פ' יד.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

ואתם עמם את חלקו בעולם הזה הגשמי והחומרי), לא רק מתוך כיבוש היצר, אלא בעיקר מתוך זכוך החומר, ובלשון הקבלה - "אתכפא" ו"אתהפכא".

ברם, על ידי כך גם הנשמה עצמה עולה במדרגה נעלה של **השגת** הרבי סימן להוציא את המילה **"השגת"** וכתב: **מש"כ בתניא אין זה ענין של השגה (בשכל) כ"א ענין של תפיסא, התקשרות התאחדות וכיו"ב.** האלקות, ובלשונו הטהורה של המחבר:

ולכן אמרו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, כי עולם הבא הוא שנהנין מזיו השכינה, שהוא תענוג ההשגה, ואי אפשר לשום נברא אפי' מהעליונים להשיג כי אם איזו הארה מאור ה', ולכן נקרא בשם **זיו** השכינה, אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו לית מחשבא תפיסה ב' כלל כי אם כאשר תפיסה ומתלבשת בתורה ומצוותי' אזי היא תפיסה (בהן) ומתלבשת בהקב"ה ממש, דאורייתא וקב"ה כולא חד⁴⁴.

האדם שיתגבר על' וינצחנה, כמשל הזונה שבזה"ק⁴¹.

על הקטע האחרון כתב הרבי: **צ"ע הכוונה.** מתוך הרעיון שנפש הבהמית בישראל באה מצד הקליפה הנראת "קליפת נוגה", שהיא "בחינה ממוצעת בין שלש הקליפות הטמאות לגמרי ובין בחינת ומדריגת הקדוש ולכן פעמים שהיא נכללת בשלש קליפות הטמאות (כמ"ש בע"ח שער מ"ט ריש פ"ד בשם הזהר) ופעמים שהיא נכללת ועולה בבחינת ומדריגת הקדושה⁴² מתגלמת התפיסה הפסיכולוגית שבעצם יש באדם כוחות נפשיים המתחלקים לשלשה סוגים: כוחות חיוביים, כוחות שליליים וכוחות ניטראליים, ותפיסה זו נעוצה בתפיסה המקבילה שגם בשטח הטוב והרע יש בחינה ממוצעת של דברים וענינים המצד עצמם אינם לא רע ולא טוב, והכל לפי הכוונה⁴³. לאור תפיסה זו, תכלית ירידת הנשמה בגוף היא לא לתקן את הנשמה, כי הנשמה טהורה היא, אלא כדי "להעלות" את הגוף והנפש הבהמית

43. השוה **של"ה**, חלק א', שער האותיות, ריש אות יר"ד.

44. לקר"א, סוף פ' ד.

40. לקר"א פ' יב, דף יז, א.

41. שם, סוף פ' ט.

42. שם פ' ז, דף יא, ב.

המאפי, בפעמים טובים עלולה להמרות איון פניה עצמה. וזהם המפנה היה על ענין שם המהות דין

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - ב"ג סיון ה'תשס"ו

ב"ד יעקב ורייזל
 כ"ג סיון ה'תשס"ו
 כ"ג סיון ה'תשס"ו

מקומה ומובנה של הכוונה בקבלה הקדומה, בקבלת האר"י ובחסידיות הובנו פעמים הרבה שלא כראוי. היו חף שטענו כי המקובלים הפכו את הכוונה למעין ~~מסמך~~ אמפירי פני, או על כל פנים לדבר הגובל במאגיה. אולם בדרך הודו כי המקובלים הביטו מדרשו של האר"י "פחתו, או אולי אפשר לומר שירשו, שיטת של חנוך רוחני שבה מרכז הכובד מונח באינטרוספקציה אינסטיקטית. הכוונה עבורם היא גם הדרך אל הדבקות" (2) מבלי להתנס לבדור מבקש היחסים - אם יל אלה - בין כוונה ומצבית בכלל, ברור בכל אופן כי אין כל חפיפה דומה בחנייה, שבו הכוונה נחשבת אך ורק כמנוחה של דבקות (3) דבר זה ראוי לציון מיוחד משום העובדה ש"שניאור זלמן קבל את גוטה התפלה של האר"י והכוונות הצמודות אליו" (4).

כוונה במשמעות של דבקות, כאמפירי להגיע לאחדות עם ה', אינה עשורה אך בתפלה לבדה, ויש לה שייכות לכל מעשי המצוות בעולם. אולם בתפלה בעיית הכוונה היא בעלת חשיבות יתרה משום שהתפלה הגה ביטודה ענין שבהכוונות, ושטען כך נאמר "תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה" (5).

חפשינו של ר' שניאור זלמן בנושא התפלה ~~הוא~~ מבוסס על שיטת הבעש"ט שהביאה לשנוי יסודי ביותם למצוה זו בחיים היהודיים. אחת המטרות היסודיות של הבעש"ט הייתה להבטיח את מעמדה של התפלה הצבורית ולתעוררה במרכז החיים הדתיים. הוא שנה כי בעצם משותפת של התפלה, בהעדר כל צורות של מקוריות ושל התבלטת עצמית, מצויים התנאים להיחלשות המבטור והתקשרות עם ה'. על ידי התפלה יכול עובד ה' לפתח רגש אמיתי של התקשרות באין סוף, ובתפלה יכול אדם להגיע לענוה אמיתית, לבטול עצמי ולטהרת הלב. כי בעשייתו של מצוה אחרת יש אפשרות רבה יותר ~~למחשבה~~ שמחשבות זרות יבואו, במודע או בדרך בלתי מודעת, לטבוע במחשבה ובקדושתה של המצוה. בלמוד החורה למשל קיים הספק הנובע מחור ההבנה והרגשת החשב האישי, במעשים טובים עלולה להתגלות אידו פניה עצמית. אולם התפלה היא רק ענין של התיחדות בין האדם לקונו. ובמשמעות זו מבין ר' שניאור זלמן את מובנה הפנימי והמהותי של התפלה, כפי שקבלה מרכז המבד מצורית, ופירוש כך מוסתה היא מקום מרכזי בשטחו.

התפלה לפי חפשינו ~~היא~~ מעט קשר עם מושגים של "בקשה" והחזנונים. לא יתכן שהתפלה של התפלה תהיה לבקש את חסדו של ה', שהרי "טבע הטוב להיטיב" בלא צורך שיבקשו ממנו, אין חילך צריך לפנות בבקשה לאביה כדי שיספק את צרכי חיו החפשיים. אף אין לומר שה' דקוק שנזכיר לו את צרכינו. אכן, קיימת מצוה לצעוק אל ה' בעת צרה (6) אך מטרתה של פניה כזו, כפי שאומר לנו הרמב"ם (7) היא כדי לקבוע בלבנו את העיקרון כי ה' הוא ארון העולם, היכול לעזור לנו בעת צרה. על ידי הפניה אליו בעתות מצוקה או ~~התפלה~~ צחלה שמחה, אנו מתחילים את אמונתנו בהשגחה הבורא, אנו חוזרים ומדגישים על ידי כן את האמונה כי הוא שם לב לכל אחד מאתנו, ~~הוא~~ לכל מעשינו ומחשבותינו, וכי בידו להכשיל או לעודד. ולפיכך, התפלה הרגילה מ' ~~היא~~ להזכיר לנו תמיד את ה', את חובתנו לאהבו וליראה אותו, ולשמור את כל מצוותיו.

לדאחל ~~הוא~~ מוטיף ר' שניאור זלמן רעין נוסף - התפלה ~~היא~~ במשמעות שרטה "פלי" לאמור: שטען, חפשינו. (8) התפלה היא זמן המשפט-העצמי, האינטרוספקציה, כאשר התפלה מסכם ושופט את התנהגותו היומית, על פי מה שחייב הוא ומצוה לעשות. (9)

1) G. Scholem: *Myth and Magic in Jewish Mysticism*. עמוד 34.
 2) שם, עמוד 276.
 3) מניח פרק לח'. "קונטרס העבודה" לר' זלמן דב בער מליובאוויטש (הוצאת קה"מ), בתחילתו.
 4) סדורו של ר' שניאור זלמן (על פי שופט האר"י) נרשם לראשונה בשלוב 1803. עיין גם בספרו של א. ורטהיים: *הלכות והלכות בחסידות (ירושלים 1960)* עמודים 94-96 ו 100-143.
 5) עיין "שליח" חלק א' דף רסט. וחניא פרק לח'.
 6) במדבר י"ט.
 7) מורה נבוכים, פרקים לו, מד.
 8) השוה שרש וז' ברברים לב' לא, שמאל א' ב' כה. איוב לב' כה. תהלים קו"ל ועוד.
 9) וזל-פני-היה דאחל-הלבנון ב-
 בסקטור פניית אל השופט, בעשירי מבואר עמוד 5. והשוה ב"סדור" ר' שניאור זלמן, בתקדמה, פסקא א'.

Der jüdische Gottesdienst in seiner geschichtlichen Entwicklung I
 (ב"ד 6. 1924)

שערי הגהה

במיוחד בזה יותר, כפי שחושב שאר ר' שניאור זלמן, צרכיו החומריים של המפעל נשכחים לחלוטין, וכל הבקשות על חייבים, בריאות הצלה וכדומה כולן מובנות במשמעות רוחנית בלבד. "חייבים" מתפרשים בהור החיות של אחדות עם אלקים חיים, "בריאות" – כשלכות והרכונות של האני הפנימי, "הצלה" עוסקת "ברכה" – כולם מובנים כטוב הנצחי והאיתי הבא מהור הקרבה ל"אין סוף". מסבה זו, אושר ר' שני זלמן, סודרו בתפלות של יום-יום בסדר כזה שהן כוליות ועולות מדרגה לדרגה בהתרוכמות של שפיעת חלב וצמאון הנפש להגיע אל שיאיה של ההתאחדות, התפלה היא "סולת יעקב" סמלי (10) "אם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", ובסולמה של התפלה עולה המפעל מהדרתו האישית לה' על סוכו וחסדו אל השתכחות הנפש ממש. ~~ההשתכחות הנפש~~ התפלה מתחילה מן המדורים המעוררים בהחליט המפארים את גדולת וקדושת הבורא, פסגה אל קבית אחדות ה' ב"שם ישראל ה' אלקינו ה' אחד", כאשר "ה' אלקינו" אלקי תפיסתנו וחייבתנו הוא האחד והכל, ה"אין סוף". זו היא הדרך אל ההזדהות הממורה עמו, על ידי אהבה מעמיקה, ההודרה בכל ישותנו, כאשר אנו מגיעים להודעה של "ואהבה ה' אלקינו בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאדך". (11)

ר' שניאור זלמן מסביר בספרו "לקוטי תורה" (12) את המסורת כי שלשת התפלות של היום נתקנו על ידי שלשת האבות אברהם יצחק ויעקב (13) באור הקבלה, שעל פיה שלשת האבות הנם ההתגלמות של שלשת הטרות: אהבה יראה ורחמים. ~~ההתגלמות הנפש~~ ~~ההתגלמות הנפש~~ ~~ההתגלמות הנפש~~ בתפלות נמצא אפוא הכושר המיסטי של ~~ההתגלמות הנפש~~ יצירת והערת מדות אלה שבנפש האלקית – אהבה ויראה ה', ורחמים עצמיים על "מאסרה" שבבי ובהשפעת הנפש בהמית. על ידי התפלה הרגשות העליונים, אף שהם לפעמים מסותרים, מתגלים ופועלים באדם, וחודרים לכל מלתו, כולל ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ בהמית. הנפש האלקית משתחררת על ידי כך, ככלית נבדלים, והיא מורשת כנפיה להתנאי החיים. (14)

"באולתה" של הנפש על ידי, ובמחוק! התפלה, מזהה בדרך אליגורית עם המאורע ההיסטורי הגדול של יציאת מצרים. "שעבוד ובאולתה" הופכים להיות חיות יום יומיות. "יציאת מצרים" אינה רק מאורע שבעבר הרחוק, היא חייבת להיות כוונתה גם בחיי יום-יום. "מצרים" היא מקום ה"מצרים", היא כבשה בדרך סליה את המעצורים והעכובים הטוטליים על הנפש האלקית על ידי הגוף והנפש המכשית, ואשר ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ עליה חייבת ה' להתגבר. כי אף שהנפש האלקית "נדרשה" ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ להיות כל ימי החיים בשכי בית ה' וזר האפל של הגוף, ואם בחוכה צריכה ה' להיות עם הנפש בהמית המשתלטה, אין זה עונש שיש לקבל אותו מהור קבלת דין. להפך, הנשמה היא סהורה ונקייה מאשמה, אף יז לא שליחות לטל בגוף. כמו בני ישראל אשר יצאו ממצרים "ברכוכ גדול", הרי כפי הכבוד בהודת הסוד נשלחה הנשמה לטל לעולם הזה על מנת לרכוש את האוצרות שאי אפשר ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ להגיע בעולמות העליונים, כל האוצרות הקדורים במשך ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ המצוות בעולם הזה, וליחות זו קדורה בטוהר ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ העולם החומרי, בהעלתו ושייתו רוחני יותר, ייש בה העלת חלקה של הנשמה בבריאה כולה אל ההגשמה הסוכית של אחדות הבורא.

על כן ה"סוכות" אינה סהורה כליל לרחמים שוכר הסהרה, הנפש בהמית, שתהא נאלצת להשאר תמיד בתא כלאה; רעיון שאינו עולה בדבר עם רחמים וטובו של הבורא לא כן, ל"שכוי" ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ המפתח לשחיתות את דלתות כלאה לשחיתות שלט פקיס ביום. לאחר שגל בבית הסהרה יתכן שהסוד אינו יודע ע נאות הדין, על אור השם המיט והמאיר המגדיר חוץ לכהלי כלאה. אכן, כן, אסיריט, איר מעולם לא הנה יד במהחיותהם לחופש, נשארית קבורית, חיים, ככלי לאות מעולם. ה האור. כן כי שהיחשם בפתחו וסגס את אורם וחושם של חיי חוש ירבה ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ וחזור ולתחיות חיה זו היד. הו יול להיות כה מוקטם, אכן, עד של יתפוך עוד לחזור את תו ה לא. ואף יתכן דיקה עמו את "שוכר הכלא" עמו, ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ויחלוק עמו, ואף יכניל את האויר הזה. זו הי תפיסתו של ר' שניאור זלמן את התפלה, ככסמטויה (האליגורית) משמשת יצירת מצרים. (15)

(10) לקוטי תורה, כרך א' כלה, דף ב' ע"א. והיא מבוטאת על מרוץ מן הזוהר.
(11) עיון לקוטי תורה, כרך א' גיא דף כו' ע"א. וכרך ב' הבוא דף כב' ע"ב. שיר הירדים דף כב' ע"א.
(12) כרך א' פרשת אסור דף לה' ע"ב.
(13) ברכות כו' ע"ב.
(14) תפיסה זו של "החור" הנפש היא, ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ כפי שרונים בברור, זונה לבכרי מן התפיסה האפלטונית של הנפש השכוי בגוף, ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ ~~הנפש~~ והרואה את שחרורה בעוני וסגוף הגוף.
(15) מניח פרקים לא' כד'.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

[illegible]

אשר היה לכאורה מתוך כך כי המלים ולא הכוונה הן הקובעות, אולם כפי שר' שניאור זלמן ז"ל רואה זאת, אין זה שטות שבכלים עצמן יש איזושהי פורסולה מבית, והתמלה איננה נחשבת כלל כהשבעה מבית אשר הבטתה איננה ++ נדרשת כלל ~~לשם~~ כדי שתהא מועילה, אולם בכל זאת יש צורך במסוייג של הכלים ~~ש~~ שטות שדגור במקצת בפני כחשוק בקיומן של המצוות, על מנת להגיד לויי קלן. ודעיקר זה מבוסס על ההנחה היסודית כי הנפש האלקית כשלעצמה סתורה היא ביסודה, ובי המצייה בעולם הזה הוא להאיר את הבוהק החומרי ואת הנפש הבהמית באור האין סוף, ודבר זה אינו יכול להעשות על ידי המשתנה בלבד, מאחר שיש בה שטות אך בנפש ולא בנפש.

אף על פי כן, קצות מצוה למעשה בלי ההתכוננות בצדדים העמוקים יותר שבה מונח ~~מן~~ מהאדם את החויה הדמית ~~המפארת והמזדמנת~~ המעמיקה אשר במצוה, ואף ++ אינו משיג אלא הארה חלקית של אור אין סוף.

שיש בה שטות אך בנפש ולא בנפש.

אף על פי כן, קצות מצוה למעשה בלי ההתכוננות בצדדים העמוקים יותר שבה מונח ~~מן~~ מהאדם את החויה הדמית ~~המפארת והמזדמנת~~ המעמיקה אשר במצוה, ואף ++ אינו משיג אלא הארה חלקית של אור אין סוף.

ואילו כאשר עובד ה' מסוגל להתכוננות המעוררת את הדרגות הגבוהות ביותר של יראת ה' ואהבתו, מתוך באופן על ידי הדבקות בשטת קיומה של המצוה, חרי כוונה בו היא מן הדרגות הגבוהות ביותר, והוא מקביל לנשמת המתיא את האדם, ומאידך, ואורו עובד ה' אשר יכולתו להתכוננות מוגבלת אך לאהבת ה' הטבעית

(16) דברות נ"א

שערי הגהה

- 4 -

והמורשת, בעוד שהנשי הכהנית משהפנת דק באורה פסיכי ברצונה המודע של הנפש האלקית להגיע לידי דבקות * על ידי המצו או המעלה - כוונה כזו היא מדרגה נמוכה יותר, המקבילה לנפש של בעלי החיים אשר פעולותיהם נקבעות על ידי האינסטינקט יותר מאשר על ידי השכל והבהירה ~~הנפשי~~ כדרך שהם מתגלים באדם. (17)

כפי שאפשר להבין הרי הדבקה הגבוהה ביותר של כוונה מצויה בעבודת ה' של הדיק. נאמר כי בעבודתו הוא מביא לשמחה להשפעת אור אין סוף עד כדי מבע עם הגבוה ~~הנפשי~~ העולמות הרוחניים, בעולם האצילות. ואז ידרגה נמוכה יותר של כוונה היא זו של הכינוי המגיע רק עד לעולמות הנמוכים יותר, ולכל הבריאה ועולם היצירה. ואולם, אם תפלה או מעשה מצויה מבוצעים ללא כוונה כלל, אלא רק אף כחוק דרגל ופורמליות חסרת מחשה, הרי עבודה כזו אינה מביאה כלל להשפעת אור אין סוף. ומאחר שחסר בה יסודם הדבקות, הרי מצויה כזו נשארת נבדלת, "מרחפת" כמכיל בעולם משלה, עד שהיא מתעלה לבסוף על ידי * תפילה ככוונה, ~~אשר היא נעשית ככוונה~~ במילים אחרות: אף על פי שהערך הכוונה מקצת מאת "כנפיה" של המצוה, הריהי נשארת ~~הנפשי~~ מעשה טוב.

מבחינה פנימית יותר הרי מעשה המצוות הוא האמצעי המביא * על המרחק העצום, האין סופי בין האדם לה'. אולם כדי להגיע לקשר כעין זה יש צורך שהמצוה תכיל את שני היסודות - את הצד החיצוני-המעשי ואת החוכן הפנימי. על כן הקשר העילאי אשר ב"יחוד עליון" אפשר להגיע אליו דרך מעשה המצוות, על ידי הוצגה לפניו ובחוק קיומה של המצוה, כאשר אדם מכוון את מעשיו לשם השגת היחוד * הזה. זו היא הדרגה הנעלה ביותר של עבודה ה', ואשר על ידה לא רק שהאדם מביא בחוכו את הארת השכינה (כלומר: על נפשו האלקית על נפשו התהומית ועל גופו, אשר כולם השתתפו במעשה המצוה במחשבה בדבור ובמעשה). אלא הוא נעשה המכשיר להאיר את אור אין סוף בכל העולמות, ולהגשים את האחדות החובקת כל, של הכל בכל.

וכשם שקיים "יחוד עליון" של הקדוש ברוך הוא ושכינו, כך קיים גם היחוד התחתון - של נפשו האדם עם השכינה, וכמאן הסוגים השונים של הכוונה. היחוד ~~הנפשי~~ התחתון, האחד בין האני האנושי וה"אתה" האלקי היינו בהחלט בחזקת עבודתו של הכינוי, מכוחה של האהבה המסתורית שבנפשו של כל אדם מישראל. ואילו היחוד העליון נמצא בעצם בחזקת המיוחד של הדיק, מאחר שהוא בסיוע של האהבה העליונה ביותר, אשר היא חלקו של הדיק בלבד, אף על פי כן, גם הכינוי נחשב לפתח בקרבו את הכוונה העליונה, כי אף שחסרה לו האהבה העליונה של הדיק, הרי משהו ממנה מצוי גם בחוק חלקו שלו באהבת המסתורית. (18)

ומחוק כך מגיעים אנו להבנה מהודעת של הכוונה ההלכתי "לשמה". בישיבתו של בעל ~~הנפשי~~ המניא הרי אף * במעשה המצוות הכורגל, אשר אדם התחנך בו * מימי ילדותו, אי אפשר ~~הנפשי~~ שיהיה ~~הנפשי~~ שחער בו לחלוטין ההכרה והמחשבה. קשה הוא לתאר שיוכל אדם ללך לקיים את המצוות מחוק חוסר כל מחשבה. דרגה מסיימת של ידע ה' ואהבתו מצויה * בהכרה, אולם מאחר שהיא כה חסרת-דמיון, הרי אין בה כוחו של "הכנפיות" להתנשא כלפי מעלה. מדר שני, אם מעשה המצוה נמצא על ידי נפשו אישי או אנוכי כלשהו, הריהי יורדת ב"גלות" אל קליפת נוגה, ונמצאת סע עד אשר תגאל על ידי חסותה. ורק זה הוא * ~~הנפשי~~ האופן היחיד שבו יש מקום לנפשו "מכים" חיצוני (כגון למוד התורה על מנה להחשם תלמיד חכם) שהחירו חז"ל ואף עודדו באמנם "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשון שמחה, שלא לשון יבוא לשמה", כאשר שבמקדום או במאוחר יעשה בודאי תשובה, ויגאל את מעשיו על ידי מעשיו ופונותיו הטובות בעתיד. (19)

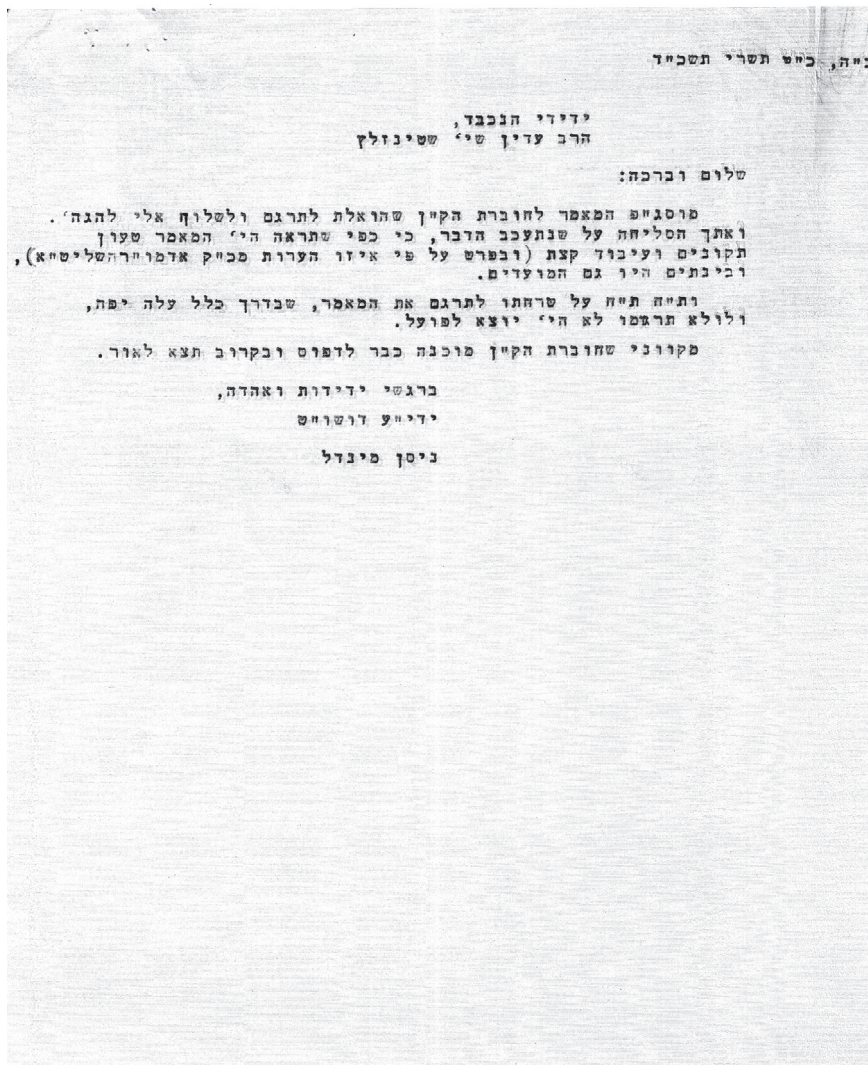
(17) מניא פרק לה'. ועיין של"ה חלק א' דף רפס ע"ב, כאשר מובאנים שני סוגים של "כוונה פנימית" ו"כוונה חיצונית".

(18) מניא פרק מא'.

(19) מניא פרק לב'.

18
מניא (א) קצת צד י

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

מכתבו של הרב מינדל ע"ה אל יבדלח"ט
הרב עדין אבן-ישראל אודות הדפסת מאמר זה ב"ספר הקן"
בעריכתו שהופיע במלאות מאה וחמישים שנה להסתלקות
כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע (כ"ד טבת תקע"ג – תשכ"ג)

שערי הפצת המעיינות

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

הרבי כותב למר סטולמן:

"רגשותינו היסודיים התחברו יחדיו"

תורה קבוע לכמה ממכריו בניו-יורק, יהודים אמידים ומלומדים. מר יוליוס סטולמן היה בין המשתתפים בשיעור. מר כהן ניהל קשר מכתבים עם כ"ק אדמו"ר הריי"צ עוד לפני שהרבי בא להשתקע בארה"ב, ובאחד ממכתביו בשנת תרצ"ט סיפר לו על מר סטולמן. כשהגיע הרבי לארה"ב בט' אדר ת"ש היה מר סטולמן בין מקבלי פניו, ובשנים הבאות הקשר עם הרבי הריי"צ הלך והתהדק ונוצר קשר עם הרבי, כפי שמשתקף מתוך האיגרות הרבות שאני מוסר בזה לפרסום מתוך ארכיונו של חמי הרב מינדל ז"ל.

בארבע השנים הראשונות לשהותו של הרבי הריי"צ בארה"ב, התנהלו הקשרים שלו עם מר סטולמן בצורה עקיפה, בעיקר דרך מר קאווען. שנת תש"ד סימלה התקדמות משמעותית ביותר בחייו הרוחניים של מר סטולמן ז"ל ובהתקרבותו לרבי ולמפעליו. על מנת להבין מה אירע בשנה זו, עלינו להקדים מעט רקע מאותה תקופה.

הספר שהשפיע עמוקות

בשנת תש"ב הדפיס הר"ר אהרן לעוויט ז"ל (שהיה עורך 'הקריאה והקדושה') את הספר The Bible Unauthorized. על מהותו

איש העסקים, הנדבן וההוגה מר
יוליוס סטולמן ז"ל

על הקשר הראשוני בין מר יוליוס סטולמן ז"ל לכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, מספר הרה"ח הרב שלום-בער שפירא שי', חתנו של הרה"ח ד"ר ניסן מינדל ז"ל, מזכירו של הרבי:

"מר אלחנן כהן (המכונה אלכסנדר קאווען) היה מוסר במשך תקופה ארוכה שיעור

שערי הפצת המעיינות

באיגרת-קודש מג' כסלו תש"ד מספר הרבי הרי"צ כי מר קאווען ומר סטולמן ביקרו אצלו, ומר סטולמן מסר לו צ'ק עבור הפצת הספר, "ובצאתם מאתי הזדמנו עם חתני רמ"ש שליט"א ועם מר מינדעל שי', ושוחחו כשתי שעות דבר לימודם, שאלו שאלות שונות והשיבו להם ונהנו מתשובותי". ככל הידוע לנו, היתה זו ההזדמנות הראשונה שמר סטולמן נפגש ושוחח באריכות עם הרבי נשיא דורנו. הפגישה הזו עשתה על מר סטולמן רושם עז, ומאז התחיל לרקום קשרי ידידות והערצה גם עם הרבי.

למחרת, ד' כסלו, כתב הרבי הרי"צ להרה"ח ר' ניסן מינדל ז"ל כי יציע למר קאווען שבמסגרת השיעור שלו, תוגבל הקריאה בספר לכמצית השעה ויוקדש זמן רב יותר לשאלות ותשובות, כאשר התשובות לשאלות יינתנו בשיעור הבא. כך התאפשר להביא את שאלות הנוכחים לפני הרבי, אשר היה משגר את תשובותיו למר קאווען, שמסר אותן לנוכחים בשיעור הבא (דוגמה לשאלות ותשובות כאלה, העוסקות בענייני אמונה, בריאת העולם וכו', פורסמה לפני שנים אחדות ב"כפר חב"ד").

הרבי הרי"צ הוסיף וביקש שמר סטולמן וחברו יספרו בשיעור הקרוב על התרשמותם מהפגישה "עם חתני הרמ"ש שליט"א".

שלושת חלקי האילן

מכאן ולהבא התעסק הרבי בעצמו רבות בקירובו של מר סטולמן ליהדות, אם באמצעות התכתבויות, אם באמצעות פגישות ישירות ואם באמצעות מי ששימש

של הספר כותב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ: "בעיקרו פירוש על ספר בראשית, עם הקדמה ארוכה, בשפת המדינה. ויבאר את ענין בריאת העולם והשגחה פרטית" ('אגרות קודש' ח"ט עמ' ה).

בהמשך אותה איגרת מספר הרבי הרי"צ כי ביקש תחילה מחתנו "הרב רמ"מ שליט"א שניאורסאה"ן לבקר את הספר ולמסור לו את חוות דעתו עליו, וכי תשובתו היתה "אשר הספר כתוב בדרך המושכל וצריכים ללמדו כי עניניו עמוקים, ובלי תפונה יביא תועלת למעיינים בו בשמירת קיום מצות מעשיות, כי במדה ידועה המחבר מנצח את דעת הכופרים ומוכיח אמיתת דעת התורה".

ואז, מספר הרבי הרי"צ, "לוויית סך שני אלפים שקלים [=דולרים] מאחד ממכרי, והלויתים להמחבר להדפיס את ספרו, וכשיצא הספר לאור, הצעתי לאחד ממכרי, מר קאווען – סוחר ומלומד – אשר יציע לאחדים ממכריו אברכים בעלי עסקים – רובם גומרי ב"ס גבוה, לקבוע שיעור למוד בספר זה.

"בשנה ראשונה [תש"ג. המו"ל] היו מתועדים מזמן לזמן ובשנה שני' [תש"ד. המו"ל] הסתדרו בלמוד פעם בשבוע, ומזמן לזמן נתרבו המתועדים, והנצנים נראו בין הלומדים שהלמוד פעל עליהם לפרוש מאכילת טרפות, וכהיום [תש"ו. המו"ל] ת"ל ישנם איזה מנינים – רובם דוברי אנגלית – שלא ידעו מקודם מעניני דת ישראל, מהם מניחים תפילין, שומרי שבת וכו'".

מסתבר אפוא שגם מר סטולמן היה בין אותם אנשים שהלימוד השבועי בספר הזה החל להשפיע עליהם עמוקות.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

בהשקפה ראשונה, לא נראה שיש בו שום דבר שיכול לעורר בנו התבוננות מיוחדת כלשהי. ובכל זאת, לנו היהודים יש 'ראש השנה לאילנות' (בט"ו בשבט), ומלבד הסיבות הקשורות ליום כה מיוחד, אנו יכולים, אם נתעכב לרגע, ללמוד ממנו מספר גדול של הוראות מעשיות.

אציין רק אחת מהן: האילנות מורכבים משלושה חלקים עיקריים: השורשים, הגזע (שכולל את הענפים והעלים) והפירות (הקליפה והגרעין, הפרי והגרעין)*.

[בשולי הגיליון מופיעה ההערה הבאה: "לפני חטא עץ הדעת כל האילנות היו מניבים פירות, ובעתיד כל האילנות שוב יניבו פירות".]

לשלושת החלקים האמורים של האילן יש את התפקידים הפרטיים שלהם. השורשים הם האמצעים שעל-ידם העץ מקבל מן האדמה את החומר המזין הנחוץ לחייו. הם גם מספקים לעץ עוגן איתן ומגנים עליו מפני הרוח. השורש הוא במידה רבה החלק הכי חיוני של הצמח, אף-על-פי שגם העלים תורמים לפלסמה החיה של הצמח על-ידי קבלת חומרים חיוניים לקיומו של הצמח מן האוויר ומקרני השמש.

הגזע הוא החלק העיקרי של האילן, והוא מציין כמובן את גידולו והתפתחותו.

אבל האילן מגיע לבגרות ולשלמות, ויחד עם זאת ממלא את תפקידו, רק כאשר הוא מניב פירות, משום שבתוך הפרי טמון הגרעין כהכנה ליצירת אילנות מסוגו, דור אחרי דור.

עתה, האדם מושווה לעץ (דברים כ, יט). השוואה זאת מתבטאת במיוחד במובן הרוחני:

השורשים של היהודי הם האמונה שמחברת אותו למקור שלו. האמונה היהודית מספקת לו יציבות וביטחון, ואת המזון החיוני הנחוץ לקיומו.

את הגזע מסמלים התורה והמצוות שהיהודי

איש-הקשר ביניהם, הרה"ח ר' ניסן מינדל ז"ל.

לפנינו (בתרגום מאנגלית) מכתב שכתב לו הרבי בקשר לענייני ט"ו בשבט וההוראה מהם בעבודת האדם. את המכתב שלח לו הרבי מטעם המל"ח שבראשו עמד, וכהבעת תודה לתרומתו לענייני המל"ח: ב"ה

י"ט שבט, תש"ד

13 בפברואר, 1944

מר יוליוס סטולמן

173 ווסט סטריט

ברוקלין, נ.י.

מר סטולמן היקר:

הנני רוצה לאשר בזה את קבלת הצ'ק שלך בסך \$500.00 עבור ה'מרכז לענייני חינוך', שנועד לכסות את העלויות של הדפסת אנציקלופדיית כ"ס "מיום ליום", שיצאה לאור לאחרונה.

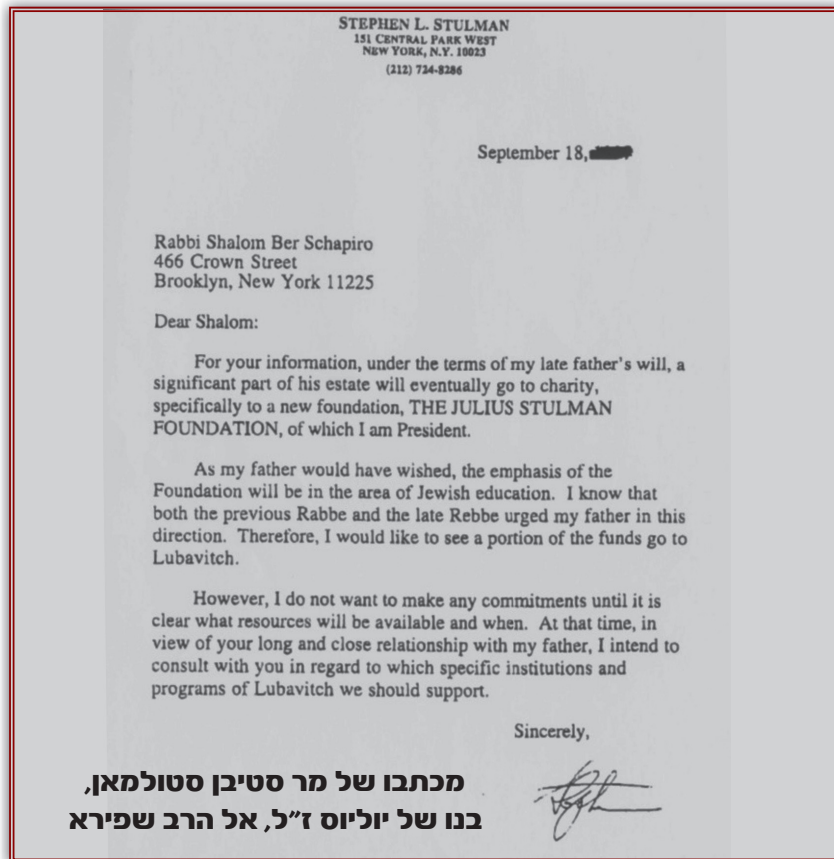
בשם ה'מרכז לענייני חינוך' ברצוני להודות לך פעם נוספת על שיתוף הפעולה הנדיב שלך, והפעם על המעשה עצמו, בנוסף להבעת התודה הקודמת שלי אליך על המחשבה.

הרעיון של הפיכת הפוטנציאל למעשה, מהווה את היסוד הכללי שעליו נבדא העולם, כפי שתיזכר משיחתנו האישית לפני זמן מה, ותוכן הדברים היה שאלוקים, שהוא עצם הטוב, ברא עולם שבדומה לו אף הוא טוב במהותו, אבל תפקידו של האדם הוא לגלות ולהגשים את הכוחות של הטוב הנעלם, הן בתוכו והן בעולם שמסביבו.

למטרה זאת, ניתנו לאדם שכל ותבונה, כדי שבאמצעות כוחות ההבנה וההיגיון שלו, הוא יפיק, אפילו מהדברים הכי רגילים בחיים, הוראה ועידוד מוסרי למילוי חובותיו.

קח לדוגמה את האילן - דוגמה שאני בוחר בה בגלל ראש השנה לאילנות ('חמישה-עשר בשבט') שחגגנו ביום רביעי האחרון. מה יכול להיות מחזה יותר שגרתי מאשר עץ רגיל?

שערי הפצת המעיינות

רוח חזקה, כך גם לגבי האדם, שאלמלא יהיו השורשים של אמונתו איתנים ועמוקים, הוא יהיה בסכנה של היסחפות על-ידי השקפות זרות ונקודות-מבט על העולם שהן זרות לרוח היהדות. שנית, ההתפתחות, ההתקדמות ולמעשה, עצם שיעור-קומתו של היהודי, משתקפים במעשיו הטובים, בקיום התורה והמצוות. ולסיום, שלמותו מושגת על-ידי עשיית 'פרי' "אשר זרעו בו" - על-ידי שהוא מעורר ומביא תועלת לאחרים, ובכך הוא מסייע להם להנציח את הירושה הגדולה שקיבלו בהר סיני.

לאור הנ"ל, פתגם חז"ל שציטטתי במכתבי האחרון אליך [המכתב לא הגיע לידינו לע"ע. המו"ל], ש'כל המזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו', מקבל את המשמעות והחשיבות המתאימות, משום שזוהי באמת הצורה הכי

רוכש במשך ימי חייו. הם חייבים לגדול בהיקף ובגודל שלהם, כשם שהגזע של האילן גדל ומסתעף במשך השנים.

ואת הפירות מסמלים אותם מעשים טובים פרטיים של היהודי אשר יש בהם את הגרעין ליצור מעשים טובים דומים אצל אחרים, מעשים שמעוררים או מסייעים לאחרים לגדול ולהפוך ל'אילנות עושי-פרי' בעצמם. לכך נתכוונו חז"ל כאשר אמרו: 'כל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הקב"ה כאילו ילדו' ('אנציקלופדיית כיס', עמ' 204).

לסיכום, השורשים של היהודי ועצם החיבור שלו למקור של חייו, נעוצים באמונתו האמיתית באלוקים ובכל העיקרים היסודיים של דתנו. כמו לגבי האילן, שאלמלא יהיו השורשים איתנים ונטועים באופן איתן בקרקע, הוא יהיה בסכנה של עקירה על-ידי

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

נעלית של זכות.

מתוך ביטחון רוחני עמוק שפגישתנו תביא את האור הנצחי לעם היהודי.

בפרישת-שלום אישית הכי נעימה,
ובכבוד רב ביותר,
הרב מענדל שניאורסאהן
יו"ר הועד הפועל

"התחושה הפנימית שלי אודותיך"

השלב הבא בהתקרבותו של מר סטולמן לרבי היה כאשר הרבי הריי"צ ביקש לגייס אותו לפעילות במסגרת ה'מרכז לענייני חינוך'. מהביטויים המופלאים המופיעים במכתב שלפנינו מתברר שהרבי הריי"צ תלה בו תקוות גדולות מאוד. וכך כתב לו הרבי הריי"צ בעניין זה ('אגרות קודש' ח"ח עמ' רג, להלן בתרגום מאידיש):

"ב"ה ח' אדר תש"ד

ברוקלין

ידידי הנכבד והנעלה, בעל מדות טובות מר יוליוס שי' סטולמן שלום וברכה:

היום, מר סטולמן, הוא היום האחרון של השנה הרביעית מאז נפגשנו אישית - ט' אדר ת"ש - ורגשותינו היסודיים התחברו לראשונה יחדיו בקשר רוחני ובהבנה נפשית שהיא מעבר למילים.

עוד בהיותי באירופה, כתב לי ידידנו האהוב ביותר מר קאווען אודותיך, מר סטולמן, וכמו מתוך לחץ של כוח רוחני נעלם, הרגשתי שאתה הוא האדם שהשגחה העליונה - האלוהית - העניקה לו במתנה כוח פנימי שאין לשער, שאתה יכול להיות מאושר להביא אור גדול, על-אנושי ונצחי לעם היהודי. בבואי בט' אדר לאמריקה וכשפגשתי אותך, מר סטולמן, לראשונה, אזי - לשמחת לבבי הרבה - התברר לי שהתחושה הפנימית שלי אמרה לי נכונה אודותיך. הייתי מאושר מאוד לפגוש אותך

אבל מפעל גדול כזה טעון בהכרח הכנה גדולה, כדי שבעזרת השם המפעל יצליח באמת. ארבע שנים התייגעתי קשות על מלאכת ההכנה. בעזרת השם, על-ידי חתני הנכבד הרב שניאורסאהן, ידידנו האהוב מר קאווען, וידידי הכי טובים מר חודקוב ומר מינדל, נוצרה התשתית הבריאה המתאימה לעבודה הרוחנית הגדולה שאתה, מר סטולמן, נבחרת ע"י ההשגחה העליונה להביא אותה לתחייה, תוך השתתפותי בעבודה בשמחה רבה.

בזה הנני מזמין אותך, מר סטולמן, ליום חמישי כ"ח אדר - (2 במרץ) - אלי, ואי"ה ניפגש עם חתני הרב שניאורסאהן וידידנו היקר מר קאווען ושותפיו מר מינדל, לשוחח על המפעל החשוב, בעזרת השם.

במיטב הברכות והאיחולים לך ולמשפחתך, המכבדו ומברכו.

פרוטוקול עם הגהות של הרבי

כצפוי, מר סטולמן נענה ברצון להזמנה, ובכ"ד אדר תש"ד שלח לו הרבי הריי"צ מכתב נוסף בו הוא מזמין אותו לאסיפה שתתקיים בכ"ח אדר בשבע בערב, ומביע את תקוותו "שההחלטות של האסיפה החשובה יתגשמו בעז"ה בצורת עבודה רוחנית טובה וחיונית, זאת שהיתה חבויה עמוק בקשר שבין הנפשות שלנו, ובעז"ה העבודה הטובה תביא לקשר עמוק עוד יותר בהתקשרות הרוחנית שבינינו".

בכ"ח אדר תש"ד נכנס מר סטולמן ז"ל לחדרו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ, בנוכחותם של כ"ק אדמו"ר, הרה"ח ר' ניסן מינדל ומר אלחנן כהן ז"ל.

להלן נוסח הפרוטוקול של אותו מפגש

שערי הפתח המעיינות

מיוחד כפי שנרשם ע"י הרה"ח הרב מינדל ז"ל, עם הגהות בגוף כ"ק אדמו"ר (המלים שנוספו בהגהת כ"ק אדמו"ר מופיעות כאן בהדגשה).

פריטכל

אסיפה אצל כ"ק אד"ש, יום ה' כ"ח אדר, תש"ד, שעה 7.

נכחו:

כ"ק אד"ש

הרמש"ש [כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו].

נ.מ. [הרה"ח ד"ר ניסן מינדל ז"ל].

מר קאוון [ר' אלחנן כהן].

מר סטולמן.

כ"ק אד"ש פתח ע"ד מזג האוויר הגרוע, שהי' גשם בחוץ, ואמר כי לא צריך להיות יבשה אלא צריך להיות גשמי ברכה. אח"כ אמר כי זה 1/2 4 שנים או יותר אשר הכיר את מר קאווען ע"י חילוף מכתבים, וגם נודע לו ע"ד תלמידיו, ודרכו תמיד אשר חושב הוא באיזה מקצוע עבודה ואופן יכול לשתף אליו אלה האנשים שמכיר אותם.

בענין המשכן, בענין תרומה יש ב' כתובים. אחד "תקחו" והב' "תקחו מהם (מאיתם)". ובעניני צדקה יש ב' דברים: א' כיס, וב' - הלב. תקחו - סתם היינו מה שנותנים מהכיס ולא נוגע לעצם. ויש אשר הוא מהם, מעצמם.

ועכשיו כוונתי לענין של "תקחו מהם", כי ידוע לי שה"תקחו" סתם הי' אצל מר סטולמן גם מכבר, שנתן תמיכות להשיבה ושאר עניני צדקה, וגם עתה נותן. אמנם עכשיו כ"ק אד"ש רוצה להציע למר ס[טולמאן] ענין שימצא בו מקום להתגדר בעצמו, בכל לבו ואישיותו. כמובן, שאין זאת אומרת שמר ס. יוותר או יזניח או ימעט בשאר עניני צדקה שתומך בהם. אבל עיקר עבודתו ממש צריכה להיות בענין שיציע לו.

ואמר: אמחז"ל שיותר ממה שבעה"ב

בעה"ב - לאו דוקא בגשמיות כ"א פ' - כי אם, פירושן] הנותן הן בגשמיות והן ברוחניות.

עני - לאו דוקא בגשמיות כ"א פ' הלוקח הן בגשמיות והן ברוחניות.

סדר העבודה אצל כ"ק אדמו"ר [מוהרש"ב] נבג"מ זי"ע הי' כי תחלה התחיל בעבודה בפועל, ואח"כ חזר אחרי האמצעים הכספיים וכן גם הסדר שהנהגתי. במשך 1/2 2 שנים נעשית העבודה של מל"ח והי' זה באופן מיניאטורי, בתור נסיון לכוון (?) לעבודה הנחוצה ולמצוא אופן המתאים. ולכן לא עשו קאמפיין פרסום כנהוג וכיו"ב כ"א נשא על שכמו כל ענין המצאת האמצעים. אבל עתה נוכח לדעת כי הנסיון ת"ל הצליח ויש שדה רחב להגדיל ולהרחיב העבודה. ועתה הגיעה העת להעמיד את כל העבודה על מאסשטאב [=קנה-מידה] גדול. וזו היא ההצעה שרוצה כ"ק אד"ש להציע לפני מר ס. כי בזה ימצא סיפוק רוחני מתאים לו.

אח"כ אמר כי קשה לו למסור פריטי העבודה, והציע לנ.מ. למסור הרצאה קצרה על זה באנגלית וכן עשה.

בהרצאה נגע נ.מ. בכללות רוע המצב של החינוך באמריקה, והזכיר ידיעות סטטיסטיות להראות עד כמה קטן מספר הילדים המקבלים חינוך בכלל, וחינוך כשר בפרט. המל"ח חקר ודרש המצב לכל פרטיו, ומבקש למלא החסרונות:

(א) יסוד בתי ספר לנערות, שחינוכן הוזנח לגמרי.

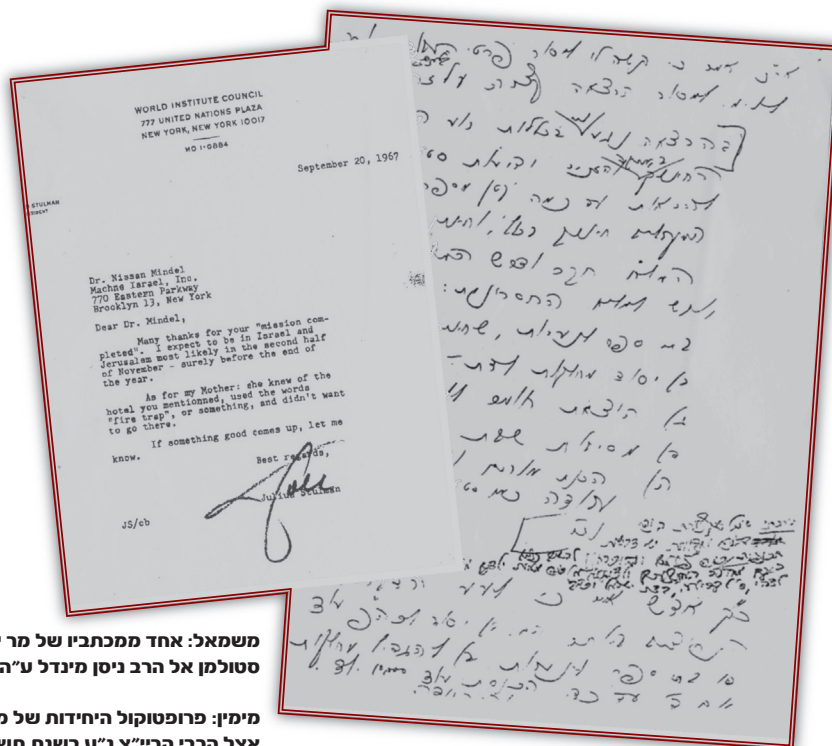
(ב) יסוד מחלקות לדת - "שעת יום ד'".

(ג) הוצאת חומר ללימוד וקריאה.

(ד) מסיבות שבת.

(ה) הכנת מורים ושאר מקצועות עבודה כמו סטטיסטיקה, פרופגנדה [=תעמולה] וכו'.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

משמאל: אחד ממכתביו של מר יוליוס סטולמן אל הרב ניסן מינדל ע"ה

מימין: פרופטוקול היחידות של מר סטולמן אצל הרבי הריי"צ נ"ע בשנת תש"ד בנוכחות הרבי, כפי שנרשם ע"י הרב ניסן מינדל, עם הגהות בכת"ק של הרבי

מר ס. שאל פרטי ההוצאה על ב' המקצועות הדרושים בתכיפות הנ"ל, א' 10 ב"ס [=בתי ספר] חדשים לנערות, והגדלת שעורי יום ד'. ולפי החשבון יצא כי דרוש יה' לזה כ-25 אלף \$ לשנה.

כ"ק אד"ש אמר כי הצעה זו היא המתנה הרוחנית הכי חשובה שיכול להעניק למר ס. ובטוח הוא כי בעזר השי"ת יוכל לקבל ולהוציא לפועל.

ואמר מר ס. כי אם ה' הדבר תלוי רק בו, הרי ה' יכול לקבל מיד. אבל כאשר רואה הוא האחריות הגדולה, ולכן רוצה להתיישב בזה אם יוכל למלא התפקיד הגדול והנשגב.

ואמר כ"ק אד"ש כי טוב טוב הוא זיך "איבערלייגן" [=להרהר בדבר], אבל מקוה הוא כי מה"איבערלייגן" יהי "אריינגלייגן" [=להיות שקוע בדבר].

[הערתי:] הכוונה לכ"ק אדמו"ר שמכל המקצועות הנה בכמה מקצועות יש דרישות תכופות וכמה פעמים הוכרחנו להשיב פנים ריקם מחוסר האמצעים. ולדוגמא א' כמה מאות ילדים משעה דיום ד'. ב' ספרות: ס' למוד לדה"י [=לדברי הימים], ס' לבריאה, בדת ישראל וכיו"ב.

כ"ק אד"ש אמר כי לע"ע [=לעת-עתה] הדברים הנחוצים ביותר הם: א' יסוד לכה"פ [=לכל הפחות] עוד 10 בתי ספר לנערות. ב' להגדיל מחלקות יום ד' עד כדי הכנסת עוד 10,000 ילד. ופרופגנדה.

לכן מציע שיוסד "סטולמן פאונדאצישאן" [=קרן סטולמן] אשר מר ס. יהי היו"ר, ומר קאוון משנהו, ויכנסו בו מהמל"ח, ושיהי הפאנדיישאן תחת המל"ח והפאנדיישאן יתחיל עם 25,000\$ בעבודה בפועל.

שערי הפצת המעיינות

הנעורים".

ג. הדפסת דברי הימים או קורות עם ישראל.

ד. ספרי קריאה, ספורים ואגדות וכדו'.

ה. הדפסת כל ההוצאות בלשון המדינה של המל"ח, כמו האנציקלופדי' השנתית, וכו'.

התקציב:

להבטיח תקציב שנתי מסוים, של ה' אלפים או עשרת אלפים ד' [=דולר], בעד הוצאות הדפוס, אשר חלק הגון מזה ישוב מהכנסת מכירת עניני הדפוס השונים והפצתם, והשאר יהא נתנם ע"י היו"ר וחברי הקרן הנ"ל או גם ע"י קאמפפנין [=מגבית] שנתי מיוחד.

חלק מההכנסה מהפצת עניני הדפוס השונים ילך ל"רעזערו" [=שמירה], באופן אשר לאט לאט תתהווה קרן שמורה לעת הצורך.

ההנהלה הכספית:

ההנהלה הכספית תמסר ליו"ר או לממונה מצדו; קונטו [=חשבון] מיוחדת יפתח בבאנק והיו"ר או הממונה ע"י יחתום את ההמחאות בעד סילוק החשבונות וההוצאות מפעם לפעם.

ההנהלה הרוחנית:

המל"ח לבדו יהא אחראי בעד הענינים הרוחניים בקשר עם הו"ל של ספרים שונים, והמל"ח יחליט בענין הספרים שיודפסו, תכנם וכדו'.

מזל-טוב,

קרן סטולמן הוקמה

כפי שמובן מהדברים האמורים, חלק ניכר מהתרומות של מר סטולמן היו בהשפעתו ובהשתדלותו של מר קאווען, מי שנטל חלק עיקרי בהתחלת קירובו ליהדות. גם לקראת ה'דינר' השנתי של ישיבות 'תומכי

(כאן נכתב במקור: הרמ"ש הי' המליץ לבאר ולהסביר דברי כ"ק אד"ש [הרי"צ] למר ס. ומר ק[אווען]. והעביר כ"ק אדמו"ר שני קווים כסימן למחוק משפט זה).

מר קאווען אמר כי יכול הוא להבטיח מיד למר ס. לעזור לו בכל כחו, ובאשר נלהב הוא בעד הענין, הרי בטוח הוא כי יכול להלהיב גם את אחרים ולהשפיעם להשתתף בזה.

וגמרו מר ק. ומר סט. כי ישאו ויתנו בהצעה וישיבו תשובתם אחר שיקול דעת.

תכנית עבודה ותקציב

לפנינו מסמך נוסף של תכנית-עבודה שנכתב בעקבות אותה אסיפה.

בהמשך לפרטי-כל מהאסיפה אצל כ"ק אד"ש יום ה' כ"ח אדר, תש"ד.

שם הקרן:

קרן תרומה ע"ש מר י. סטולמן, או

קרן תרומה ע"ש מר ומרת י. סטולמן, או

קרן תרומה ע"ש מר י. סטולמן ומר א. קאווען

על יד מרכז לעניני חינוך

היושב-ראש: מר י. סטולמן,

היושב-ראש או משנהו: מר אלכסנדר קאווען.

חברים תומכים או מייסדים: כל אלה אשר ב' הנ"ל יספחו אותם אל הועד.

תפקיד הקרן:

לאפשר הדפסת ספרי לימוד וקריאה ברוח התורה והמסורה, בלשון אנגלית, בעד צעירים וקשישים, כמו:

א. הדפסת הירחון לנערים החדשי (אשר מופיע כבר).

ב. הדפסת חוברות-קריאה של "הספרי' לבני

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

הנכון של התורה כיצד צריכים להביא ביכורים, היתה הבאת הביכורים כה אהובה על היהודים, עד שהיו מצפים את קרניו [של השור. המו"ל] בזהב - את הזהב היו מוסרים לקופת בית-המקדש - העיקר היה הקרבן ולא הזהב. קרבן פירשו התקרבות האדם לאלוקות, ומאחר שהתקרבות זאת היתה מאוד אהובה, הם ביטאו את האהבה בציפוי קרני הקרבן בזהב לקופת בית-המקדש, אבל העיקר הוא הקרבן, ההתקרבות של האדם לאלוקות.

ידידו הדו"ש ומברכו."

"שכוחותיו הרוחניים הנעלמים יתגלו"

וכך כתב לו באותם ימים הרבי נשיא דורנו, בתפקידו כיו"ר ועד הפועל של המל"ח:

ב"ה

ט"ו אב, תש"ד

3 באוגוסט, 1944

מר יוליוס סטולמן

1000 אושן אוו.

קילברון, ניו-ג'רזי

מר סטולמן היקר:

עם הקמתה של 'קרן סטולמן', וקבלת התרומה הראשונה ממנה עבור ה'מרכז לענייני חינוך', ברצוני לשגר לך בזה, בשם המל"ח ובשמי, את תודותינו הכנות ומיטב האיחולים להצלחה במפעליך הנכבדים.

הנני מקווה שברכותיו של חמי הנערץ, רבי יוסף שניאורסאהן שליט"א, שכוחותיו הרוחניים הנעלמים יתגלו במלוא העוצמה שלהם, תתקיימנה, ושתבצע את שליחות חייו באופן הטוב ביותר האפשרי.

כפי שהסברתי את העניין באחת מפגישותינו, אלוקים ברא את העולם במצב מושלם מבחינה פוטנציאלית, ועל האדם מוטל לחשוף את כל הטוב שחבוי בתוכו ובעולם שמסביבו. הנני

תמימים' בארה"ב, ביקש הרבי הרי"צ ממר קאווען שישפיע על מר סטולמן להשתתף בדינר ולתרום אף למטרה זו בעין יפה, באופן שישמש מורה-דרך לתורמים אחרים.

באשר לתכנית 'קרן סטולמן', כעבור ארבעה וחצי חודשים התוכניות התחילו להתגשם. על התרומה הראשונה מכספי הקרן אנו קוראים במכתב הבא שכתב לו הרבי הרי"צ (ונשלח אליו בצירוף תרגום לאנגלית. להלן בתרגום מאידיש):

"ב"ה י"א מנחם אב תש"ד

ברוקלין

ידידי הנכבד והכי נעלה, משכיל על דבר טוב, אוהב מישרים, מר יוליוס ש' ורעיתו הכבודה תחי

שלום וברכה!

בזה שולח אני לכם, ידיד לבבי האהוב, ורעייתך החשובה תחי, את ברכתי הידידותית מעומק הלב, ברכת מזל-טוב לרגל פתיחת מוסד-הצדקה שלכם "קרן סטולמן", למזל-טוב. אתה ורעייתך החשובה וילדיכם האהובים, היו כולכם בריאים ומבורכים בכל טוב, חיי נחת-רוח והרבה נחת מהילדים שיחיו.

הנני מברך אתכם ש'קרן סטולמן' תפתח במהירות עם סכומים משמחים וגדולים ביותר, כדי שתוכל לדאוג למוסדות הצדקה והתורה החשובים והנאים כרגשות לבבכם הנאים, וברכות כל מוסדות התורה והצדקה הטובים ש'קרן סטולמן' תתמוך בהם יביאו לך, לרעייתך ולילדיך שיחיו אושר בכל.

כשהיה לנו, היהודים, בית-המקדש, והיו מקיימים את מצות ביכורים - להביא את ראשית הפירות הטובים שצמחו, לבית-המקדש עם קרבן [שור. המו"ל] - עם הסדר

שערי הפצת המעיינות

בטוח שההכרה בכך שאתה מבצע משימה כה חשובה, תהיה השכר הגדול ביותר עבורך.

הנני מאחל לך הצלחה בעבודתך הנכבדה, והרבה שמחה

בפרישת-שלום אישית הכי נעימה,

בכבוד רב ביותר,
הרב מענדל שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

נ.ב. מצו"ב קבלה.

מסר לבר-מצווה בימי המלחמה

בו-ביום שיגר הרבי מכתב לסטיבן סטולמן, בנו של מר יוליוס סטולמן, שהגיע באותם ימים לעול מצוות. במכתבו לנער הצעיר משולבת הברכה במסר מיוחד הקשור כנראה לאירועי אותה תקופה – שלהי מלחמת העולם השנייה.

ב"ה

ט"ו אב, תש"ד

3 באוגוסט, 1944

מר סטפן סטולמן

1000 אושן און.

קיבורן, ניו-ג'רזי

סטפן היקר:

לרגל חגיגת הבר-מצווה שלך, הנני רוצה לשלוח לך בזה, בשם המל"ח ובשמי, את מיטב האיחולים שלנו.

הנני בטוח שתתייחס לעצמך מהיום והלאה בתור 'בר מצווה' - אדם מבוגר לגמרי שהזכות והחובה שלו היא לקיים את מצוות התורה, ושיהיו לך הכוחות הרוחניים לבצע אותם במלוא המשמעות שלהם.

במדרש (מדרש בראשית רבה, פרק נ"ג) מסופר שבמסיבת הבר-מצווה הראשונה שהתקיימה אי-פעם - הבר-מצווה של יצחק, בנו של אברהם, היהודי הראשון - היו נוכחים

כשראה את ההערכה הגדולה ממנה נהנו אברהם ומשפחתו הקטנה, חשב עוג לעצמו: אברהם ושרה הם זקנים; אין להם אלא בן ויורש אחד. באצבעי הקטנה אני יכול להרוג אותם!

אמר לו אלוקים: נבל שכמוך! אאריך את ימך כדי שתראה במו-עיניך את העם הגדול שיצמח מהילד הצעיר הזה, יצחק, ואז תמצא את מותך בידיהם של צאצאיו!

יש כאן הוראה עמוקה. אנחנו מהווים מיעוט, המעט מכל העמים, ויש לנו אויבים חזקים. אבל יש לנו אלוקים גדול, והוא יתברך נתן לנו תורה נצחית; עלינו רק לשמור על התורה היקרה, וללכת בדרך שהיא מורה לנו, ואז נוכל לשרוד מול כל אויבנו, וללכת מחיל אל חיל. הדבר נכון לגבי היהודי הפרטי וכן לגבי העם היהודי בכללו. בטוחני שאתה תהיה אחד הבנים הכי מובחרים של עמנו, ושכולנו נהיה גאים בך בצדק.

המאחל לך את כל ההצלחות, והרבה נחת להורך,

בכבוד רב,

הרב מענדל שניאורסאהן

יו"ר הוועד הפועל

מתיאורית האבולוציה לאמונה באלוקים

ביר"ד אלול תש"ד כתב הרבי למר סטולמן מכתב מיוחד, מרתק ומאלף, המתייחס לתאוריה שכתב לו מר סטולמן בנושא ההתפתחות של היקום והבריאה (כנראה בהתבסס על תאוריית האבולוציה). הרבי מוכיח כיצד התאוריה אינה מובנת, וכדי להבין את נושא הבריאה חייבים להזדקק לאמונה באלוקים ולתורת החסידות.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

נוטים להתפתח עד למלוא יכולת הצמיחה הטבועה ב"גרעין". בהגיעו למצב של צמיחה אופטימלית, הגוף הזה מהווה את הגרעין של השלב הבא בהתפתחות. וכך, ה"גרעין" המקורי עובר דרך שלבים שונים של התפתחות ושינוי צורה, שבמהלכם הוא מאחד את כוחותיו עם גופים דומים שהתהוו בעצמם בתור חלקים נפרדים של גופים שהתאחדו. גוף מאוחד זה משמש שוב אך ורק כ"גרעין" להתפתחות נעלית יותר, וכן הלאה. איפה שהוא במהלך סדר ההתפתחות הזה, נכנס האדם, וכאן נכנס לראשונה כוח חדש - כוח נפשי - שחלק ממנו הוא כוח הבחירה החופשית, אם להמשיך הלאה בדרך הצמיחה וההתפתחות, בכפוף לחוקי וכללי הצמיחה ששלטו על הגופים הקודמים או להתריס נגדם.

עד כאן התזה שלך.

והנה כמה פרטים שהתזה הנ"ל משאירה אותם לא מוסברים.

1. מאחר שבחירה חופשית היא משהו שקיים רק אצל האדם, ולא אצל יצורים נחותים יותר, נמצא שכוח הבחירה החופשית הוא תכונה שלילית, משום שבעוד כל שאר הדברים האחרים, הכפופים לחוקי הצמיחה שלהם, יכולים רק להתקדם, האדם, בגלל כוח הבחירה החופשית שלו, יכול גם לסגת לאחור.

2. התזה אינה מבררת מהו הדבר שעובר דרך השלבים השונים של צמיחה, ואל מי מתייחסת ההתפתחות. לדוגמה, נוטעים גרעין של תפוח והוא מצמיח אילן נושא תפוחים חמוצים או קטנים, אבל הגרעין של התפוחים הללו מצמיח אילן הנושא תפוחים מתוקים או גדולים. והנה, איננו יכולים לומר שהגרעין הראשון התפתח לגרעין יותר טוב, משום שהגרעין הראשון כבר לא קיים. וגם איננו יכולים לומר שהתפתח מין טוב יותר של עצי תפוחים, משום ש'מין' אינו אלא מושג שאנו משתמשים בו כדי להקל על הבנת הבריאה אשר מסביבנו; אנחנו מסווגים ומחלקים את כל התופעות לסוגים שונים, מינים, קטגוריות, דרגות וכו', לפי סימנים מקובלים, רק על מנת

המכתב, לפי העתק גוף כתב-יד-קודשו של כ"ק אדמו"ר בלה"ק, נדפס ב'אגרות-קודש' שלו ח"א עמ' שכה. לאחר מכן תרגם המזכיר הרב מינדל ז"ל את המכתב לאנגלית, לצורך שליחתו למר סטולמן ז"ל. על-גבי התרגום לאנגלית שנמסר לנו מאת הרב שלום דובער שפירא מופיעות הגהות בכת"ק כ"ק אדמו"ר, ולפיהן תורגם המכתב מחדש, כדלהלן.

ב"ה

י' אלול, תש"ד

29 באוגוסט, 1944

מר יוליוס סטולמן הנכבד

173 ווסט סט.

ברוקלין, נ.י.

מר סטולמן היקר:

זוהי ההזדמנות הראשונה שיש לי להשיב על מכתבך מה-1 לאוגוסט, בצירוף תזכיר שבו מובעים כמה רעיונות. הנני מצטער לומר שעקב העובדה שלאחרונה נפטר אבי, הכ"מ, העיכוב במענה אליך והצעת הערותיי אליך היה בלתי נמנע.

בנוגע לתיאוריה של עבודת המחקר שלך, התענגתי לגלות את ההתעניינות שלך בנושאים עמוקים כאלו, ואת ההבנה וההשקפה שלך.

הנושא הנידון הוא באמת עמוק, ולשון בני אדם היא דלה מאוד מכדי להגדיר באופן ברור ומדויק את המושגים העדינים הקשורים בזה. ולכן אין בכך משום הרהור אחר כושר ההבנה שלך אם אומר שכמה מושגים בעבודת המחקר שלך נשארו לא ברורים לי לאחר שקראתי אותם בעיון ובדקדוק.

מבלי להיכנס לפרטים הנוגעים לנושא הנידון, אגע בקווים הכלליים שלו, ולאחר שאתמצת את התזה שלך, כפי שהבנתי אותה, אציע את ההערות שלי.

הרעיון שלך בקצרה, כפי שנראה, הוא שכל הדברים מתחילים במצב של "גרעין" ואז הם

שערי הפצת המעיינות

להקל עלינו לחקור ולהבין אותם.

אם כן, האם התכוונת לומר ש"הטבע" התפתח, בגלל שעצי התפוחים עד כה הצמיחו תפוחים חמוצים, אבל על-ידי התפתחות והגעה לשלמות, "הטבע" מצמיח עתה עצי תפוחים נושאי תפוחים מתוקים?

3. התזה אינה מבהירה מהו הקריטריון שלפיו אנחנו יכולים להגדיר ולמדוד התקדמות או נסיגה. לדוגמה, תפוחים מתוקים בהשוואה לתפוחים חמוצים יכולים להיחשב להתפתחות רק מנקודת המבט של צורכי האדם, ובשום אופן לא מהווים התפתחות מוחלטת. בדומה לכך, לחוש ראייה חד יש מעלה וסימן לצורה נעלית יותר רק ביחס לבעלי-חיים שזקוקים לכך, אבל הדבר מהווה סימן לנחיתות אצל בעל-חיים שאין לו שום תועלת מכך, שכן למה 'להזין' את העין ולשים לב לחדותה כאשר אין צורך להשתמש בזה? אנחנו יודעים, לדוגמה, שסוסים שעובדים במכרות פחם מאבדים בהדרגה את חוש הראייה שלהם, וכן שלכמה דגים שחיים במים עמוקים שקרני השמש אינן מגיעות לשם אין למעשה בכלל חוש ראייה, או שבכלל אין להם עיניים.

אם לדבר באופן כללי, רק על-פי השיפוט שלנו בהשוואת גופים פשוטים לגופים מורכבים, אנחנו יכולים לומר שבסולם ההתפתחות הכללי, הראשונים הם בדרגה נחותה יותר; אבל מנקודת המבט של הגוף עצמו, והמאבק לקיומו, זה בדיוק להיפך, משום שהגופים היותר פשוטים נהנים מתנאים יותר קלים והם יותר חסינים נגד כוחות הרסניים מאשר גופים יותר מפותחים; (אתה יכול לחתוך תולעת לחלקים מבלי לחסל את חייה; התולעת זקוקה למזון פשוט שניתן להשיגו בקלות; היא אינה כפופה למחלות באותה מידה כמו יצורים בדרגה גבוהה יותר, וכו').

4. על-פי הסכימה של ההתפתחות כפי שהיא מתוארת בקווים כלליים בתזה שלך, כל הדברים מתפתחים תחילה כגופים בפני עצמם, ואחר כך הם מתאחדים למבנים או הרכבים, ונעשים לגוף יותר מורכב, וזוהי התפתחות במידה

שמדובר בכל אחד מהמרכיבים. וכאן עולה השאלה, מי או מה הוא הכוח המתאם שמאחד שני דברים נפרדים, או יותר, ומתאם ביניהם ומאחד אותם, כך שהם ישלימו זה את זה באופן הדדי? לפיכך, חייב להיות איזשהו כוח מתאם מחוץ ומעל הגופים הנידונים ששולט עליהם ומאחד אותם כדי שימלאו מטרה שאף היא מחוץ ומעל הגופים הנידונים.

בקשר לתזה שלך, אמסור בראשי-פרקים כמה כללים המבוססים על תורת חב"ד ושיטתה:

(א) הקב"ה ברא את כל העולם, ובכל אחד ואחד מהדברים הקיימים יש 'ניצוץ' אלוהי שמחיה אותו, ובלעדיו היה הדבר הופך לאין ואפס. 'ניצוץ' זה אינו נראה לעין, אבל ברור שהוא קיים, כמו במקרה של נשמת האדם, שאינה נראית לעין, ובכל זאת ברור שהיא קיימת.

(ב) ככל שניצוץ אלוהי בלתי-נראה זה ניכר באופן יותר ברור, כך הדבר מגיע יותר קרוב למצבו האמיתי, וההתגלות ההולכת וגדלה הזאת של הניצוץ האלוהי היא שמציינת את מצב ההתפתחות של הדבר הנידון.

(ג) הבורא הוא המקור של כל החיים ועצם היסוד שלהם, ולכן ככל שמידת החיות של הדבר גדולה יותר, כך צורתו מתקדמת יותר בתבנית הכללית של הבריאה. וכך יש לנו סיווג כללי של הבריאה עם ארבע היסודות שלה, הדומם, הצומח, החי והמדבר, שכל אחד מהם נעלה יותר מהאחר.

(ד) הבורא הוא חופשי לגמרי, משום שהוא ברא הן את העולם והן את החוקים שלו. רק לאדם, מבין כל הנבראים, יש משהו דומה לאותה חירות ובחירה חופשית, וזוהי אחת ההוכחות לכך שהאדם הוא מעל ומעבר לכל היצורים האחרים בתבנית הכללית של ההתפתחות.

(ה) אם האדם, על-ידי מעשיו מתוך רצון

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

חמשת הסעיפים שבסוף המכתב הזה, כמעט מלה במלה.

סביר להניח שרשימה זו נערכה בעקבות המכתב שקיבל מר סטולמן ז"ל, על-מנת להפיץ את עיקרי הדברים לתועלת הרבים.

לכוון את חיינו לקיום המשימה הגדולה

לקראת סוף אותה שנה שלח לו הרבי מכתב ברכה לשנה החדשה:

ב"ה
כ"ז אלול, תש"ד
15 בספטמבר, 1944
מר יוליוס סטולמן
171 ווסט סט.
ברוקלין
מר סטולמן היקר:

בעמדנו על סף ראש השנה, הנני לשגר לך ולכל הנלווים אליך, בשם ה'מרכז לענייני חינוך' ובשמי, את איחולינו שהשנה החדשה תהיה שמחה מאוד.

מייסד חב"ד (ואבי משפחת שניאורסאהן), רבי שניאור זלמן מליאדי, כותב באחת מאגרותיו (תניא חלק ד', סימן י"ד) שבכל ראש השנה יורד מלמעלה "אור" אלוקי חדש ונעלה יותר מזה שהיה בכל השנים הקודמות, ו"אור" זה מחיה את כל העולם במשך כל השנה החדשה. עם זאת, ה"התגלות" של אור זה תלויה במעשים שנעשים בעולם הנחות שלנו.

כפי שכבר הזכרתי במכתבי הקודם, ההתפתחות האמיתית של כל דבר היא ההתקדמות ב"התגלות" של הניצוץ האלוקי - חלקיק של האור הזה - שמחיה כל יצור באופן אישי.

ומהמלים הללו של רבינו הגדול אנו למדים

ובחירה חופשית, עושה את ההיפך מהמטרה הרצויה של הבריאה - שהיא ההתגלות ההולכת וגדלה של הניצוץ האלוקי שבתוכו או בתוך הדברים שמסביבו - ובמקום זה הוא מוסיף להעלים ולהסתיר של האלוקות, לא זו בלבד שהוא לא מתקדם בסולם ההתפתחות, אלא שלמעשה הוא נסוג ממנו, ומוריד איתו גם את הדברים האחרים המעורבים בזה ובאופן כללי מביא חורבן בעולם.

אבל אם על-ידי בחירתו ורצונו החופשיים הוא בוחר לעשות מעשה טוב, ומביא להתגלות אלוקית מוגברת, בכך הוא לא רק מתקדם במהלך ההתפתחות האישית שלו, דבר שהוא אפשרי אצל כל הנבראים שממלאים את תפקידם, אלא על-ידי פעולה כזאת הוא מביא משהו יצירתי וחדש אל תוך הבריאה שלו עצמו, כלומר, הוא עושה פעולה של בריאה. וכך ניתן לומר שהבורא נתן לאדם כוח לברוא, וכפי שחז"ל אמרו (בראשית רבה, צ"ח): 'ישראל (יעקב) בורא עולמות'.

אם תרצה להמשיך ולדון על היבטים נוספים של הנ"ל, אשמח להתחיל ללמוד את זה איתך. אנא, אל תהסס ליצור איתי קשר על כל נושא כזה בכל עת.

בפרישת-שלום אישית הכי נעימה ובמיטב האיחולים ל'כתיבה וחתימה טובה',

בכבוד רב מאוד,

הרב מענדל שניאורסאהן,
יו"ר ועד הפועל

בנושא זה מעניין לציין כי בארכיונו של הרב מינדל ז"ל, מצויה רשימה הנושאת את הכותרת 'מטרת הבריאה', ומתחתיה כותרת המשנה 'כמה כללים יסודיים המבוססים על תורת חב"ד ושיטתה, מאת הרב מענדל שניאורסאהן (חתנו של הרבי מליובאוויטש)'. הרשימה מכילה את

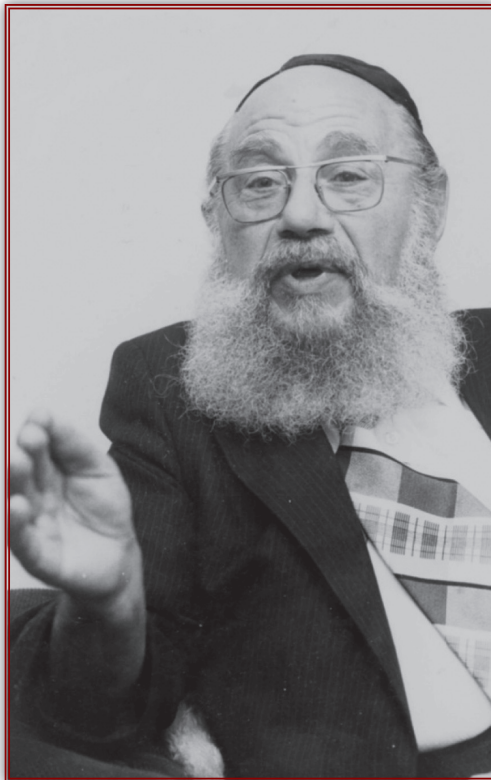
צוואת סטולמן

נחתום בציון העובדה כי מר סטולמן פעל רבות בענייני הפצת היהדות במסגרת המרכז לענייני חנוך כפי שכיוונו ועוררו אותו הרבי הרי"צ והרבי במשך שנים רבות.

מספר הרב שלום-בער שי' שפירא: "מר סטולמן היה עשיר גדול בעלי נכסי נדל"ן במקומות שונים בניו-יורק. הוא תרם תרומות גדולות מאוד לליובאוויטש כבר בשנים הראשונות לשהותו של אדמו"ר הרי"צ בארה"ב. כל תרומה שלו היתה בערך 3,000 דולר או 5,000 דולר, סכום שנחשב להון עצום באותם ימים".

מר סטולמן נפטר לפני כחמש שנים, והוא בשנות התשעים לחייו, אך מורשת יוליוס סטולמן תמשיך לעמוד לימין מוסדות ליובאוויטש גם בעתיד, כפי שמוסר הרב שלום-בער שי' שפירא:

"עוד בחיי הרבי הרי"צ הבטיח מר סטולמן שלאחר פטירתו יוריש חלק מנכסיו לקרן מיוחדת שתקדיש משאבים לחינוך יהודי. לאחר פטירתו הבטיח לי בנו מר סטיבן שי' לקיים את הצוואה ולהקים 'קרן סטולמן לענייני חינוך'. 40 אחוז מעזבונו של מר סטולמן יועבר לחשבונה של הקרן, לאחר שיוחלט לאיזה מטרות בדיוק יוקצו המשאבים. והנני מוסר בזה לפרסום את המכתב ששלח אלי הבן בנידון זה לאחר פטירת אביו (להלן

המזכיר הרה"ח הרב ניסן מינדל ע"ה, איש הקשר של רבותינו נשיאינו עם מר יוליוס סטולמן ז"ל

שהאפשרות להביא לידי "התגלות" זאת, ובכך להביא להתפתחות והתקדמות, גדלה בהדרגה בכל שנה, ולא רק בכמות, אלא גם באיכות (כפי שמציינת המלה "אור חדש עליון יותר").

ויהי רצון שהקב"ה יעזור לכל אחד ואחד מאיתנו בשנה החדשה לכוון את חיינו לקיום המשימה הגדולה שהשגחה העליונה הטילה על כל אחד ואחד מאיתנו, ובכך להגיע לשמחה אמיתית.

במיטב האיחולים ל"כתיבה וחתימה טובה",

בכבוד רב מאוד,
הרב מ. שניאורסאהן

"אלפי שעות אור מחדרו של הרבי עתידות להתגלות"

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

ויזה אנגלית. הרבי הסכים ועוד באותו ערב יצא חמי לדרך, אבל הוא 'נתקע' בריגה עד שהרבי הריי"צ ניצל והגיע לריגה בטבת ת"ש. חמי גויס מיד שוב לצוותו של הרבי ולאחר שכל הניירות האמריקניים סודרו, צירף אותו הרבי לפמלייתו ויחדיו עשו את הדרך באנייה שהגיעה לניו-יורק בט' באדר שני. הרבי הריי"צ גם שילם עבורו ועבור הרב חדקוב את כרטיס הנסיעה לארה"ב. כבר בהיותם באנייה אמר הרבי הריי"צ לרבנים חדקוב ומינדל: כשאנחנו מגיעים לארה"ב, אנחנו הולכים לעבוד יחד. ואכן, מיד עם בואם לארה"ב נרתמו הרב חדקוב וחמי להמשך עבודת הקודש בשירות הרבי נ"ע, עבודה שהמשיכו בשירות הרבי נשיא דורנו עד יומם האחרון.

• מספרים שלרב מינדל ז"ל היה קשר קרוב מאוד עם הרבי הריי"צ.

ביום שלמחרת בואם לארה"ב, מיד לאחר שהרבי התאכסן במלון 'גרייסטון' במנהטן, קרא הרבי לחמי שייכנס אליו. הרבי התעניין כיצד הסתדר עם האכסניה שלו. חמי ענה שהוא מרוצה מהאכסניה שלו. "ומה באשר לארוחת צהריים?" שאל אותו הרבי. חמי ענה שבינתיים לא היה לו זמן לברר על מסעדה כשרה מוסמכת. "אברך צריך לאכול בכל יום לפחות ארוחה חמה אחת", אמר לו הרבי וקיבל ממנו הבטחה שיעשה כך. הרבי אף הזמין אותו לשולחנו בכל שבת ויום טוב, עד שאשתו תבוא בעזרת ה' לארה"ב.

בעשר השנים הבאות היה לחמי קשר קרוב עם הרבי, כחבר המזכירות וכבן-בית. אזכיר רק אפיזודה קטנה שחמי סיפר: פעם הוא עלה לדירתו של הרבי הריי"צ בדיוק בשעה שהרבי סיים קבלת אנשים ליחידות, והחולצה של הרבי היתה ספוגה

• אולי נתחיל בתיאור דמותו של חמיך הרה"ח ר' ניסן מינדל ע"ה.

מדובר באישיות בלתי-רגילה. חמי היה איש אשכולות, סופר מוכשר וחסיד דגול, ומעל לכל, מזכיר המסור והנאמן של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ובנוסף לכך, חבר הנהלת המרכז לענייני חנוך, מחנה ישראל והוצאת הספרים קה"ת, שלושת המוסדות המרכזיים של הרבי.

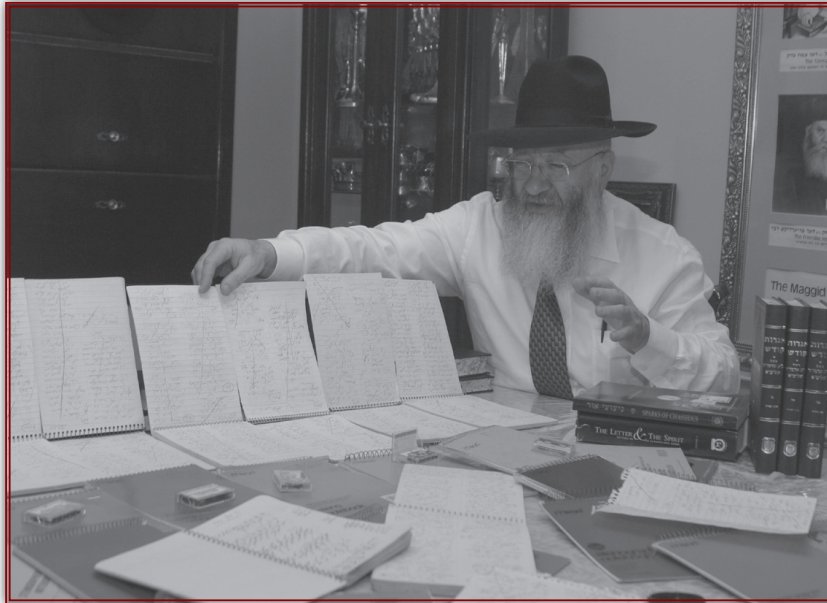
• איך בעצם הגיע חמיך לחב"ד?

חמי הרב מינדל ע"ה נולד בלטוויה ועם בוא כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לריגה בשנת תרפ"ח, דבק בו ובחסידות חב"ד. הפעם הראשונה בה ראה חמי את הרבי הריי"צ, היתה בהתוועדות הפומבית הראשונה שהתקיימה בריגה, ב"ט בכסלו. זמן קצר אחר-כך היתה לו הזכות להיות ב"יחידות" אצל הרבי, עם אחיו המבוגר אשר, שעמד אז לקראת הגירה לארגנטינה ובא לקבל ברכה מהרבי.

בלטוויה הקים חמי את ביתו עם זוגתו הרבנית ע"ה, בת הרה"ח ר' אברהם-סנדר נמצוב ע"ה, מראשוני תלמידי תומכי תמימים בליובאוויטש. אחר-כך התיישבו באנגליה, אך כעבור זמן קצר, בשנת חצ"ת, חזר למזרח אירופה כדי להיות מזכירו הפרטי של הרבי הריי"צ באוטבוצק שבפולין.

כשפרצה מלחמת העולם השנייה, חמותי היתה בביקור אצל הוריה באנגליה. יומיים לפני פרוץ המלחמה חמי חשש שאם תפרוץ מלחמה, יתנתק מרעייתו. הוא ביקש אפוא מהרבי הסכמה להפסיק את עבודתו באוטבוצק, לנסוע לריגה ולקבל

שערי הפצת המעיינות

אותו אישית על תחום העריכה וההוצאה לאור. בתחום זה בולטת עבודת תרגום ספר הזיכרונות של הרבי לאנגלית. אחד ממפעלי חייו המרכזיים של חמי היה הירחון "שיחות לנוער" במהדורתו המקורית ביידיש ובאנגלית ("שמועסן מיט קינדער און יוגנט" ו"טאקס אנד טיילס"). וזאת, מלבד המון מאמרים וספרים ביידיש ובאנגלית, במיגוון מאוד רחב של נושאים ביהדות ובחסידות. בד בבד כתב שורה ארוכה של ספרים – כשלושים במספר – לצד מאות חוברות ומאמרים המצטיינים כולם בלשון עשירה, קלה ונעימה.

• הזכרת את ה"טאקס אנד טיילס". היש אמת בשמועה שהרבנית חיה-מושקא נ"ע הייתה כותבת חלקים מהעיתון הזה?

זה לא נכון. אני גם יודע איך בדיוק נוצרה השמועה: פעם מישהו שאל את חמי מי עורך את המדור 'נפלאות הטבע' – והוא ענה: הרבנית. השומעים חשבו שכוונתו לרבנית חיה מושקא, אבל הוא התכוון

בזיעה. על השאלה למה החולצה של הרבי כל-כך רטובה, ענה הרבי: הדבר הכי קשה הוא 'להתפשט' מהלבושים שלי ו'להתלבש' בלבושים של מישהו אחר. חמי היה אומר שדבר דומה הוא ראה אצל הרבי נשיא דורנו. הרבי היה פותח מכתבים שונים, בזה אחר זה, והיה ניכר עליו שבכל אחד מהמכתבים הוא משקיע את כל-כולו, אף שמבחינת הזמן, המעבר ממכתב למכתב היה מהיר מאוד.

בכלל, הרבי הריי"צ נ"ע חיבב אותו חיבה יתרה וסמך עליו בהרבה דברים, ובעיקר - בכל ענפי עבודת הקודש שלו, ובמיוחד אלה שנתחדשו מאז בואו לארה"ב. בסקירות שנתפרסמו על המרכז לענייני חינוך, מחנה ישראל וקה"ת עוד לפני שנת תש"י, כתוב שהרבי נשיא דורנו הוא יושב-ראש, הרב חדקוב המנהל והרב מינדל מזכיר ראשי.

מעבר לכך שהרבי הריי"צ נ"ע מינה אותו לחבר בהנהלת מוסדותיו הק', הוא הפקיד

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

לרבנית מינדל...

• אבל מה שברור הוא שהרבי נשיא דורנו היה מעורה מאוד בעריכת ה'שמועסן' וה'טאקס'.

ה'שמועסן' נכתבו בידיש והוגהו על ידי הרב חדקוב, וה'טאקס' נכתבו באנגלית על ידי חמי והוגהו באופן מלא על ידי הרבי. הרבי הגיה כל מילה וכל אות בכל גיליון של ה'טאקס'. עבור קוראי 'כפר חב"ד' אין בכך שום חידוש, שהרי רק לאחרונה פירסמתי ב'כפר חב"ד' כמה וכמה צילומים מהגהותיו והערותיו של הרבי על מאמרים שונים שהופיעו ב'טאקס'. אני רוצה להוסיף שהרבה פעמים הרבי היה לוקח אתו לאוהל את ה'שמועסן', כמו שהיה נוהג לגבי ספרים וקונטרסים של שיחות ומאמרים.

• וזה מוביל אותנו לקשר המיוחד שהיה לרב מינדל עם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

חמי עבד אצל הרבי מאז שהרבי הגיע לארה"ב ועוד לפני קבלת הנשיאות זכה לעבוד ליד הרבי, ממש על שולחן אחד. ועובדה היא שחמי והרב חדקוב היו האנשים העיקריים שהרבי סמך עליהם. חמי מצידו הכיר בגדלותו הענקית של הרבי, למרות שהרבי התנהג במידת 'הצנע לכת' עצומה. מיד לאחר הסתלקות הרבי הריי"צ, חמי אמר לאנשים שימסרו פ"נים לרבי.

אגב, בקשר ל'הצנע לכת' של הרבי, יש לי סיפור מעניין ומופלא. פעם הייתי בביתו של ד"ר סנדרס ממנהטן. מכיוון ששמעתי פעם שהרבי היה מפנה אליו אנשים לבדיקה, שאלתי אותו: דוקטור, האם אתה מכיר את הרבי מליובאוויטש? והוא עונה לי: השם הזה אומר לי משהו, אבל מאוד במעורפל.

אולי כוונתך לראב"י שניאורסאהן? ואז הוא שואל את אשתו: את זוכרת את אותו אדם צעיר, בתקופה שיהודים הגיעו מאירופה בשנות הארבעים, שהיה מגיע למשרדי במדיסון כמעט כל יום? תמיד התפלאתי, איך יש לו מרץ לבוא כמעט כל יום למשרדי ולהשתדל לעזור לכולם! אדם כה נחמד... האם זהו הרבי שאתה מדבר עליו? בקיצור, לדברי ד"ר סנדרס, הרבי היה מגיע בקביעות למשרדו במנהטן כדי לעזור ליהודים ברכישת והשגת תרופות שהוא רשם להם. הרבי עשה זאת בחשאי, ואף אחד מהחסידים לא ידע על כך.

ובחזרה לחמי. הקירבה שלו אל הרבי היתה באמת משהו יוצא מן הכלל. זה בא לידי ביטוי גם בדברים 'קטנים'. בצעירותו היה לו תחביב לצלם אנשים. בשנים הראשונות הרבי לא הסכים שיצלמו אותו אבל כשחמי ביקש לעשות זאת, הרבי הסכים.

• ומה היה עם עלותו של הרבי על כס הנשיאות?

בכל הקשור להוצאה לאור ולשאר ענפי הפעילות של המרכז לענייני חנוך, הכל נמשך ואף התרחב, אלא שלכל אלו נוספה העבודה הגדולה בתורה המזכיר העיקרי לכתובת איגרות הקודש. בתפקיד זה ניצל גם את ידיעותיו הרחבות בתורה, מחשבת ישראל ותולדות ישראל, גם את הבנתו העמוקה בתורת החסידות וגם, להבדיל, את ידיעותיו הכלליות, ובמיוחד את שליטתו המצוינת בארבע השפות: לשון הקודש, יידיש, אנגלית ורוסית.

אם לתמצת במשפט אחד - הרב מינדל היה האיש של הרבי. זה בלט קודם כל בתחום ההוצאה לאור ע"י קה"ת. כל מה שיצא לאור ע"י קה"ת, עבר דרכו. הכל

שערי הפצת המעיינות

שהוא "מאנשי כ"ק מו"ח אדמו"ר"! יותר מזה: אנשים היו שולחים לרבי ספרים שונים באנגלית. כשלא היה לרבי זמן לעבור עליהם בעצמו, נתן לרב מינדל לעבור עליהם. הרבי לא היה נותן הסכמות לספרים, אבל כשהיה מקבל ספר, לא היה כותב מכתב שמשמעו אישור גם על התוכן עד שיעבור עליו או יבקש מהרב מינדל לעשות זאת.

• גם הרב מינדל לא קיבל מהרבי הסכמות לספריו?

ההסכמות היחידות שהרבי נתן אי-פעם על ספר כלשהו היו ההסכמות על ספר התניא בתרגום לאנגלית, שיש בו יסודות עמוקים עם תשובות לכל השאלות בתורת החסידות, ועל הספר 'הפילוסופיה של חב"ד', שניהם בעריכת הרב מינדל.

היה מושתת על עבודתו, שהיתה בצמוד להדרכת הרבי. בעצם, כל התשתית של מערכת ההוצאה לאור החב"דית היתה שלו.

• מה זאת אומרת "היתה שלו"?

זאת אומרת, שהרב מינדל היה הממונה הראשי על כל מה שיצא לאור מטעם קה"ת וגם היה מגיה את הכל. לדוגמה, כאשר סידור תהילת ה' תורגם ע"י הרב ניסן שי' מאנגלית לאנגלית, הרבי הורה לו שלפני ההדפסה, הרב מינדל יעבור על זה. ולכן זה ארך עוד זמן-מה עד שהסידור יצא לאור.

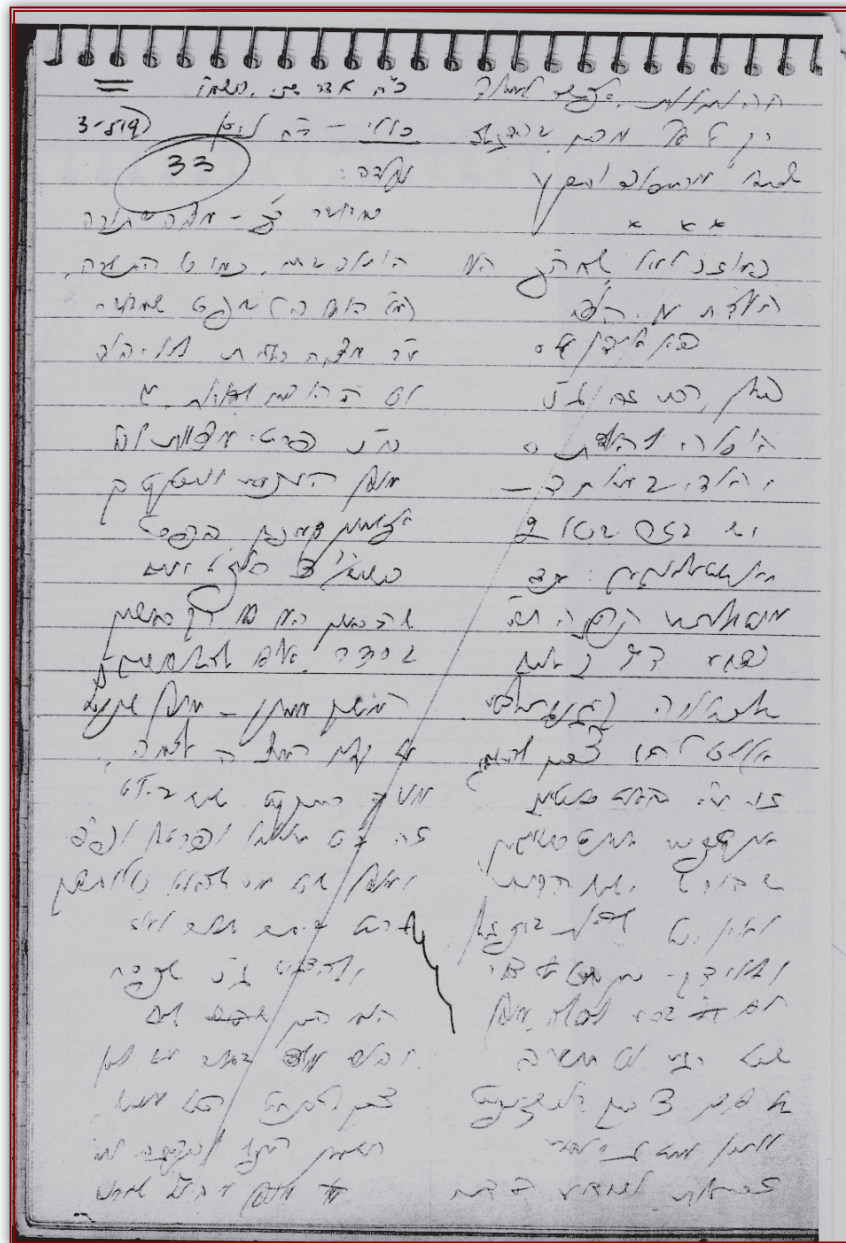
בעצם, הרבי סמך בכל הדברים הנדפסים – במיוחד באנגלית – רק על הרב מינדל. בכל פעם, לאחר שהתקיים ב-770 כינוס לילדי צבאות-השם, הרבי אמר למנחה הרב יעקב-יהודה העכט ע"ה שיאמר לרב מינדל שירשום באנגלית 'הנחה' מהשיחה. באחת הפעמים עבר חודש ימים מאז הכינוס והרבי שאל את הרב העכט מה קורה עם זה. הרב העכט ענה שהרב מינדל אומר שעדיין לא מצא זמן לעסוק בזה. אמר לו הרבי: צריך לדחוף אותו שירשום את זה.

הרבי הסביר ש'תריד' בגימטרייה תרי"ד, מספר אחד יותר מתרי"ג המצוות. זה רמז שנשיהודי מוסיף על ציווי התורה אפילו מצוה אחת, זה כבר עלול להביא ל'פורקת' - פריקת עול.

ועוד משהו מעניין: אני לא צריך להזכיר לך שלאחר שהתראיין אצלך – בהוראתו המפורשת של הרבי – לעיתון "כפר חב"ד", הרבי הראה לרבנית נ"ע את תמונת הרב מינדל כשהוא עטור זקן ארוך והרבנית בקושי זיהתה אותו...

לפני כ-15 שנה, משהו כתב לרבי שבגלל גילו ומצב בריאותו של הרב מינדל, אולי כדאי שמישהו אחר יתחיל לסייע לו בכתיבת מכתבי הרבי באנגלית. הרבי שלל זאת בתוקף ואף כתב תשובה חריפה – תמיהה על עצם העלאת הצעה שכזאת, תוך שהוא מפליא בשבחו של הרב מינדל וכותב עליו, בין היתר,

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

פנקס אחד מיני רבים שבו רשם המזכיר הרב מינדל ע"ה
 'נקודות' מדבריו הק' של כ"ק אדמו"ר בעת שמסר לו תוכן
 הענינים לכתובת אגרות הקודש

שערי הפצת המעיינות

• הציבור שלא כל-כך מצוי בספרות החב"דית ביידיש ובאנגלית, בקושי הכיר אותו בתור המזכיר של הרבי, זה שעומד מן הצד בשקט וכמעט לא נראה גם ב-770...

אכן, הענווה והצניעות המופלגת היו אחד הקווים הכי בולטים באישיותו המיוחדת. במועדים הקבועים לעבודת הקודש אצל הרבי, בכל יום שני וחמישי בשבוע, היה מגיע ל'770' בחשאי. בכל פעם היה שוהה בחדרו הק' של הרבי ארבע עד שש שעות, מאחרי תפילת מנחה (שהיתה בשלוש ורבע אחר הצהריים) עד תפילת מעריב (בחורף - בשעה שבע, ובקיץ - בתשע וחצי). הרבי ישב מצידו האחד של השולחן, וחמי עבד מצידו השני של השולחן מול הרבי. לפני שהיה מגיע, היה הרבי מכין לו תוכן של מכתבי תשובה או תרגום של טקסטים לאנגלית. לאחר שהיה מסיים את העבודה, היה יוצא מן החדר ושב לביתו בלונג-ביטש שבלונג-אייילנד כמעט בהיחבא.

בשנת תשל"ז ביקר הרב מינדל בארץ הקודש. אחד משלושי הרבי לארץ-הקודש, הרב יוסף יצחק גורביץ, שאל אותו מה נשמע אצל הרבי. הוא הגיב בחיוך ואמר: "אתם יודעים יותר ממה שאני יודע. אתם מקבלים דיווחים שוטפים על המתחדש אצל הרבי, ואילו אני מגיע לרבי רק לעבודה. אני נמצא בחדרו של הרבי כמה שעות, הרבי מוסר לי עבודה שאני מבצע במקום ומיד אחר כך אני יוצא מהחדר וחוזר לביתי. יותר מזה, אינני יודע מה קורה אצל הרבי..."

ובאמת, עיקר תפקידו היה עבודת הקודש של כתיבת איגרות-הקודש שהרבי היה מכתיב לו בעל-פה. הרב מינדל היה מעלה את הדברים על הכתב בקיצור, בנוכחותו של הרבי, ואחר-כך היה הולך לביתו

בחודש שבט תשמ"ח, חמי היה בשליחות הרבי ברוסיה יחד עם הרבנים ליון, קוגן וקונין בקשר להוצאת כתבי וספרי רבותינו נשיאינו מרוסיה. חמי חזר מרוסיה לפני האחרים, בכ' שבט, והרבנית ביקשה לפגוש אותו ולשמוע ד"ש מהמתרחש, אבל בדיוק אז הובהלה לבית-הרפואה ויומיים אחר כך נסתלקה.

• זה לא היה הביקור הראשון שלו ברוסיה...

הוא נסע לרוסיה כמה פעמים בשליחות הרבי, עוד בימי השלטון הקומוניסטי. בשנת תשכ"ד נסע הרב מינדל לרוסיה עם אחיו מארגנטינה לבקר אצל אחותם שגרה בריגה. לפני הנסיעה הרבי הורה לו להוציא אתו מרוסיה ספרים מסויימים וכתבי-יד של מאמרי דא"ח. מיד כשהגיע לרוסיה, יצר קשר עם האיש המתאים והודיע לו שיעביר אליו את חבילת הספרים וכתבי-היד.

חמי מילא שתי מזוודות בכתבי-יד שקיבל ברוסיה והסכנה בהוצאתן מהמדינה היתה גדולה. אם השלטונות היו פותחים את המזוודות ומגלים את תוכן, בנוסף לכך שהיו מחרימים אותן, היו אוסרים אותו ומענישים אותו קשות. אבל הרב מינדל לא התחשב בסכנות והלך לקחת את כתבי-היד. וכאן היה נס מופלא: הוא עבר עם המזוודות של כתבי-היד בכמה מקומות שבדקו את חפציו. ותמיד-תמיד, את כל חפציו בדקו, חוץ מהמזוודות עם ה'כתבים'. כשהביא את הספרים לרבי, הודה לו הרבי מאוד. הכתבים הללו נמצאים עד היום בספרייתו של הרבי. הם נקראים "בוך מינדל", ומתוכם נדפסו כמה ספרי דא"ח.

• • •

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

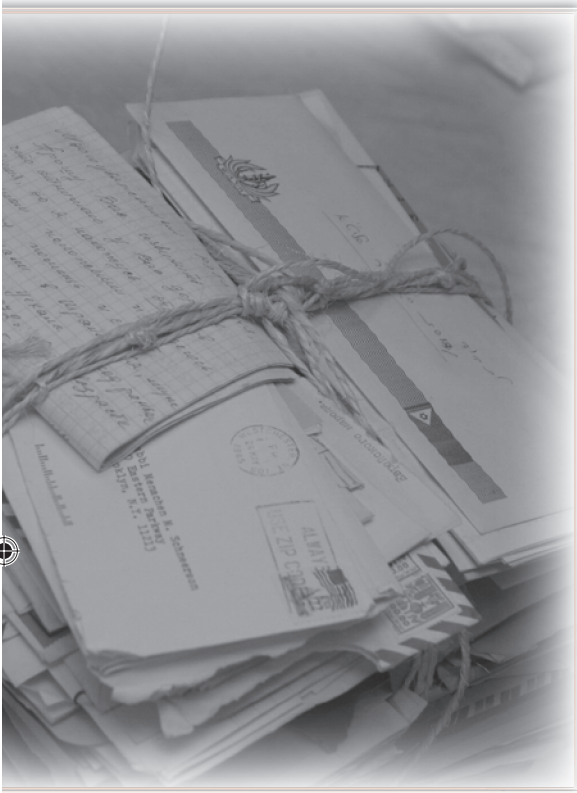
וכותב את המכתבים בצורה מסודרת, ובפעם הבאה שהיה מגיע לרבי, היה מוסר לרבי את המכתבים המוכנים. בדרך כלל, בהזדמנות זאת הרבי העיר, תיקן והוסיף וכו' ואחר כך הרב מינדל היה מכין את המהדורה האחרונה שעליה הרבי חתם והועברה לנמען.

כדאי להדגיש שעיקר המלאכה של כתיבת המכתבים התוכניים היתה מוטלת על הרב מינדל. אם בכתיבת המכתבים בלשון-הקודש היו עוד מזכירים שהשתתפו, במיוחד עד פטירת הרמ"ל רוטשטיין ע"ה בשנת תשכ"ח, הרי במה שקשור לשפות אחרות העבודה היתה של הרב מינדל.

מי שידוע באיזו כמות עצומה של מכתבים מדובר לאורך השנים, שלא לדבר על האיכות הבלתי ניתנת להגדרה על-ידי אנשים כערכנו, יכול להבין איזה איש מיוחד היה המזכיר שהרבי בחר למשימה נעלית זו. אין בכוחנו להבין את ערך המפעל העצום של הרבי בכתיבת המכתבים, וגם אי אפשר שלא להתפעל מהמיגוון העצום של נושאים שבהם עוסקים המכתבים.

כשהרב מינדל עסק בתירגום ספר התניא לאנגלית, הדבר לקח לו זמן רב והוא שאל את הרבי אם עליו להפחית ממספר השעות שהוא מקדיש לעריכת המכתבים של הרבי. כי באמת באותה תקופה הרבי הקדיש פחות זמן לענות לאנשים על מכתבים. ואז הציג הרב מינדל לרבי: אולי אפשר למסור לשלוחים המקומיים את נקודת התשובה של הרבי, והשליח יכתוב את הדברים בהרחבה וימסור אותם לכותבי המכתבים. אמר לו הרבי: אבל אז המכתב לא יוכל להופיע על 'בלאנק' רשמי על שמי. זאת אומרת: הרבי היה מוכן ששמו יופיע על המכתב רק אם הרב מינדל עסק בכתיבת

המכתב.
• במה בעצם התבטא תפקידו במלאכת הכתיבה?

אענה לך בסיפור: בשנות הכ"פים חמי נסע פעם לביקור בכמה קהילות בארה"ב. כשסיפר לרבי על נסיעתו, אמר לו הרבי: הרי הכל בהשגחה פרטית. מכיוון שאתה נוסע, כשיזדמן לך להיות בשבת בבית-כנסת, תשתדל להכין משהו כדי לנאום לפני הקהל. חמי שאל את הרבי על מה עליו לדבר, והרבי אמר לו: אתה צריך לדעת לבד. הרי היית כל כך קרוב ל"ק מ"ח אדמו"ר, ולא צריך להגיד לך מה לדבר.

שערי הפצת המעיינות

אמר לו הרבי: תהיה כמו דבורה ולא כמו עכביש. אמר בעל-העגלה: אינני מבין למה מתכוון הרבי. הסביר לו הרבי: ההלכה היא ש'היוצא מן הטמא – טמא'. ואולם, הדבורה אסורה באכילה, ולמרות זאת דבש דבורים מותר באכילה. ההסבר לכך הוא כי הדבש לא מיוצר מגופה של הדבורה. הדבורה אוספת צוף מהפרחים, ומזהה היא מייצרת את הדבש, ולכן הדבש שלה טהור. לעומת זאת, כשהעכביש מייצר רשת של קורים, הקורים מיוצרים מריר שנובע מגופו של העכביש עצמו.

והרבי סיים ואמר לאותו בעל-עגלה: עליך להיות כמו דבורה שאוספת צוף. אם תאסוף דברי תורה ממקורות נאמנים שונים – בנגלה, בחסידות ובמוסר – הדברים יהיו בפיך כמו דבש מתוק והם ישפיעו לטובה על שומעך וכך תצליח. אבל אם תביא דברים רק מעצמך ותהיה כמו עכביש – לא תצליח.

והרבי סיים באמרו לחמי: אתה בוודאי יודע היכן לאסוף צוף ואני בטוח שמה שתאמר באוזני השומעים יהיה מתוק כמו דבש, וזאת תהיה הפצת המעיינות חוצה.

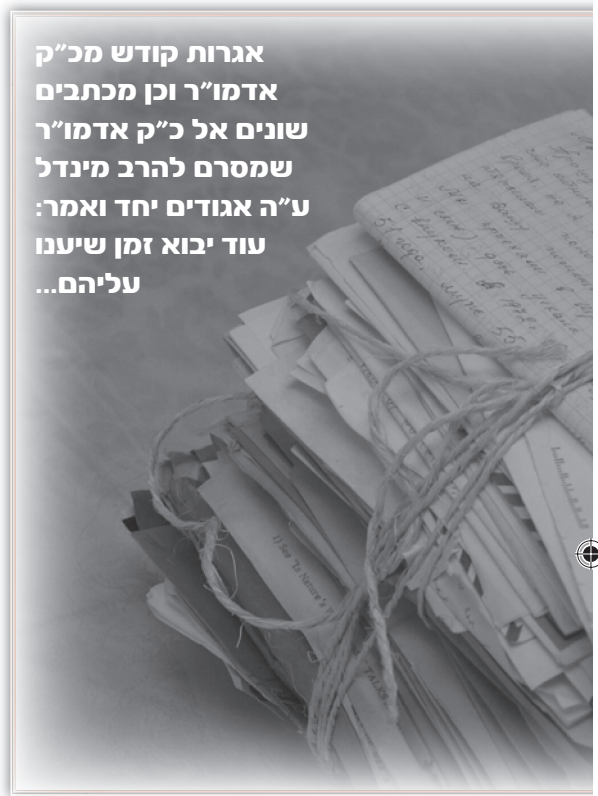
אבל נחזור למכתבים: השימוש באוצר מילים גדול באנגלית לא גורע כלל מתוקפה של כל מילה וכל אות במכתבים אלה. הייתי מגדיר זאת כך: הרבי בחר להשתמש בכשרון הניסוח המעולה של חמי כדי להעביר דרכו את המסרים שלו בצורה מצוינת, וחמי היה המתאים לקלוט את דברי הרבי, אבל כל מילה במכתבים, באנגלית כמו בלשון-הקודש, הוגהה על ידי הרבי.

הרי הרב מינדל עצמו היה דיין נפלא בלשון הרבי. פעם דיבר על התרגום של המכתבים

ובכל-זאת, אמר חמי לרבי, אני רוצה לשמוע מהרבי מה עלי לדבר.

חיך הרבי וסיפר לו את הסיפור הבא: אצל אדמו"ר האמצעי (ואולי אמר הרבי: אדמו"ר

**אגרות קודש מכ"ק
אדמו"ר וכן מכתבים
שונים אל כ"ק אדמו"ר
שמסרם להרב מינדל
ע"ה אגודים יחד ואמר:
עוד יבוא זמן שיענו
עליהם...**

ה'צמח צדק') היה בעל-עגלה, שנסע פעם למשך כמה חודשים לאסוף כסף, אבל לאחר מאמץ של כמה חודשים לא הצליח בכלל. הוא חזר לרבי וסיפר לו על כך: רבי, הייתי מחוץ לבית הרבה זמן ולא הצלחתי לאסוף כסף. כעת עלי לחזור הביתה, ומה תגיד אשתי על כך שלא הבאתי לה כלום? אמר לו הרבי: עליך להיעשות ל'מגיד' וכך תקבל תרומות מאנשים. אמר בעל-העגלה לרבי: איך אני יכול להיעשות 'מגיד'? הרי אינני מסוגל ואינני מתאים כלל לנאום לפני הזולת.

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

הוכתבו לו ישירות ע"י הרבי. כל המכתב היה מדברי הרבי, מהמילה הראשונה עד המילה האחרונה. לא חסר ולא יתר.

הארכיון הגדול

• בי"ב בתמוז תשנ"ט הרב מינדל נפטר וכיום אנחנו מדברים על 'ארכיון מינדל'...

ראשית אדגיש שהאחריות שלי לארכיון היא על-פי צוואתו המפורשת של חמי. ואולי כאן המקום להדגיש גם שכל

והשיחות של הרבי ללשון-הקודש, והביע כאב ומחאה על שבין המתרגמים יש גם שאינם מומחים ואינם מקפידים על תרגום מדויק. הוא אמר שהרבי הקפיד על כל פרט במכתביו והדגיש כי אי-דיוק וחוסר הקפדה מלאה בתרגום נובעים מכך שלא מעריכים נכון כמה מדויקת כל מילה של הרבי.

להמחשת הדברים על גודל הדיוק בדברי הרבי, סיפר הרב מינדל את הסיפור שכבר התפרסם אצלכם ב"כפר חב"ד", שפעם הרבי אמר לו שמילה מסוימת במכתב

הכללי תורגמה על ידו בצורה לא-נכונה, ולבסוף – לאחר שלוש פעמים של ניסיון מצד הרב מינדל לתקן את המילה – העביר לו הרבי מחדש (באמצעות הרב גרונר בטלפון) את הקטע המקורי ביידיש. אחר כך

תירגם חמי את המילה שוב, והפעם הרבי קיבל את התרגום שלו. כשהגיע לרבי והציע שהרבי יכתוב את הקטע הזה בהרחבת הביאור, הרבי ענה לו: 'זהו מכתב כללי וכדי להסביר אותו אני צריך לכתוב ספר כללי, ולכן אין לי זמן'.

והרב מינדל המשיך בהתלהבות: "הרבי רוצה לכתוב הרבה ענינים, אבל הוא כותב רק נקודות. צריך לדעת שכדי להבין דברים שהרבי כותב צריך להתייגע כמו על הבנת דברי הרשב"א והריטב"א. צריכים לדייק בכל אות ואות מהדברים שהרבי כותב".

ואחרי סיפור כזה, מיותר לומר שחמי מעולם לא כתב בשום מכתב דברים שלא

הרבי שלל זאת בתוקף ואף כתב תשובה חריפה - תמיהה על עצם העלאת הצעה שכזאת, תוך שהוא מפליא בשבחו של הרב מינדל וכותב עליו, בין היתר, שהוא "מאנשי כ"ק מו"ח אדמו"ר!"

הדברים שאני אומר לך בראיון הזה – שום דבר אינו מעצמי. או ששמעתי זאת מחמי בעצמו, או שקראתי זאת ביומני האישיים וכדומה. בשנים האחרונות, הרבי הורה לו להכין לדפוס סדרת ספרים מאיגרות הקודש באנגלית שהיתה לו הזכות להיות המזכיר שהכין אותן. הוא הקדיש המון זמן ומאמץ וכישרון וכו' למען העבודה הזו והכין לדפוס מאות מכתבים. למרבה הצער, הוא לא זכה לראות את המפעל יוצא לאור, אף שהקדיש לזה הרבה כוחות ואפילו כתב מבוא מרתק ומאלף (שתורגם גם לעברית ונדפס בשעתו בכמה המשכים ב"כפר חב"ד").

שערי הפצת המעיינות

כל השמות ולהשאיר רק את שם העיר. כך נהגנו בכל המכתבים שבכרך הראשון בסדרת 'לעטער אנד ספיריט' שב"ה זכיתי להוציא לאור, בדיוק כפי שהוא הכין אותו לדפוס.

זכות נפלאה

• תוכל לספר בקצרה על הסדרה 'לעטער אנד ספיריט'?

הכרך הראשון מכיל 101 מכתבים, ועל גודלו ורום ערכו, אינני צריך להרחיב את הדיבור, במיוחד לא באוזני קוראי "כפר חב"ד". הרי לכם, מערכת "כפר חב"ד", יש בזה זכות נפלאה שכבר תרגמתם את כל הספר הזה ללה"ק וזיכיתם את הרבים בתוכן המופלא של האיגרות הללו. זהו אוסף מיוחד במינו שמרכז את השקפת עולמו של הרבי במגוון עצום של נושאים יסודיים ביהדות וחסידות. אבל אני רוצה להודיע כאן שיש אצלי עוד 11 כרכים כאלה שמוכנים לדפוס, שחלק חשוב מאוד מהעריכה שלהם כבר נעשה ע"י חמי. מתוך אוסף המכתבים הזה אני מוסר לכם לרגל י"א ניסן ה-101 עוד חומר רב על מנת לפרסם ב"כפר חב"ד". אני מקבל על הפרסומים האלו תגובות חיוביות נפלאות מכל שכבות הציבור. ובעזרת השם, כל ספר כזה יביא תועלת רבה מאוד לשלוחים, לחסידים וליהודים בכל העולם.

• יש טענים שנמצאו שינויים בין המכתבים שמופיעים בספר לאותם מכתבים כפי שהופיעו במקור. הם אף מעלים השערה שמדובר בהבדלים בין המכתב לאחר הגהה ראשונה ע"י הרבי לבין המכתב לאחר ההגהה הסופית...

שנים רבות עבד והכין בעצמו את החומר, תוך שהוא מלמד אותי איך עושים ומה עושים. לאחר שנחלש ומצב בריאותו התרופף, עזב את ביתו בלונדון איילנד שבו התגורר עם רעייתו שנים רבות ועבר לגור בביתנו, בית בתו היחידה וחתנו, אנוכי. בתקופה זו הרבה להדריך אותי ואת בתו, זוגתי, איך לנהל את הארכיון לאחר פטירתו, מה להוציא לאור ואיך ומה להשאיר, לפחות בשלב זה, גנוז ושמור. לפחות באופן כללי, חמי ע"ה מסר לי הרבה הוראות והדרכות מה לעשות עם הארכיון.

• אפשר לפרט?

חלק חשוב מההוראות וההדרכות שמסר לי נוגעות בנושא השמירה על צינעת הפרט, ובגלל זה יש בארכיון הרבה דברים שאסור לפרסם. כידוע, הרבי פתח בעצמו כל מכתב שנשלח אליו. והיו מכתבים שהרבי לא ענה עליהם והניח אותם בחבילה נפרדת. פעם הרבי נתן לחמי שתי חבילות גדולות ואמר לו: יש כאן מכתבים שאנשים כתבו לי, ועדיין לא ענית להם. יבוא יום ואענה להם, בינתיים קח זאת לבייתך. יש בארכיון גם צ'קים שאנשים שלחו לרבי והרבי החליט שלא לפדות אותם. אינני יודע מה עלי לעשות בכל אלה. יש גם מכתבים שהרבי ענה על גבי גוף המכתב רק על חלק מהשאלות במכתב, ואולי עוד יבוא הזמן ויימצאו האנשים המתאימים לעיין בזה ולהעלות על הכתב את התשובות הללו.

ודבר נוסף שקשור בעריכת המכתבים באנגלית לדפוס: בסדרת אגרות-קודש בלה"ק, למשל, היתה מדיניות מסוימת מתי להשאיר את שם הנמען ומתי להשמיט מהמכתב. כאן, בסדרה באנגלית, הוא הורה לי במפורש להשמיט מהמכתבים את

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

והרבי נתן לו לעיין ב'כתבים' שלו עם הערות שונות על התניא, וכן מפתחות שערך על ספר התניא. הרב מינדל עיין בכתבי הרבי, ומאחר שהרבי הרשה לו לצלם אותם, נשארו בידינו כל אותם דברים.

בדרכים דומות נשארו בידי חמי הרבה כתבים שהרבי פשוט כתב לעצמו. יש הגהות של הרבי על שולחן-ערוך באנגלית, ויש הגהות של הרבי על התניא ועל התרגום של התניא. ויש בארכיון עוד הרבה הרבה כתבים של הרבי ובהם ובחלק מהמקרים יש לי הכתב המקורי עצמו.

התגלית המרעיש

• **אולי אפשר לזכות את הציבור לפחות במושגים כלליים על הנושאים של הכתבים?**

בלי גוזמה אגיד שרק כדי לפרט את תוכן הארכיון נדרש ראיון ארוך מאוד. אבל האמת היא שגם בזה, לקוראי "כפר חב"ד" בטח כבר יש קצת מושג. בשנים האחרונות הופיעו על דפי "כפר חב"ד" כמה וכמה דברים נפלאים מארכיון מינדל. לדוגמה בלבד אזכיר כי יש בארכיון חומר רב ועצום של הגהות הרבי על מאמרים וספרים שונים שהרב מינדל כתב, אם עבור 'טאקס אנד טיילס' ואם עבור דברים אחרים. וכמובן, זה לא כולל מגוון גדול ורחב מאוד של מסמכים, תמונות ועוד ועוד. בהיותו אדם מסודר מאוד, חמי היה רושם לעצמו כל דבר ראוי לציון ביומנים אישיים שכתב, וגם היומנים הללו נשמרו בארכיונו.

אבל התגלית הגדולה והמרעיש ביותר היא – אוסף הקלטות של חמי, בהן

זה לא נכון. יש סיבה אחרת, פשוטה: הרבי אמר לחמי שייקח את המכתבים באנגלית ויערוך אותם בצורה ובמתכונת של ספר. אתה יכול להשוות בעצמך בין המכתב במקורו למכתב כפי שהופיע בספר ולראות בדיוק באיזה מקומות בספר הושמטו כמה מילים מהמכתב, ומה הן. הרבי הדריך את חמי שכשעורכים את המכתבים להדפסה בספר, לפעמים צריך לשנות כמה מילים. יש דברים שלצורך המכתב שנשלח לפלוני, יש בהם עניין, אבל בתור מכתב שמודפס בספר – אין להם מקום. זה חלק מההוראה שהוא קיבל מהרבי לעשות את המכתבים בצורת ספר, ולא חלילה משהו שהוא עשה על דעת עצמו. בדיוק בשביל דברים כאלה נדרשת אחריות, וחמי קיבל מהרבי את הזכות והכוח לעשות את זה.

וכאן המקום לומר שוב בצורה הברורה ביותר: מי שהכיר את הרב מינדל, אפילו מעט, בוודאי מבין שהצורה שבה הוא הכין את המכתבים לדפוס במתכונת של ספר, זו בדיוק הצורה שבה הרבי הורה לו לעשות זאת.

לאחרונה, כאשר נסעתי לחתונת בני, היתה גניבה של אגרות-קודש בביתי, ולדעתי, חשוב שהציבור ידע זאת כי יש שמועה שהגנבים עומדים להדפיס את החומר הגנוב. ידע אפוא הציבור שאין לאיש שום זכות להדפיס את זה. ואם יטענו שזה היה בידיהם מאז ומתמיד, ברור שזה שקר. אין שום מקור אחר שיש לו כל החומר הזה.

• **מה עוד מכיל 'ארכיון מינדל'?**

מדובר באוצרות שלא יסולאו בפז. כשחמי תירגם את התניא לאנגלית, היה חסר לו חומר. הוא אמר לרבי שבצעירותו הוא לא למד תניא בצורה מסודרת אצל משפיעים

שערי הפצת המעיינות

מתועדות המון שעות שלו במחיצת הרבי! מדובר בהקלטות אורגינליות שערך חמי בעת שהייתו בחדרו הק' של הרבי, ויש בהן הרבה עניינים שהרבי השמיע באופן בלעדי באוזני חמי.

והרבי סיים באמרו לחמי: אתה בוודאי יודע

היכן לאסוף צוף ואני בטוח שמה שתאמר

באוזני השומעים יהיה מתוק כמו דבש,

וזאת תהיה הפצת המעיינות חוצה.

בקלטות האלה שומעים את הרבי מדבר אל חמי בידיש, וחמי כותב את הדברים.

• למה בעצם היה צורך בקלטות?

הסיבה המקורית

להקלטות היא זאת: כשהרבי היה מכתוב לחמי תשובות למכתבים, הרבי היה מדבר במהירות יחסית ולחמי היה קשה לשמוע כל מילה ומילה באופן ברור. לכן חמי היה משתמש בשיטת הקצרנות. הוא היה כותב את דברי הרבי בשיטה מיוחדת של קיצורים וראשי-תיבות שפיתח בעצמו. פעמים רבות כשהיתי אתו, התעוררתי לפנות בוקר בשעה שלוש או ארבע, וראיתי איך הוא עדיין עמל על עריכת המכתבים, במיוחד המכתבים הכלליים. לכן הוא החליט לשאול את הרבי אולי אפשר להקליט את הדברים כדי שאם ייווצר מצב שהוא יחסיר כמה מילים, יוכל להשלים אותן כשישמע בביתו את ההקלטה. הרבי חייך והסכים. ומאז חמי היה נכנס תמיד עם קלטות לרבי, ומקליט את כל דברי הרבי. כשהוא היה שב לביתו עם הקלטת, היה לו הרבה יותר קל עם הדברים שהרבי נתן לו לסגן.

• כמה קלטות יש בארכיון מינדל?

המון. חמי התחיל בשיטת ההקלטות כבר בשנת תש"כ והמשיך בה הרבה מאוד שנים – בערך עד הסתלקות הרבנית חיה-מושקא נ"ע שאז חלו כמה שינויים בסדרי עבודתו של הרבי. אם ניקח בחשבון שכל ביקור שלו אצל הרבי ארך חמש שעות בממוצע, ונכפיל זאת בפעמיים-שלוש בשבוע, כפול מספר השבועות, מספר החודשים ומספר השנים – נגיע בקלות לאלפי שעות!

• אולי אפשר לזכות את הקוראים בפנינים

מעניינות שכבר הספקת לשמוע בקלטות?

אספר כאן סיפור שקשור להתכתבות של מישהו עם הרבי. באחת הקלטות שומעים איך בעוד הרבי יושב עם הרב מינדל, הרבי

כדאי להדגיש שהרבי הכתיב לרב מינדל לא רק את כל המכתבים באנגלית אלא גם אחוז ניכר מכל המכתבים שנדפסו בסדרת 'אגרות-קודש'. חמי היה אדם מסודר מאוד ורשם תאריך מדויק על כל קלטת וזה

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

שמעתי בזמנו מפי חמי, עוד לפני ששמעתי זאת בקלטת. זמן-מה לאחר מכן סיפר לי חמי שאותו אדם התחתן איתה שוב, וביקש מחמי שיודיע על כך לרבי. חמי טען אז שזאת היתה הסיבה שהרבי חיך כשדיבר אתו על כך...

• יש גם 'ווארטים' מעניינים ששומעים בקלטות האלה?

באחת הקלטות שומעים שהרבי מדבר אתו בקשר למכתב שמישהו כתב לרבי טענה נגד זה שהרבי מקרב את כל אלה שבאים אליו, גם כאלה שאינם שומרי מצוות לעת-עתה – כך מתבטא הרבי באחת הקלטות: "אלה שלעת-עתה אינם שומרי מצוות" –

מגיש לו מכתב אחד ואומר לו: נו, מה אתה אומר על המכתב הזה? הרבי מחייך ואומר לחמי: קרא את המכתב הזה. אחר כך שומעים את הרבי מחייך שוב ושואל אותו: נו, מה אתה אומר?...

ואז הרבי מסביר לרב מינדל מה העניין: "לאיש הזה הוצע שידוך מסוים. לאחר שנפגש עם המדוברת, ראה את מעלותיה אבל לא היתה לו המשכת הלב אליה. הוא כתב לי על כך, ואני עניתי לו שימשיך להתעניין בהצעה. הוא המשיך בזה ואחר כך כתב לי שכעת יש להם קצת המשכת הלב. זה עדיין לא במידה מספקת, אבל הם החליטו להתחתן, רק בגלל שאני אמרתי לו להמשיך להתעניין. כעת הוא כותב לי שהם עומדים להתגרש,

ובא אלי בטענה: הרי אתה הוא שאמרתי לי להתחתן איתה, ועכשיו אנחנו מתגרשים!" והרבי שואל את הרב מינדל: נו, מה אתה אומר על זה?

ואז הרבי מספר לרב מינדל את הסיפור הבא: אחד מנכדיו של הרבי הצמח

צדק' התחתן והרבי היה מסדר הקידושין אצלו. אחר כך בני הזוג התגרשו. אמר המחותן לרבי: הרי אתה הוא זה שנתן להם ברכות וסידר אצלם את הקידושין, ועכשיו הם מתגרשים! ענה לו הצמח צדק: "פעטאך איינער" [=שוטה אחד], מה שכתוב 'משיב חכמים אחור ודעתם יסכל' – על מי זה נאמר? האם זה נאמר עלינו?! הרי זה נאמר על חכמים אמיתיים, שעליהם יכולים לומר 'משיב חכמים אחור'! אז מה אתה שואל?...

אני רוצה רק להוסיף שאת הסיפור הזה

כאן, בסדרה באנגלית, הוא הורה לי במפורש להשמיט מהמכתבים את כל השמות ולהשאיר רק את שם העיר. כך נהגנו בכל המכתבים שבנך הראשון בסדרת 'לעטער אנד ספיריט'

זה היה בשבוע של פרשת תולדות, והרבי אומר לרב מינדל: בפרשה כתוב שרביקה שלחה את יעקב לקבל את הברכות מיצחק, ואמרה לו שילבש את בגדי עשו. נשאלת השאלה: מדוע היה עליו ללבוש את בגדי עשו? הרי רביקה היתה יכולה לבוא לבעלה, ובוודאי היה שלום-בית בין רביקה ליצחק, והיא יכלה לשכנע אותו: אני האימא של שניהם, אני אוהבת את עשו בדיוק כמו את יעקב ואני רוצה שתברך דווקא את יעקב! ומדוע היה צורך שיעקב ילבש את בגדי עשו?

שערי הפצת המעיינות

מתוך כל המחשבות הללו היא עצת השם, והיא תקום...

דברי הרבי הרי"צ לרב חדקוב היו בקשר לזה שהוא נהיה המזכיר שלו. באותה תקופה לא היה סביר שהוא יבחר להיות מזכיר של הרבי מליובאוויטש. יש סיפור ארוך איך הרבי הרי"צ קרא לו והביא אותו אליו שיעבוד אתו. בשלב מסוים הרב חדקוב אמר לרבי הרי"צ שהאפשרות הזאת – ללכת לרבי מליובאוויטש ולהיות מזכיר שלו – היתה רעיון אחד מני רבים שעלו ברעיונו. ועל זה אמר לו הרבי הרי"צ שמבין כל הרעיונות שעלו במוחו, אף שזאת לא היתה מחשבתו העיקרית, רצה השם שכך יהיה.

• בוודאי היו גם דברים ממש אישיים שנאמרו לרב מינדל בעת המפגש עם הרבי?

באחת הקלטות שומעים דבר מעניין. בשנים האחרונות היו הצומות קשים מאוד לרב מינדל. כמה פעמים הוא התעלף בגלל הצום. פעם הוא שאל את הרבי לפני תשעה באב: מפאת מצב בריאותי קשה לי לצום, האם עלי לצום בתשעה באב? הרבי עונה לו: תשאל רב מה עליך לעשות. לפני שהוא יוצא מהחדר, שומעים איך הרבי קורא לו בחזרה ואומר לו: אבל תזכור לשאול רב חכם ("א קלוגער רב"). חמי כבר הבין למה הכוונה והלך אל הרב שמואל לויטין וסיפר לו דברים כהווייתם. אמר לו הרב לויטין: אם הרבי אמר לך לשאול רב חכם – מותר לך לאכול...

רגע מאד מרטיט

בסיום הראיון ביקשתי מהרב שפירא שיואיל להניח לי להאזין לאחת הקלטות.

והרבי ענה: הברכות של יצחק מגיעות לא רק ליהודי שלבש בבגדי יעקב, אלא לכל היהודים, עד סוף כל הדורות. אפילו יהודי שלבש בבגדי עשו – גם לו מגיע שיתברך. לכן רבקה רצתה שהברכה תומשך דוקא באופן כזה, כדי שהן יחולו גם על יהודי שנראה כמו עשו!

בהמשך לכך הרבי אמר עוד דבר מעניין על פרשת השבוע: כתוב שיצחק אמר לעשו "והיה כאשר תריד – ופרקת עולו מעל צווארך". הרבי הסביר ש'תריד' בגימטריה תרי"ד, מספר אחד יותר מתרי"ג המצוות. זה רמז שכשיהודי מוסיף על ציווי התורה אפילו מצוה אחת, זה כבר עלול להביא ל'פרקת' - פריקת עול.

ויש עוד דבר מאוד מעניין:

באחת הקלטות שומעים שהרבי אומר לחמי דבר שלא היה מדרכו לעשות: אני מבקש ממך שתגיד משהו לרב חדקוב. אבל תגיד לו זאת שלא בשמי, כי אם תאמר לו בשמי – הוא יהיה מוכרח לעשות זאת, ועל דבר זה צריכה להיות בחירה חופשית. והרבי אומר לחמי: תגיד לו שיש סברה שהוא זקוק ליותר עזרה, הרי הוא עושה הכל לבד (כידוע, הרב חדקוב היה יושב בחדר קטן ממש ואת כל העבודה עשה לבדו).

כשחמי הציע לרב חדקוב את ההצעה, חשב הרב חדקוב ואמר: פעם שאלתי את הרבי הרי"צ לגבי משהו והוא אמר לי: 'רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום'. אנשים חושבים שהפירוש הוא שיש המחשבות של בני-אדם, אבל עצת ה' היא עצה אחרת, לקב"ה יש חשבונות אחרים. ולא היא: הפירוש הוא שלבני-אדם יש הרבה מחשבות, ומחשבה אחת

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

הדברים שהרבי אמר שם אנחנו רשאים לפרסם. יש דברים שהרבי מדבר שם על אנשים פרטיים, אבל גם ממה שכן מותר לפרסם יש הרבה גילויים נפלאים.

כמו כל יתר האוצרות שחמי השאיר בארכיון, הוא הפקיד אותי לשמור על הקלטות והטיל עלי את האחריות הגדולה לפרסומן באופן הראוי. לכן, מצד אחד, אטפל בזה בזהירות, ומצד שני אני לא רוצה להיות בגדר 'מונע בר' ולא לזכות את עדת החסידים בגילוי האור הגדול. ולכן, אנחנו מודיעים לאנ"ש: היכינו לגילוי האור הגדול שאנחנו מתכוונים להוציא לאור בקרוב. צוות רציני ואחראי כבר עובד על זה...

(מתוך כתבה שפורסמה ב"כפר - חב"ד")

אסיר-תודה אני לרב שפירא, שנעתר לבקשתי והרשה לי לשמוע בעצמי קטעים מתוך אחת הקלטות. ההאזנה הזו היתה רגע מאוד מרטיט. הקול של הרבי ממש מזכיר את הסגנון שהיה ביחידויות פרטיות ומדובר במשהו שמלווה את השומע זמן רב. שאלתי את הרב שפירא: מה בעצם אתם מתכננים לעשות עם זה?

- כנראה השיטה תהיה לגלות טפח ולכסות טפחיים. 'בוא יום בקרוב ונחליט איך ומה בדיוק נחשוף לפני הציבור. אבל כבר עכשיו ברצוני לבשר את הבשורה שתשמח ותרנין את לב כל קהל אנ"ש ברחבי העולם, שידעו שבקרוב מאוד אני מתכוון להוציא לאור את גילוי האור הנפלא הזה, שהוא בבחינת "עין לא ראתה". לא את כל

שערי אבות

הוריו של אבי הכלה

הרה"ג הרה"ח הרב לפימאן שפירא שליט"א, מזקני ונכבדי רבני ליובאוויטש, רב ומריץ תורה בביהכ"ס וביהמ"ד "עמפייער שטיבל" בקראון הייטס ומלפנים עסקן רב פעלים בהפצת מעינות החסידות בחוגים שונים בקליוולנד, ובמיוחד בין בני תורה וזוגתו הרבנית החשובה מרת חנה תחי', מספרת הזיכרונות על ימי לימודיו של כ"ק אדמו"ר ב'חדר' אצל אבי'

I was born in
Dnepropetrovsk.
My father was a Shochet
and he taught
Reb Levik's children.
They learned in our home.
Three brothers:
Mendel, Berel and Leibel.
We had a small home,
and they would learn
there for hours.
It was probably
during recess –
they used to play there;

נולדתי בדנייפרופטרובסק.

אבי היה שוחט

והוא לימד את הילדים של ר'
לויק.

הם למדו בבית שלנו.

שלושה אחים: מענדל, בערל
ולייבל.

היה לנו בית קטן,

והם היו לומדים במשך שעות.

זה היה כנראה בהפסקה -

הם היו משחקים שם;

שערי אבות

and they would go out
into the street to play.
So my mother, rest her
soul, would chase them;
they would laugh.
I remember hearing that
– about the children.
I remember the children well.
Another few boys
were there,
Nochum Goldschmidt...
They would run and play,
she would scream at them
– that's what
I recall, children.

והם היו יוצאים לרחוב לשחק.
אמי המנוחה הייתה מגרשת
אותם;
הם היו צוחקים.
אני זוכר ששמעתי – אודות
הילדים.
אני זוכר את הילדים היטב.
היו שם עוד כמה ילדים,
נחום גולדשמידט...
הם היו רצים ומשחקים,
היא הייתה צועקת עליהם
- זה מה שאני זוכר, ילדים.

הרה"ג הרה"ח הרב שניאור זלמן וילנקין ע"ה המלמד של כ"ק אדמו"ר
כידוע, גם לאחר עשריות בשנים כיבדו כ"ק אדמו"ר באופן נפלא ובהיכנסו ל"יחידות", כיוון שסירב לשבת בפני כ"ק
אדמו"ר הנה גם כ"ק אדמו"ר נשאר לעמוד וכך נמשכה ה"יחידות" במשך כשעה וחצי, וכן בהתוועדות, כשהי' הרש"ז
מוכרח לצאת קודם סיום ההתוועדות, מפני מצב בריאותו, כ"ק אדמו"ר קם ממקומו ועמד עד שהרש"ז יצא

My father would
test him, ask him,
and he would say that he
had an excellent head;
that he was very young,
and he absorbed
everything.

Later, I remember
after they had finished
learning at our home,
they came to the
house a few times,
I don't know for what...
to speak with my father
– they brought over a
book, borrowed a book.

אבי היה בוחן אותו,
שואל אותו,
והוא היה אומר
שיש לו ראש מצוין;
שהוא היה מאד צעיר,
והוא קלט את הכל.
מאוחר יותר, אני זוכר
לאחר שהם סיימו
ללמוד בבית,
הם באו לבית כמה פעמים,
אינני יודע לשם מה...
לדבר עם אבי

שערי אבות

Once, he had a book
belonging to my father.
So he came,
I opened the door
— I remember this,
he stood there
with a smile.
He gave me the book,
he asked me to
give it to my father.
He thanked me and
went on his way.

- הם הביאו ספר, שאלו ספר.
פעם היה לו ספר
שהיה שייך לאבי.
והוא בא, פתחתי את הדלת
- אני זוכר זאת,
הוא עמד שם עם היק.
הוא נתן לי את הספר,
הוא ביקש ממני
לחת זאת לאבי.
הוא הודה לי והלך לדרכו.

(הראיון והתמונות בפרק זה

מתוך קלטת שיו"ל לאחרונה

ע"י חברת JEM ובאדיבותם)

**גם מעיל,
גם ברכה...**

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

איתנו - רעיית תחי' ואנוכי.

כך, לדוגמה, כשחותני היה מגיע להתוועדויות הגדולות של הרבי שנערכו בימי חול כמו י"ט בכסלו, י"ד בשבט וכד', היתה מצטרפת אליו פעמים רבות ונוסעת עמו, ובעת ההתוועדויות שכל אחת מהן נמשכה בדרך-כלל מספר שעות, היתה יושבת בחברת הרבנית נ"ע. מיד לאחר ההתוועדות, לפני שהרבי היה שב לביתו, הייתי ממחר לבית הרבי, מסיע אותה לביתנו ומשם היתה מצטרפת לחותני בנסיעתו בחזרה ללונג-ביטש.

• • •

והנה, בשל אותה ידידות עם משפחת חותני ועם משפחתנו, קראה לי מאניע

בביתו של כ"ק הרבי הריי"צ נ"ע, שירתה אחות רפואית ושמה מאניע רוזן שהכירה את משפחת בית הרב עוד באירופה, והיתה מסייעת בשעתה לרבנית שטערנא-שרה נ"ע, אשת הרבי הרש"ב נ"ע ואמו של הרבי הריי"צ נ"ע.

כיוון שהיתה מקורבת מאוד, הצטרפה לרבי ובני-ביתו גם במסע הצלתם מאירופה הכבושה והגיעה לארה"ב באנייה שבה הפליגו הרבי הריי"צ נ"ע ובני ביתו, מזכיריו הרב חדקוב ע"ה וחותני הרב מינדל ע"ה. האנייה הגיעה לחופי ארה"ב ועגנה בנמל ניו-יורק בט' באדר שנת ת"ש.

מאניע שירתה את הרבנית שטערנא-שרה ע"ה עד הסתלקותה ב"ג בשבט התש"ב,

ולאחר-מכן המשיכה לשרת בבית הרבי, ובזכות פיקחותה, התנהגותה המכובדת וכישוריה המקצועיים, זכתה להיות מקורבת מאוד לבית הרב. קירבה זו נמשכה גם אחרי הסתלקות הרבי ריי"צ נ"ע ביו"ד בשבט התש"י, וכללה גם קשרי ידידות עם הרבנית חיה-מושקא נ"ע, רעייתו של הרבי נשיא דורנו.

כשהגיעה לארה"ב היתה עדיין רווקה. הרבי הריי"צ נ"ע עצמו היה מעורב בשידוך שלה, ולימים עברה לגור בלונג-ביטש שבניו-יורק, סמוך למקום מגוריו של חותני, מזכירם של רבותינו הק', הרה"ח הרב ניסן מינדל ע"ה, והיא ובני משפחתה היו לידידים קרובים של חותני ובני משפחתו וממילא גם

הרב שלום-דובער שפירא ליד המעיל שזיכה אותו בברכה מיוחדת

שערי אבות

התווית עם שמו הק' של הרבי הרי"צ נ"ע התפורה במעיל

לחשוש יתר על המידה - החלטתי שלא להוסיף ולהחזיק באותו מעיל והחפצים נוספים שקיבלתי מהאחות מאניע באותה הזדמנות, ביניהם סידור שקיבלה מהרבי ריי"צ.

באותה תקופה, חותני המזכיר היה נכנס לרבי במסגרת עבודתו שלוש פעמים בשבוע - בימים ראשון, שלישי וחמישי. לקראת יום כניסתו הבא, ארזתי את המעיל בחבילה ושמתי בה גם את שאר הפריטים, וביקשתי מחותני הרב מינדל ע"ה למסור את החבילה לרבי. הרב מינדל התפלא על מעשיי ואמר לי שלדעתו אין ספק שאני רשאי להמשיך להחזיק במעיל, אבל הבטיח שימלא את רצוני וייקח את החבילה ל-770.

וכך בא חותני למזכירות, הניח את החבילה ונכנס לרבי כדרכו. כשסיים את העבודה שלשמה בא - רישום ראשי-פרקים למכתבים שהכתיב הרבי - פתח בדברים עם הרבי, כפי שהיה נהוג שלעתים קרובות היה מדבר עם הרבי גם בנושאים שלא היו

יום אחד (באמצע שנות הלמ"ד) ונתנה לי מתנה מיוחדת: מעיל-חורף של הרבי הרי"צ נ"ע.

מדובר במעיל כבד עם פרווה מכובדת בצווארון כדרך שלבשו האדמו"רים. הרבי היה לובש מעיל זה ברוסיה ובפולין, ויש גם תמונה ידועה שבה רואים את הרבי נוסע במזחלת שלג באחת מערי פולין לבוש במעיל זה (או אולי במעיל דומה לו מאוד). באותו מעמד מאניע סיפרה לי שהרבי הרי"צ נ"ע מסר לה את המעיל הזה שלושה ימים לפני הסתלקותו (!) באומרו כי איננו נוהג לצאת לרחוב ועתה כבר אין לו צורך במעיל. עם המעיל מסר לה עוד חפצים וגם אותם נתנה לי במתנה.

חלפו שנים, והנה באה פרשת הספרים הידועה בקיץ התשמ"ו, שבמהלכה הרבי אמר באחת משיחות הק', כי מי שמחזיק שלא כדין בספרים או בחפצים שהיו שייכים לרבי הקודם, "הריהו כמי שמחזיק ברשותו פצצה" [באמבע"].

בעקבות הדברים הללו - ואולי בגלל נטייתי

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

ובכן, תצייתי!...

כאשר הרבי חש בליבו בליל שמיני-עצרת תשל"ח, נכנסו אליו מספר רופאים בכירים ואמרו לו שלדעתם יש צורך לאשפזו בבית-רפואה, והרבי כידוע סירב. בשלב מסוים הנוכחים החליטו שאם האחות מאניע תבקש, אולי קירבתה המיוחדת לבית הרב תעמוד לה והרבי יסכים שיסיעו אותו לבית-הרפואה. נכנסה מאניע לחדרו של הרבי לאחר שהרבנית כבר הגיעה למקום - וכבר נזכר שהיתה בינה ובין הרבנית ידידות גדולה - ואמרה כי הרופאים סבורים שהאשפוז חיוני וכולם מבקשים שהרבי יתרצה.

הרבי הגיב במבט רציני ואמר: אם הרופאים היו אומרים לך לעשות משהו ואני הייתי אומר אחרת, למי היית שומעת? והיא ענתה מיד: בוודאי לרבי. ואז הרבי אמר: נו, איז פאלג!... - ובכן, תצייתי!...

לסיום אציין כי בכיסי המעיל היו בדלים של סיגרים שהרבי הריי"צ נ"ע עישן בשעתו, דבר המעיד כי הרבי אכן נהג להשתמש במעיל הזה.

באשר למאניע עצמה, היא עלתה לאה"ק בשנת תשמ"ב והתיישבה בחולון. כאן חיתה כעשר שנים שגם במהלך נסעה כמה פעמים לבקר את הרבנית נ"ע.

יהי זכרה ברוך.

קשורים ישירות לעבודתו אך עלו על הפרק, ולבסוף מילא את בקשתי ואמר לרבי, "שלום-בער הביא בחבילה הזו את המעיל שהרבי נ"ע היה לובש בפולין. הוא קיבל מעיל זה ממאניע וזו קיבלה אותו מהרבי שלושה ימים לפני יו"ד בשבט".

בתגובה, חייך הרבי ואמר: "ניט דאס מיינט מען און ניט אים מיינט מען. אזוי ווי דאס איז א מאנטל וואס איז געווען ביי דעם רבי'ן דעם שווער וואס האט אים געטראגן אין רוסלאנד און אין פולין, צו אנווארעמען דעם ארום, זאל דאס אנווארעמען זיין שטוב בגשמיות וברוחניות, מתוך הצלחה ומתוך הרחבה" [=לא לזה הכוונה ולא אליו מתכוונים. כיוון שזהו מעיל שהיה של הרבי חותני, שלבשו ברוסיה ובפולין כדי לחמם את הסביבה - שיחמם את ביתו בגשמיות וברוחניות מתוך הצלחה ומתוך הרחבה].

חותני חזר הביתה באותו ערב כשהחבילה בידו ואמר לי: אתה יכול להמשיך להחזיק במעיל, וזכית גם בברכה...

ברכת בית הכנסת אהבת אחים

תשורה משמחת הנישואין של יעקב ורייזל מנקר - כ"ג סיון ה'תשס"ו

"באנגעלאס" על-ידי יהודים מחוגים שונים ומגוונים ובהם חסידים מקהילות אונגארן, חסידים מקהילות פולין, חסידי ליובאוויטש וגם לא מעט יהודים שאינם מוגדרים חסידים ובהם גם מהחוגים הנקראים "מאדערן".

והנה, בית הכנסת כשמו כן הוא ואע"פ שהדרים סביבותיו הם מחוגים ומסוגים שונים, זכה המקום להיות בעונת הקייץ בית תורה ותפילה לכולם יחד מתוך "אהבת אחים".

מזה כמה שנים שיש בו מדי שבת בשבתו בשבתות הקייץ עשירות מתפללים וגם בחג השבועות שקודם לעונת הקייץ וכמו כן בימים הנוראים שאחרי הקייץ, רבים וטובים מהנמצאים בסמיכות מקום קובעים בו את תפילותיהם ומספר המתפללים הולך וגדל ת"ל.

עם התפתחות בית הכנסת ועד שהפך למעין קהילה מיוחדת במינה, ניכר הצורך

מספר הרה"ח ר' חיים טאובער שי':

בעיר סוואן לייק אשר בהרי הקטסקילס בניו יורק שוכן בית כנסת עתיק בשם "אהבת אחים". ככל הידוע, בית הכנסת נוסד לפני כמאה שנה והוא מהיחידים באזור הרי הקטסקילס אשר במעלה מדינת ניו-יורק שמיום היווסדו ועד עתה נשאר מקום תורה ותפילה עבור יהודים חרדים, יראים לדבר ה', "אורתודוכסים" ולא עבר חלילה לידיים אחרות.

ומעניין שלפי המסופר ע"י הרה"ח הנעלה הרב אברהם בארנעצקי, מותיקי חסידי ליובאוויטש, הנה כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע התפלל פעם בבית הכנסת זה, בעת חיפוש אחר מקום ראוי לנאות דשא עבור חותנו כ"ק אדמו"ר מהור"צ זי"ע, והי' זה בעת שהגה"צ מצעהעלים זצ"ל היה בבית הכנסת ובית המדרש זה.

בשנים האחרונות נקנו ונבנו באזור זה מספר חשוב ונכבד של מעונות קייץ

שערי אמה

ברב ומנהיג שימסור שיעורי תורה ויוסיף בבית הכנסת תוספת חיות והתעוררות ות"ל שבהשגחה פרטית נזדמן לי להכיר את הרב החסיד הנעלה, מיקרי ונכבדי חסידי ליובאוויטש, הרב ר' שלום דובער שפירא שליט"א, ולאחר שהכרנו קצת יותר מקרוב אמרתי מצאתי את אשר חיפשתי ואין כמוהו ראוי לאותה איצטלא. ומה מאוד שמחנו, כל מתפללי בית הכנסת מכל החוגים, כאשר הרב שפירא שליט"א נתרצה לקבל את הצעתנו ולקבל על עצמו את רבנות בית הכנסת.

ואמנם, מעת התמנותו לרב ביהכנ"ס ובואו למחנונו מדי שבת בעונת הקייץ, רוח חיים חדשה ממלאה את בית המקדש מעט "אהבת אחים" אשר בעי"ת סוואן לייק יע"א. הדרשות בפרשת השבוע והשיעורים בפרקי אבות מלאות בדברי הלכה ואגדה המעוררים את הלבבות, מדי שבת עורכים "פארבריינגען" חסידי והקהילה כולה התרוממה כמה מעלות.

לברכה חשובה בפני עצמה ראוי' זוגתו הרבנית תליט"א בת האי גברא רבה החסיד הנודע לתהילה מוה"ר ניסן מינדל ז"ל אשר השיעורים שלה לנשי ובנות המתפללים מתקבלים בעניין רב וברצון אצל נשי ובנות הקהילה מכל החוגים, אשר גם בשעות שבדרך כלל מוקדשות למנוחה, באות מקרוב ומרחוק ליהנות מהשיעורים המלאים תוכן חסידי, ואף זאת ב"אהבת אחים" כאשר נשות חסידים מלוויליאמסבורג ומקראון הייטס יושבות בצוותא חדא עם נשות החוגים הנקראים "מאדערן" ומעודדות ומחזקות אשה את רעותה בדברי תורה סיפורי צדיקים המעוררים ומחזקים את הלבבות.

ביום שמחתם בנישואי בתם תחי' ברכתנו נתונה להרב והרבנית שפירא, שיחיו, שיזכו לרוב נחת בבריות גופא ונהורא מעליא וכל טוב גשמי ורוחני עד העולם.

**המזכיר הרה"ח הרב ניסן מינדל ע"ה בעת הדפסת ספר התניא
בתעלת סואץ בימי 'מלחמת יום הכיפורים' בשנת תשל"ד
(משמאל נראים הר"ש מיינצ'יק ע"ה ויבדלח"ט הר"ש ריבקין)**

בריקוד חסידי ב"770"

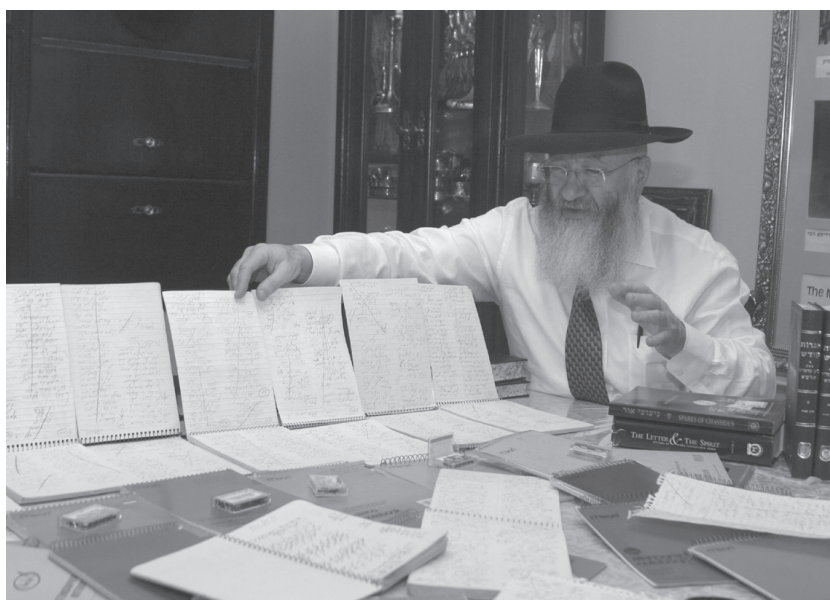
בביקור ב"קה"ת" בארה"ק ת"ו בהנהלת הרב מנחם וולף

**בישיבת תומכי תמימים המרכזית בכפר חב"ד
עם ראש הישיבה הרה"ג הרב יעקב כץ והרב מנחם לרר**

עם ראש הממשלה מנחם בגין ז"ל

**הרב שלום דובער שפירא מציג פנקסים וקלטות שנרשמו והוקלטו
על-ידי הרב מינדל ע"ה מפי כ"ק אדמו"ר במשך עשריות שנים**

עם שלוחי כ"ק אדמו"ר לארה"ק ח"ו בקייץ תשס"ז, לפני יובל שנים